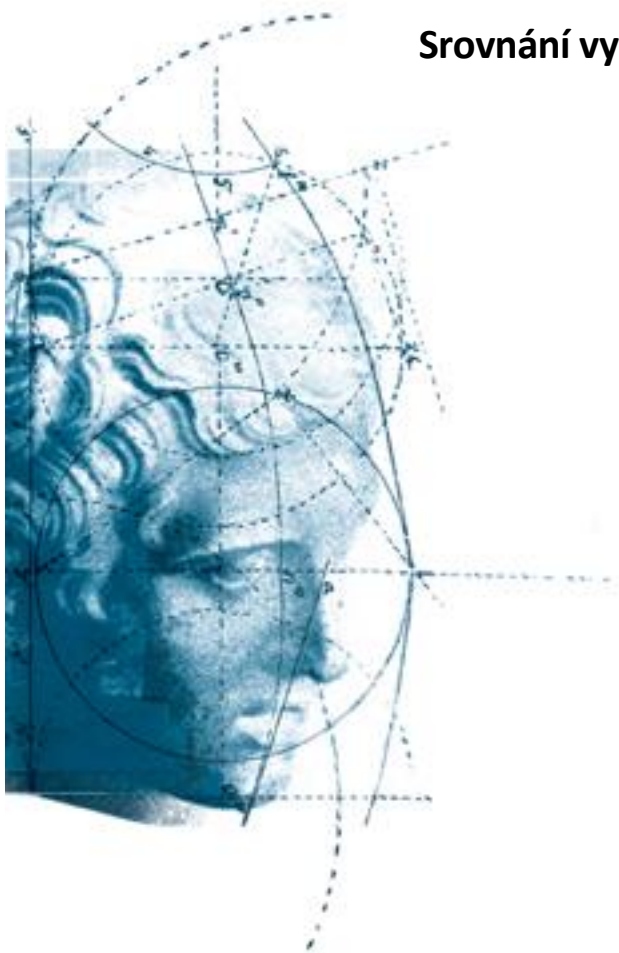

Přechod absolventů středních škol na trh práce I. etapa – šetření 2015

Srovnání vybraných skupin učebních a maturitních oborů

Ing. Jana Trhlíková

Praha 2016

1. Úvod.....	3
1.1 Předmět analýzy a cíle šetření	3
1.2 Sběr dat a použitá metodologie.....	4
1.3 Popis souboru.....	4
2. Přejchod na trh práce a do terciárního vzdělávání – statistický přehled	5
2.1 Přejchod absolventů na trh práce.....	5
2.2 Vstup na trh práce a do terciárního vzdělávání - podle kategorií vzdělání.....	5
2.3 Nezaměstnanost absolventů středních škol	7
3. Srovnání – vybrané skupiny učebních oborů (kategorie H)	10
3.1 Volba oboru na střední škole	10
3.2 Volba úrovně (kategorie) vzdělání.....	13
3.3 Spokojenost s absolvovaným oborem a úrovní vzdělání.....	14
3.4 Hodnocení studia a získaných kompetencí.....	17
3.5 Studijní a pracovní záměry absolventů učebních oborů	20
3.6 Zájem o práci v oboru	21
3.7 Jak hodnotí absolventi možnost získat zaměstnání v oboru?	23
3.8 Způsoby řešení problémů se získáním zaměstnání a mobilita absolventů	24
3.9 Absolventi učebních oborů – porovnání	26
4. Srovnání – vybrané skupiny maturitních oborů (kategorie M)	28
4.1 Volba oboru na střední škole	28
4.2 Volba úrovně (kategorie) vzdělání.....	31
4.3 Spokojenost s absolvovaným oborem a úrovní vzdělání.....	32
4.4 Hodnocení studia a získaných kompetencí.....	36
4.5 Studijní a pracovní plány absolventů maturitních oborů.....	39
4.6 Zájem o práci v oboru	42
4.7 Jak hodnotí absolventi možnost získat zaměstnání v oboru?	46
4.8 Způsoby řešení problémů se získáním zaměstnání a mobilita absolventů	47
4.9 Absolventi maturitních oborů – celkové porovnání.....	48
5. Závěry	52
Použitá literatura a zdroje.....	54

Přejchod absolventů středních škol na trh práce - I. etapa – šetření 2015. Srovnání vybraných skupin učebních a maturitních oborů

Ing. Jana Trhlíková

Vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Praha 2016

Korektura: oddělení pro informační a publikační činnost

1. ÚVOD

Mladí lidé po skončení přípravy na povolání patří ke skupinám, které jsou nejvíce ohroženy vysokou nezaměstnaností. Rizikové postavení absolventů na trhu práce potvrdila i nedávná ekonomická krize, kdy míra nezaměstnanosti absolventů rostla výrazně rychleji než v ostatních skupinách zaměstnanců. Z tohoto vývoje je ovšem zřejmé, že úspěšnost absolventů závisí kromě širších ekonomických podmínek a hospodářského růstu i na úrovni vzdělání, vystudovaném oboru, situaci v regionu i na řadě dalších faktorů. V této souvislosti je třeba se zaměřit na otázku, jaká by měla být připravenost absolventů škol z hlediska jejich kompetencí i vzdělanostní struktury, aby jejich uplatnitelnost na trhu práce byla co nejlepší.

Jedním z nástrojů získání potřebných informací je poskytnutí zpětné vazby o uplatnění absolventů škol. Sledování úspěšnosti přechodu absolventů na trh práce probíhá v rámci ČR na několika úrovních. První úroveň tvoří systematické a pravidelné zjišťování míry nezaměstnanosti absolventů škol, které vychází z údajů poskytovaných úřady práce a přináší tzv. „tvrdá data“. Ta umožňují porovnat míru nezaměstnanosti absolventů podle jednotlivých kategorií vzdělání, oborů i krajů a určit obory, které se na trhu práce dobře uplatňují, a ty, jejichž absolventi mají výraznější problémy. Komplexnější údaje o uplatnění žáků středních odborných škol jsou získávány z výsledků periodických dotazníkových průzkumů. Tato výběrová šetření realizovaná v Národním ústavu pro vzdělávání mapují situaci i problémy absolventů středních škol při vstupu na trh práce a umožňují identifikovat slabá místa školní přípravy, zájem žáků pracovat v oboru i celkovou úspěšnost přechodu absolventů na trh práce. Poskytují tak významnou zpětnou vazbu nejen školám a řídicím orgánům, ale i systému kariérového poradenství.

Tato publikace vychází z dotazníkového šetření žáků posledních ročníků středních odborných škol realizovaného v Národním ústavu pro vzdělávání v roce 2015 a zaměřuje se na srovnání vybraných skupin maturitních i učebních oborů. Sleduje tyto rozdíly z hlediska kariérového rozhodování žáků, spokojenosti s různými aspekty studia i se získanými kompetencemi a rovněž z pohledu jejich dalších pracovních a studijních plánů, zejména zájmu pracovat v oboru.

Publikace navazuje na předchozí analýzy tohoto datového souboru, které se zaměřily na celkové srovnání učebních a maturitních oborů (kategorie H a M), a byly uveřejněny v publikaci NÚV *Přechod absolventů středních škol na trh práce – I. Etapa. Srovnání situace absolventů učebních a maturitních oborů* (Trhlíková, J., 2015). Kromě toho byla připravena publikace, která obsahuje komplexní charakteristiky a profily vybraných skupin oborů (Trhlíková, 2016). Publikace jsou dostupné na webových stránkách www.nuv.cz a rovněž na www.infoabsolvent.cz, kde je možné jednotlivá vybraná témata najít i ve zjednodušené formě tzv. statických stránek.

Materiál je rozdělen do pěti kapitol. První kapitola uvádí informace o použité metodologii a sběru dat, druhá se zaměřuje na širší souvislosti přechodu absolventů škol na trh práce a poskytuje statistický přehled o vstupu na trh práce, do terciárního vzdělávání i míře nezaměstnanosti. Ve třetí a čtvrté kapitole jsou uvedena srovnání vybraných skupin učebních a maturitních oborů. V závěru jsou shrnuta důležitá zjištění.

1.1 PŘEDMĚT ANALÝZY A CÍLE ŠETŘENÍ

Záměrem úkolu bylo zmapovat situaci žáků posledních ročníků středních odborných škol v období těsně před vstupem na trh práce, případně do terciárního vzdělávání, a to v rozdělení podle vybraných skupin oborů, dále provést porovnání těchto skupin a na jejich základě specifické charakteristiky těchto skupin oborů a identifikovat jejich „slabé a silné stránky“. Analýza se konkrétně zaměřila na následující okruhy:

- Původní motivace žáků k volbě oboru školy a maturitní nebo učební úrovně vzdělání
- Spokojenost absolventů s oborem a úrovní vzdělání
- Zjištění studijních a pracovních plánů
- Zájem absolventů o práci ve vystudovaném oboru a důvody snahy uplatnit se mimo obor
- Hodnocení možností uplatnění získaného vzdělání na trhu práce
- Strategie hledání zaměstnání

1.2 SBĚR DAT A POUŽITÁ METODOLOGIE

Šetření představuje první etapu realizace dlouhodobého výzkumného záměru. Design průzkumu vychází z tzv. longitudinálního přístupu, kdy data za každého absolventa jsou sbírána opakovaně, v několika časových bodech, a to v závěru studia na střední škole a pak s odstupem 3 a 6 let. Tento způsob opakovaného dotazování umožňuje sledovat konkrétní individuální studijní a profesní dráhy žáků a absolventů a úspěšnost jejich vstupu na trh práce.

Sběr dat pro tuto I. etapu byl realizován v roce 2015, kdy byli v závěru studia osloveni žáci vybraných středních škol. Výběr vzorku byl proveden jako stratifikovaný, a to z hlediska kategorie vzdělání i skupin oborů. Nejprve byl vybrán vzorek středních škol, tak aby struktura žáků posledních ročníků ve šk. roce 2014/15 odpovídala celkové existující struktuře žáků z pohledu kategorie vzdělání i skupin oborů středních škol. Vybrané školy byly osloveny se žádostí o spolupráci a byly jim předány formuláře, do kterých žáci vybraných oborů uvedli svoji kontaktní e-mailovou adresu, včetně souhlasu s účastí na tomto šetření.

Celkem bylo v rámci celé ČR získáno 7836 e-mailových kontaktů. Sběr dat, včetně dvou urgencí, proběhl prostřednictvím elektronického dotazníku v průběhu dubna až června 2015. Získaných 2905 vyplněných dotazníků představuje 37 % návratnost.

1.3 POPIS SOUBORU

Původní výběrový soubor zahrnoval odpovědi 2905 respondentů – žáků posledních ročníků středního odborného vzdělání. Z hlediska kategorií vzdělání bylo zastoupeno 606 (20,8 %) absolventů středního vzdělání s výučním listem (kategorie H), 49 (1,7 %) absolventů středního vzdělání s OV a MZ (kategorie L0), 30 absolventů nástavbového studia (kategorie L5) (1,0 %) a 2220 (76,4 %) absolventů středního vzdělání s maturitní zkouškou (kategorie M).

Tab. 1.1: Struktura výběrového souboru – podle kategorií vzdělání a skupin oborů

Skupina oboru	Obory stř. vzd. s výučním listem (H)		Obory stř. vzdělání s MZ (M)		Celkem	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%
16 Ekologie a životní prostředí			26	1,2%	26	0,9%
18 Informatické obory			196	9,0%	196	7,1%
23 Strojirenství a strojírenská výroba	117	19,3%	116	5,2%	233	8,4%
26 Elektrotechnika, telekomunikační a VT	62	10,2%	216	9,7%	278	10,0%
29 Potravinářství a potravinářská chemie	63	10,4%		0,0%	63	2,3%
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	59	10,0%	199	9,1%	258	9,3%
37 Doprava a spoje			39	1,8%	39	1,4%
41 Zemědělství a lesnictví	28	4,6%	77	3,5%	105	3,8%
*53 Zdravotnictví		0,0%	21	0,9%	21	0,8%
63 Ekonomika a administrativa		0,0%	404	18,5%	404	14,6%
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	163	27,5%	243	11,1%	406	14,6%
66 Obchod	30	5,0%		0,0%	30	1,1%
68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost		0,0%	204	9,2%	204	7,4%
69 Osobní a provozní služby	69	11,4%		0,0%	69	2,5%
*72 Publicistika, knihovnictví a inform.		0,0%	27	1,2%	27	1,0%
75 Pedagogika, učitelství a sociální péče		0,0%	172	7,7%	172	6,2%
78 Obecně odborná příprava		0,0%	208	9,4%	208	7,5%
82 Umění a užité umění		0,0%	36	1,6%	36	1,3%
Celkem – vybrané sk. oborů	591	100,0%	2184	100,0%	2775	100,0%

S ohledem na cíle průzkumu – porovnání žáků vybraných skupin oborů, byly do analýzy zařazeny pouze vybrané, více zastoupené skupiny maturitních oborů a učebních oborů, konkrétně se jedná o 8 skupin oborů kategorie H a 15 skupin oborů kategorie M, celkový počet respondentů činí 2775.

Zařazeny nebyly skupiny oborů s počtem respondentů nižším než 20 a výsledky ze skupin oborů s počtem respondentů nižším než 30, jsou brány jen jako orientační. V tabulkách a grafech jsou označeny hvězdičkou.¹

2. PŘECHOD NA TRH PRÁCE A DO TERCÍÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ – STATISTICKÝ PŘEHLED

2.1 PŘECHOD ABSOLVENTŮ NA TRH PRÁCE

Přechod mezi vzděláním a profesním uplatněním představuje zásadní životní fázi, je výrazem ekonomického osamostatnění mladého člověka a jeho zařazení na pracovní trh. Je definován dvojím způsobem, z hlediska individuálního a z hlediska celé kohorty:

- Z pohledu absolventů jako jednotlivců je přechod do pracovního procesu obdobím měnícího se statusu, během něhož se žáci přesouvají z celodenního vzdělávání do stabilního postavení na trhu práce. Přechod je dokončen v okamžiku, kdy jedinec získá stabilní zaměstnání (Hannan a kol., 2000).
- Z makroekonomického hlediska je období přechodu ukončeno, jakmile je míra nezaměstnanosti kohorty mladých lidí stejná jako nezaměstnanost kohorty dospělých.

Přechod ze školy do zaměstnání je ovlivňován řadou faktorů, k nimž patří kromě ekonomické situace, která patří k nejvýznamnějším, i další, zejména vzdělávací systém, sociální politika a charakteristiky trhu práce. Různé vzdělávací systémy a jejich vazby na pracovní trh mají odlišné dopady na možnost přechodu mladých lidí na trh práce.

Jedním z hlavních kritérií dělení systémů odborného vzdělávání je rozdělení podle toho, zda hlavní roli v řízení vzdělávacího systému hraje trh nebo stát. V prvním případě stát definuje kvalifikace a způsoby jejich hodnocení a uznávání, ale jinak prosazuje deregulaci a konkurenci vzdělávacích zařízení, ve druhém případě jsou systémy odborného vzdělávání řízeny státem a vycházejí z předpokladu, že vzdělávání a profesní příprava patří k veřejným statkům a nepodléhají zákonitostem trhu.

Dalším podstatným náhledem na charakteristiky systému odborného vzdělávání je členění podle míry standardizace a významu certifikátů pro uplatnění na trhu práce. Z tohoto hlediska můžeme rozlišit systémy poskytující vysoce standardizované odborné vzdělání, které je podmínkou pro vstup na trh práce (Německo, Rakousko, Austrálie) a systémy, v nichž není přístup na trh práce podmíněn získanými certifikáty (Itálie, Spojené království, USA). Dále pak existují systémy smíšené.

Z výše uvedeného je zřejmé, že způsoby přechodu absolventů škol do zaměstnání jsou poměrně variabilní a v jednotlivých zemích se významně liší.

2.2 VSTUP NA TRH PRÁCE A DO TERCÍÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ - PODLE KATEGORIÍ VZDĚLÁNÍ

Podívejme se krátce na základní charakteristiky jednotlivých kategorií vzdělání z hlediska jejich průchodu vzdělávacím systémem, včetně terciárního vzdělávání a vstupu na trh práce.

Podíl žáků v učebních oborech (kategorie E+H) v posledních letech mírně kolísá, v roce 2012/13 dosahoval hodnoty 32,1 %, zatímco v roce 2015/16 došlo k mírnému poklesu na 30,1 %. Příprava žáků v učebních oborech je zaměřena především na vstup do praxe, část žáků ale pokračuje v nástavbovém studiu (kategorie L5), které umožňuje dosáhnout maturitní úrovně vzdělání. Tato možnost má značný význam

¹ Analýza celého vzorku za kategorií učebních i maturitních oborů je uvedena v publikaci: Trhlíková, J.: Přechod absolventů středních škol na trh práce – vybrané skupiny maturitních a učebních oborů. NÚV. 2015. Do této analýzy nebyly zařazeny skupiny oborů s počtem respondentů nižším než 20.¹

v tom, že absolvování učebního oboru není uzavřenou vzdělávací cestou a vyučení, kteří jsou studijně úspěšní, mohou ve vzdělávání pokračovat. Více jak polovina ze žáků, kteří pokračují v nástavbovém studiu (60 %), se vzdělává v nástavbovém oboru Podnikání, což zvyšuje šance těchto absolventů na úspěšné zahájení samostatné podnikatelské činnosti.

Od roku 2011/12 došlo v důsledku zavedení jednotné maturitní zkoušky a vysoké neúspěšnosti žáků v ní k výraznému poklesu počtu vyučených, kteří do nástavbového studia vstupují. Zatímco v roce 2011 zahájilo denní nástavbové studium 9 174 žáků, v roce 2015 to bylo již jen 5 802 žáků, přičemž celkové počty vyučených klesly jen mírně. Počty žáků vstupujících do dálkové formy studia v tomto období se rovněž výrazně snížily, a to ze 7 514 žáků na 4 395 (Vojtěch, Paterová, 2016).

Vyučení, kteří získají maturitní vzdělání v nástavbovém studiu, mohou dále pokračovat v terciárním vzdělávání. Zájem absolventů nástaveb o terciární vzdělávání je ovšem, vzhledem k praktickému charakteru jejich přípravy, poměrně nízký, nicméně není zanedbatelný. Ke studiu na vysokých školách se hlásí kolem 25 % absolventů nástavbového studia. Skutečností ovšem je, že vysoké procento z nich studium nedokončí. Z absolventů, kteří ukončili nástavbu v roce 2009 a zahájili studium na VŠ, odešlo v horizontu následujících 5 let ze studia předčasně asi 61 % z nich. Na druhou stranu vzhledem k častému jevu opakovaných návratů do vzdělávání lze předpokládat, že část z nich se ke studiu vrátí a studium dokončí např. v jiném oboru. Absolventi nástaveb pokračují v terciárním vzdělávání nejčastěji v elektrotechnických oborech (43 %), dále pak gastronomických (34 %) a strojírenských oborech (31 %) (Pikálková, Vojtěch, Kleňha, 2014).

V maturitních oborech kategorie M se ve školním roce 2015/16 začalo vzdělávat asi 36,3 % žáků, což představovalo po třech letech mírného nárůstu lehký pokles. Ve školním roce 2011/12, kdy do vzdělávání vstoupila většina respondentů tohoto šetření, se nejvíce žáků v denním studiu vzdělávalo ve skupině 63 Ekonomika a administrativa (18,4 %). Dále pak ve skupinách 18 Informatické obory (9,2 %), 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (8,4 %), 53 zdravotnictví (7,1 %), 36 Stavebnictví (6,0%), 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (6,0 %), 26 Elektrotechnika, telekomunikační a V. T. (5,4 %) a 23 Strojírnoství a strojírenská výroba (5,1 %) (Vojtěch, Paterová, 2016).

Ve školním roce 2013/14 bylo přijato na vyšší odborné školy nebo na vysoké školy 64 % všech absolventů maturitních oborů kategorie M. Na trh práce, do praxe, případně do jiného vzdělávání jich přímo po maturitě odešlo asi 36 % (Kuchař, Vojtěch, Kleňha, 2014).²

Tab. 2.1: Podíly přijatých ke studiu na celkovém počtu absolventů – vybrané skupiny oborů kategorie M (2013/14).

	% přijatých do terciárního vzdělávání celkem	% přijatých ke studiu na VŠ	% přijatých ke studiu na VOŠ
18 Informatické obory	78%	73%	5%
23 Strojírnoství a strojírenská výroba	62%	57%	5%
26 Elektrotechnika, telekomunikační a VT	74%	69%	5%
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	76%	71%	5%
37 Doprava a spoje	50%	42%	8%
41 Zemědělství a lesnictví	60%	49%	11%
63 Ekonomika a administrativa	65%	53%	12%
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	53%	41%	12%
68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost	60%	47%	13%
75 Pedagogika, učitelství a soc. péče	64%	40%	24%
82 Umění a užité umění	66%	52%	14%

Zdroj: Kuchař, Vojtěch, Kleňha, 2014.

Výběr oboru terciárního vzdělávání závisí na znalostech a dovednostech, tedy zejména na oboru, který absolventi na střední škole vystudovali. Při výběru oborů absolventi upřednostňují obory obdobného

² Data o terciárním vzdělávání nejsou sbírána každoročně, uvádíme proto údaje, které jsou sledovanému období nejbližší.

zaměření, případně se hlásí ke studiu oborů ekonomického směru. Chování absolventů jednotlivých skupin z hlediska pokračování v terciárním vzdělávání se ovšem výrazně liší jak z hlediska celkového procenta absolventů, kteří pokračují v terciárním vzdělávání, tak i v podílech těch, kteří vstupují na VOŠ nebo VŠ.

Ve studiu v terciárním vzdělávání pokračovali v rámci sledovaných skupin oborů kategorie M nejčastěji absolventi inženýrských oborů (78 %, z toho 73 % na VŠ a 5 % na VOŠ), dále stavebních (76 %, z toho 71 % na VŠ a 5 % na VOŠ) a elektrotechnických oborů (74 %, z toho 69 % na VŠ a 5 % na VOŠ), o něco méně pak absolventi ekonomických oborů (65 %, z toho 41 % VŠ a 12 % VOŠ). Mírně nižší je pak procento těch, kteří pokračují v terciárním vzdělávání po ukončení strojírenských (62 %, 57 % VŠ a 5 % VOŠ) a zemědělských oborů (60 %, 49 % VŠ a 11 % VOŠ). Specifická situace je u absolventů ve skupině Umění a užité umění, kde procento těch, kteří pokračují v terciárním vzdělávání, je vysoké (66 %, 52 % a 14 %), ovšem celkově se jedná o velmi malý počet absolventů. Nižší podíly absolventů vstupujících do terciárního vzdělávání najdeme v rámci sledovaných maturitních oborů ve skupině 37 Doprava a spoje (50 %, 42 % a 8 %), 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus (53 %, z toho 41 % VŠ a 12 % VOŠ) a 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (64 %, z toho 40 % VŠ a 24 % VOŠ). (Kuchař, Vojtěch, Kleňha, 2014).

Z uvedených údajů je zřejmé, že absolventi technických oborů pokračují převážně ve studiu na VŠ, zatímco jen 5 % odchází na VOŠ. V zemědělských, ekonomických, právních a gastronomických oborech je procento studujících na VOŠ vyšší (11–13 %). Výrazně častěji pak pokračují ve studiu na VOŠ absolventi oborů 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (24 %).

Maturitní obory s odborným výcvikem - kategorie L0 připravují absolventy především pro vstup na trh práce. V této kategorii vzdělání narůstaly počty žáků až do roku 2011, kdy v důsledku zavedení jednotné maturitní zkoušky a poměrně výrazné neúspěšnosti žáků v ní, zájem o toto studium poklesl. Počty absolventů se poté ustálily na přibližně 5-5,8 tis. Absolventi maturitních oborů kategorie L0 jsou úzce profilově orientováni, navíc jsou prakticky a odborně zaměřeni. V případě, že se hlásí na vysokou školu, proto téměř výhradně volí obory stejného zaměření, případně obory ekonomické. Ke studiu na vysoké školy vstupuje asi čtvrtina těchto absolventů, ale poměrně vysoké procento z nich studium nedokončí. V letech 2009-12 studium předčasně ukončilo asi 48 % z nich (Pikálková, Vojtěch, Kleňha, 2014).

Absolventi gymnázií se prakticky všichni hlásí ke studiu do terciárního vzdělávání, přitom ve šk. roce 2013/14 bylo 91 % z nich přijato k vysokoškolskému studiu a 4 % ke studiu na VOŠ, nejčastěji se hlásí na ekonomické a pedagogické obory. Ze studentů lyceí pokračovalo v dalším studiu 83 %, z toho 76 % na vysokých školách a 10 % na vyšších odborných školách. Nejčastěji projevují zájem o ekonomické, pedagogické a zdravotnické obory (Kuchař, Vojtěch, Kleňha, 2014).

2.3 NEZAMĚSTNANOST ABSOLVENTŮ STŘEDNÍCH ŠKOL

Absolventi škol vstupující na trh práce patří z hlediska ohrožení nezaměstnaností k jedné z nejrizikovějších skupin, zároveň jsou skupinou, u které míra nezaměstnanosti výrazně reaguje na nepříznivý ekonomický vývoj.³ Ekonomická krize zvyšuje pravděpodobnost, že se absolventi uplatní jen v méně kvalitních zaměstnáních⁴ a přesunou se na tzv. sekundární trh práce, který se vyznačuje nestabilním zaměstnáním, nepříznivými pracovními podmínkami, nízkými výděly a neuspokojivými kariérami. Úspěšný

³ Nezaměstnanost absolventů škol je popisována dvěma základními ukazateli, kterými jsou míra nezaměstnanosti a počty uchazečů o zaměstnání (nezaměstnaných absolventů). Míra nezaměstnanosti absolventů je dána poměrem počtu absolventů – uchazečů o zaměstnání (nezaměstnaných absolventů) konkrétního druhu přípravy (kategorie vzdělání), skupiny oborů či oboru vzdělání k celkovému příslušnému počtu absolventů (tj. zaměstnaných, nezaměstnaných i pokračujících v dalším vzdělávání) v daném druhu přípravy (kategorii vzdělání), v dané skupině oborů či v daném oboru vzdělání. Hodnota míry nezaměstnanosti vyjadřuje, kolik procent absolventů dané skupiny oborů zůstane bez zaměstnání. Míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů se počítá jako podíl těchto nezaměstnaných absolventů na počtu absolventů. Ukazatel není zcela přesný, protože ve jmenovateli je použit celkový počet absolventů bez ohledu na to, kolik z nich pokračuje v dalším studiu a nepřechází na trh práce. Přesný počet absolventů, kteří skutečně přejdou na trh práce a získají nebo hledají pracovní uplatnění, by však byl statisticky velmi obtížně kvantifikovatelný. Údaj, který uvádíme, tedy vyjadřuje, kolik procent absolventů dané skupiny či kategorie zůstane bez zaměstnání. Ukazatel míry nezaměstnanosti a počtu nezaměstnaných je nutné posuzovat společně. V případě hodnocení absolutních počtů nezaměstnaných absolventů je třeba vždy vzít v úvahu i počty žáků v oboru.

⁴ Důležitost kvality zaměstnání je zřejmá i z toho, že její sledování a měření se stalo součástí cílů Evropské strategie zaměstnanosti a je ve formě indikátoru CaUII – Capability Unfriendly Job Index součástí evropského šetření pracovních sil. CaUII – Capability Unfriendly Job Index se skládá z pěti veličin: 1. nechtěné dočasné zaměstnání, 2. nechtěné zaměstnání na částečný úvazek, 3. zaměstnání na nižší než žádaný úvazek, 4. zaměstnání s přesčasovými hodinami, které jsou nechtěné, protože nejsou placené nebo nahrazované, 5. hledání jiného zaměstnání nebo vedlejšího zaměstnání během vykonávaného zaměstnání.

přechod na trh práce a získání kvalitního zaměstnání je přitom podle výzkumů významným faktorem dalšího profesního úspěchu absolventů. (Descy, Pascaline – Tessaring, Manfred, 2005).

Zaměříme-li se na situaci v ČR, pak období před ekonomickou krizí bylo příznivé i pro uplatnění absolventů škol, s koncem roku 2008 a příchodem ekonomické recese však došlo ke zlomu.

V kategorii absolventů s výučním listem rostla míra nezaměstnanosti „čerstvých absolventů“ z 6,9 % v roce 2008 na 13,4 % v roce 2009 a dále na 19,4 % v roce 2010. Od roku 2011 došlo k poklesu, ale již v roce 2013 se objevil opětovný nárůst nezaměstnanosti u vyučených na 26,2 % způsobený zřejmě nezájmem zaměstnavatelů o přijímání absolventů. Od roku 2014 se pak obnovení ekonomického růstu projevilo ve zlepšení situace a poklesu míry nezaměstnanosti ve všech sledovaných kategoriích vzdělání. U vyučených došlo k poklesu na 17,8 %, v roce 2015 pak dále pokračoval pokles na 13,7 %.

V kategorii maturitních oborů (kategorie M) byla i v době ekonomické krize míra nezaměstnanosti absolventů nižší. V roce 2008 činila jen 5,7 %, poté došlo k nárůstu na 7,8 % v roce 2009, na 10,6 % v roce 2010 a 11,4 % v roce 2011. Po přechodném poklesu v roce 2012, pokračoval v roce 2013 růst míry nezaměstnanosti na 14,8 %. Poté již následoval pokles na 11,6 % (2014), 9,6 % (2015) a 7,5 % v roce 2016.

Snižování míry nezaměstnanosti absolventů bylo kromě ekonomického oživení posilováno i dalšími faktory, zejména demografickým poklesem a rozšiřováním možností terciárního vzdělávání. Určitou roli hrálo z hlediska statistického vykazování i zavedení státní maturitní zkoušky, které se projevilo v tom, že neúspěšní maturanti, kteří se přihlásí k evidenci na úřadech práce, nejsou vykazováni mezi nezaměstnanými absolventy středních škol, protože nemají dokončené střední vzdělání (Úlovec, Vojtěch, 2015).⁵

Tab. 2.2: Míra nezaměstnanosti „čerstvých“ absolventů (údaje za duben příslušného roku)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Střední odb. s VL – kat. E+H	6,9%	13,4%	19,4%	18,7%	16,7%	27,4%	17,8%	13,7%	x
Střední odb. s VL – kat. E			32,1%	31,3%	29,2%	35,6%	26,0%	21,7 %	16,0%
Střední odb. s VL – kat. H			17,7%	17,1%	15,1 %	26,2%	16,5%	12,6 %	9,1%
Střední odb. s MZ a OV – kat.	7,5%	10,5%	17,0%	16,0%	12,4%	19,3%	14,2%	13,2%	10,6%
Nástavbové vz. – kat. L/5	8,0%	13,1%	21,7%	20,6%	17,6%	29,6%	18,5 %	15,2%	10,6%
Střední odb. s MZ – kat. M	5,7%	7,8%	10,6%	11,4%	9,0%	14,8%	11,6 %	9,6%	7,5%

Zdroj: Úlovec, 2015, www.infoabsolvent.cz

Vývoj míry nezaměstnanosti byl rozdílný nejen v jednotlivých kategoriích vzdělání, ale výrazně se lišil i podle skupin oborů. V následujícím textu uvádíme přehled vývoje míry nezaměstnanosti ve vybraných skupinách maturitních i učebních oborů, které jsou předmětem dalších analýz.

V rámci **kategorie učebních oborů** najdeme příznivou míru nezaměstnanosti zejména v technických oborech. V roce 2015 v rámci sledovaných skupin oborů dosahovali nejnižší míry nezaměstnanosti absolventi ve skupinách **26 Elektrotechnika, telekomunikační a VT (7,6 %)** a **23 Strojírenství a strojírenská výroba (10,2 %)**. Zde byla míra nezaměstnanosti od počátku krize podstatně nižší než celková míra nezaměstnanosti vyučených.

Naopak ve skupinách **29 Potravinářství a potravinářská chemie** a **36 Stavebnictví, geodézie a kartografie** se míra nezaměstnanosti pohybovala od roku 2009 většinou nad úroveň míry nezaměstnanosti vyučených. Zatímco ve skupině **29 Potravinářství a potravinářská chemie** míra nezaměstnanosti v posledních letech výrazně klesla (z 20,8 % v roce 2014 na 13,9 % v roce 2015), ve skupině **36 Stavebnictví, geodézie a kartografie** zůstala na poměrně vysoké úrovni i v roce 2015 (16,1 %).

Ve skupině **41 Zemědělství a lesnictví** byla míra nezaměstnanosti lehce nadprůměrná již v roce 2009 (15,5 %), na rozdíl od stavebnictví ale zde nedošlo k tak vysokému nárůstu v době krize a v současnosti se pohybuje přibližně na úrovni celkové míry nezaměstnanosti vyučených.

⁵ Pramen: Data - Portál MPSV, statistiky nezaměstnanosti, absolventi a mládež celkem (tj. do 2 let od úspěšného ukončení studia), zpracování NÚV. Počty nezaměstnaných absolventů jsou v obecné rovině dlouhodobě sledovány úřady práce a vykazovány MPSV v měsíčních statistikách nezaměstnanosti. Detailněji je tato cílová skupina dále monitorována v pololetních statistikách absolventů vždy k 30. září a k 30. dubnu příslušného roku. Hodnoty ze září jsou vždy vyšší, protože v této době dochází ke kumulaci nezaměstnaných absolventů. Hodnoty z dubna lépe zachycují situaci absolventů na trhu práce, neboť představují určitý rovnovážný stav, kdy v průběhu několika předchozích měsíců již došlo k absorpci absolventů z června předchozího roku trhem práce.

Tab. 2.3: Míra nezaměstnanosti „čerstvých“ absolventů (údaje za duben) – stř. vz. s VL - kategorie H

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
23 Strojírenství a strojírenská výroba	11,5%	16,8%	13,9%	11,2%	20,4%	13,1%	10,2%	6,6%
26 Elektrotechnika, telekomunikace a VT	9,0%	14,2%	13,0%	11,7%	20,0%	11,0%	7,6%	4,9%
29 Potravinářství a potravinářská chemie	15,7%	20,7%	21,9%	20,4%	31,4%	20,8%	13,9%	8,8%
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	14,8%	22,5%	24,7%	19,4%	33,4%	19,0%	16,1%	10,8%
41 Zemědělství a lesnictví	15,5%	20,2%	18,2%	13,7%	24,3%	16,4%	13,1%	7,6 %
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	14,4%	22,1%	22,3%	17,8%	30,5%	19,8%	17,0%	11,0%
66 Obchod	14,3%	20,6%	19,2%	17,5%	35,3%	17,9%	16,2%	12,6%
69 Osobní a provozní služby	13,9%	17,5%	17,5%	16,4%	26,1%	18,4%	17,2%	13,5%
Střední vz. s VL – kategorie H	13,4%	19,4%	18,7%	16,7%	27,4%	17,8%	13,7%	9,1%

Zdroj: Úlovec, 2015, www.infoabsolvent.cz

Skupiny **65 Gastronomie, hotelnictví a turismus** a **66 Obchod** patří rovněž k těm, kde míra nezaměstnanosti byla poměrně vysoká již v roce 2009 (14,4 %, resp. 14,3 %) a stále se drží nad průměrem míry nezaměstnanosti vyučených. Vyšší hodnoty zde přetrvávají i v roce 2015, kdy dosáhly 17,0 %, resp. 16,2 %.

Ve skupině **69 Osobní a provozní služby** se míra nezaměstnanosti pohybovala zpravidla kolem průměru, ovšem v roce 2015 zde ve srovnání s ostatními skupinami nedošlo k tak výraznému poklesu, takže míra absolventů v této skupině zůstala relativně vysoká (17,2 %).

V **kategorii maturitních oborů** je míra nezaměstnanosti tradičně nižší než v kategorii vyučených. Podobně jako u vyučených patří k oborům s nejnižší mírou nezaměstnanosti technické obory. Ve skupině **23 Strojírenství a strojírenská výroba** dosahovala míra nezaměstnanosti v roce 2009 jen 9,8 %, v roce 2010 se zvýšila na 12,7 %. Po celou dobu krize ovšem nevzrostla na více než 13,2 % (v roce 2013). V roce 2014 došlo k poklesu na 9,7 % a v roce 2015, kdy dotazovaní absolventi vstupovali na trh práce, činila jen 6,4 %, dále klesla v roce 2016 na 5,7 %. Velmi příznivá situace byla i ve skupině **26 Elektrotechnika, telekomunikační a V. T.**, kde míra nezaměstnanosti dosahovala v roce 2009 jen 6,9 %. V roce 2010 mírně vzrostla na 10,5 %. S výjimkou výkyvu v roce 2013 (17,03 %) zde byl vývoj poměrně příznivý a míra nezaměstnanosti se pohybovala pod celkovou mírou nezaměstnanosti absolventů maturitních oborů (kategorie M). V roce 2015 klesla na příznivých 7,7 %. Na rozdíl od vyučených, kde ve stavebních oborech byla míra nezaměstnanosti poměrně vysoká, je situace ve stavebních maturitních oborech odlišná. V roce 2009 zde míra nezaměstnanosti absolventů dosahovala jen 6,9 % a v roce 2010 už 10,9 %. Maxima dosáhla v roce 2013 (13,4 %). Většinou se ovšem (s výjimkou roku 2011) pohybovala pod průměrem za celou kategorii M. V roce 2015 činila 8,9 %, což je mírně pod průměrem. V roce 2016 klesla dále na 6,6 %. Poměrně nízkou míru nezaměstnanosti najdeme v roce 2015 i ve skupině **75 Pedagogika, učitelství a sociální péče** (8,5 %), v předchozích letech se přitom příliš neodlišovala od průměru a v roce 2016 opět dále klesla na 6,0 %.

Tab. 2.4: Míra nezaměstnanosti „čerstvých“ absolventů (údaje za duben) – stř. vz. s MZ - kategorie M

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
18 Informační technologie	x	x	x	9,3%	10,2%	12,7%	10,2%	8,7%
23 Strojírenství a strojírenská výroba	9,8%	12,7%	10,2%	7,9%	13,2%	9,7%	6,4%	5,7%
26 Elektrotechnika, telekom. a VT	6,9%	10,5%	10,5%	8,6%	17,3%	10,2%	7,7%	6,6%
34 Polygrafie	10,1%	10,7%	18,2%	14,9%	18,1%	13,5%	12,7%	7,7%
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	6,9%	10,9%	12,7%	7,8%	13,4%	10,8%	8,9%	7,6%
41 Zemědělství a lesnictví	12,2%	16,2%	15,6%	11,5%	22,2%	14,6%	12,1%	8,6%
63 Ekonomika a administrativa	7,6%	9,6%	11,6%	10,5%	16,8%	12,7%	10,5%	8,8%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	8,7%	12,8%	13,4%	10,4%	15,4%	13,7%	13,7%	9,1%
68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost	9,1%	12,1%	13,7%	10,4%	18,2%	11,2%	11,3%	8,4%
75 Pedagogika, učitelství a soc. péče	6,6%	10,1%	11,4%	9,8%	15,6%	10,3%	8,5%	6,0%
Střední vz. s MZ – kategorie M	7,8%	10,6%	11,4%	9,0%	14,8%	11,6 %	9,6%	7,5%

Zdroj: Úlovec, 2015, www.infoabsolvent.cz

Ve skupině **18 Informační technologie** byla míra nezaměstnanosti v roce 2012 na 9,3 % a poté mírně stoupala. I v roce 2015 se její hodnota držela lehce nad průměrem (10,2 %), v roce 2016 klesla na 8,7 %. Skupina **63 Ekonomika a administrativa** patří k těm, kde byla v roce 2009 míra nezaměstnanosti poměrně nízká (7,6 %), ovšem v roce 2013 došlo k výraznému nárůstu na 16,8 %. I v následujících letech pak míra nezaměstnanosti v této skupině zůstala mírně nad průměrem (12,7 % v roce 2014 a 10,5 % v roce 2015 a 8,8 v roce 2016). Ve skupině **68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost** se míra nezaměstnanosti pohybovala většinou mírně nad průměrem, maxima dosáhla v roce 2013 (18,2 %). V roce 2015 činila 11,3 % oproti 9,6 % v průměru. V rámci sledovaných skupin pak byla relativně nejvyšší míra nezaměstnanosti v roce 2015 ve skupinách **34 Polygrafie** (12,7 %), kde výrazně narostla i v letech 2011-2013 (a k poklesu došlo až v roce 2016 na 7,7 %), a dále **41 Zemědělství a lesnictví** (12,1 %). Zde míra nezaměstnanosti dosahovala velmi vysokých hodnot i v předchozích letech (22,2 % v roce 2013). K oborům, kde je v současnosti míra nezaměstnanosti rovněž vyšší, patří i **65 Gastronomie, hotelnictví a turismus** (13,7 %). Vývoj v předchozích letech ale nebyl tak nepříznivý jako u předchozích zmíněných skupin oborů. Problém je tedy spíše v tom, že zde nedošlo k poklesu, a i v roce 2016 dosahovala míra nezaměstnanosti 9,1 %.

3. SROVNÁNÍ – VYBRANÉ SKUPINY UČEBNÍCH OBORŮ (KATEGORIE H)

3.1 VOLBA OBORU NA STŘEDNÍ ŠKOLE

Volba oboru a budoucího profesního zaměření představuje jedno ze základních kariérních rozhodnutí žáků. Představa o tom, jakému oboru by se žáci chtěli věnovat, vzniká zpravidla postupně a je ovlivňována celou řadou faktorů. Kromě vlastních zájmů žáka hrají určitou roli rodiče, kamarádi a vzory lidí z praxe. Součástí rozhodování je otázka blízkosti a dopravní dostupnosti školy a rovněž možnost pracovního uplatnění. Samotné rozhodnutí pak výrazně ovlivňuje i vzdělávací nabídka škol, případně přijímací řízení.

Uvedené faktory mají v různých oborech i kategoriích vzdělání odlišnou váhu. Zatímco některé obory si volí žáci zejména z důvodu zájmu o obor, jiné obory si vybírají spíše pro snadné uplatnění na trhu práce nebo výhodné finanční ohodnocení. Rovněž je možné najít obory, které si žáci častěji volí jako „náhradní řešení“ v případě nepřijetí na jiný obor nebo z důvodu špatných studijních výsledků, které vedou k omezení výběru oboru studia. Poměrně novým motivačním faktorem, zejména na úrovni učebních oborů, jsou stipendia poskytovaná žákům vybraných oborů, která jsou určena k podpoře zájmu o obory nedostatkové na trhu práce. Opačný vliv má zavedení jednotné maturitní zkoušky, které naopak některé žáky od volby maturitního oboru odrazuje. Toto se týká především kategorie středního odborného vzdělání s MZ a OV (kategorie L0) a nástavbového studia (kategorie L5), kde je neúspěšnost maturantů vysoká.

DŮVODY VOLBY OBORU

V kategorii učebních oborů je **nejpodstatnějším důvodem volby oboru zájem o obor**, který rozhodně ovlivnil, či spíše ovlivnil kolem 77 % budoucích žáků učebních oborů. Zájem o obor byl nejčastější motivací ve strojírenských (86 %) a stavebních (84 %) oborech a dále v oborech služeb (82 %). Naopak relativně méně častou motivací představoval ve skupinách Obchod (61 %) a Potravinářství (68 %).

Druhým nejčastějším důvodem, proč si žáci volí svůj obor, je **snadné uplatnění na trhu práce**. Zde jsou rozdíly mezi sledovanými skupinami oborů podstatně větší. Motivaci představuje především v technických oborech. V elektrotechnických a stavebních oborech předpoklad dobrého uplatnění na trhu práce pozitivně ovlivnil výběr oboru u 82 %, resp. 84 % žáků, ve strojírenských 74 % žáků. Naopak ve skupinách Obchod a Osobní a provozní služby si tento obor z důvodu uplatnění zvolilo jen 39 %, resp. 32 % žáků.

Finanční ohodnocení rovněž kladně motivovalo především budoucí žáky technických oborů - strojírenských (64 %), elektrotechnických (73 %) a stavebních (84 %). Naopak malý vliv mělo na rozhodování žáků ve skupinách Potravinářství (30 %), Obchod (25 %) a Osobní a provozní služby (38 %). Zájem zaměstnavatelů v regionu pak měl vliv nejčastěji na žáky strojírenských (63 %) a elektrotechnických (72 %) oborů.

Blízkost školy patří mezi velmi významné faktory, které berou žáci při výběru oboru v úvahu, a to napříč obory, takže rozdíly zde nejsou příliš výrazné. Jako jeden z faktorů je při svém rozhodování vzalo v potaz

kolem 59 % žáků učebních oborů. Z hlediska námi sledovaných skupin oborů hrála blízkost školy největší roli ve skupinách Lesnictví a zemědělství (70 %) a Obchod (68 %), kde byla blízkost a dostupnost školy nejčastějším důvodem pro výběr tohoto oboru vůbec.

Špatný prospěch a nepřijetí do jiného oboru patří k faktorům, které budoucí žáky učebních oborů ovlivňují poměrně významně; rozhodně nebo spíše ovlivnily výběr oboru asi u 26 % z nich. Horší prospěch jako určitý limitující faktor ovlivnil nejčastěji žáky, kteří vstoupili do oborů ve skupinách Potravinářství (35 %), Gastronomie, hotelnictví a turismus (36 %) a Obchod (36 %). V této souvislosti je třeba zdůraznit, že volbě náhradního oboru je třeba věnovat zvýšenou pozornost. Pokud si žák zvolí obor, o který ve skutečnosti nemá vůbec zájem, je u něj vyšší riziko nedokončení školy a předčasného odchodu ze školy. V případě úspěšného ukončení studia pak tito žáci velmi často odcházejí pracovat do jiného oboru, kde svoji odbornou kvalifikaci nevyužijí.

Stipendium nebo jiná finanční podpora motivovala v souladu s poptávkou zaměstnavatelů a nedostatkem pracovníků v technických oborech nejčastěji budoucí žáky strojírenských (28 %) a dále stavebních (23 %) a elektrotechnických oborů (17 %).

Tab. 3.1: Důvody volby oboru – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano, možnost výběru více odpovědí současně)

	Zájem o obor	Snadné uplatnění na trhu práce	Finanční ohodnocení	Zájem zaměst. v regionu	Blízkost školy	Špatný prospěch	Nebyl přijat do oboru	Stipendium/jiná podpora oboru
23 Strojírenství a stroj. vyr.	86%	74%	64%	63%	58%	18%	14%	28%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	73%	82%	73%	72%	63%	27%	20%	17%
29 Potravinářství	68%	52%	30%	33%	62%	35%	23%	15%
36 Stavebnictví	84%	84%	84%	58%	49%	16%	16%	23%
*41 Zemědělství a lesnictví	78%	48%	44%	48%	70%	15%	19%	4%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	72%	68%	36%	50%	66%	36%	27%	17%
66 Obchod	61%	39%	25%	43%	68%	36%	29%	11%
69 Osobní a provozní služby	82%	32%	38%	20%	40%	14%	14%	5%
Stř. vz. s VL - vybr. ob. kat. H	77%	64%	50%	50%	59%	26%	20%	17%

PŮVODNÍ ZÁJEM O VYUČENÍ V OBORU

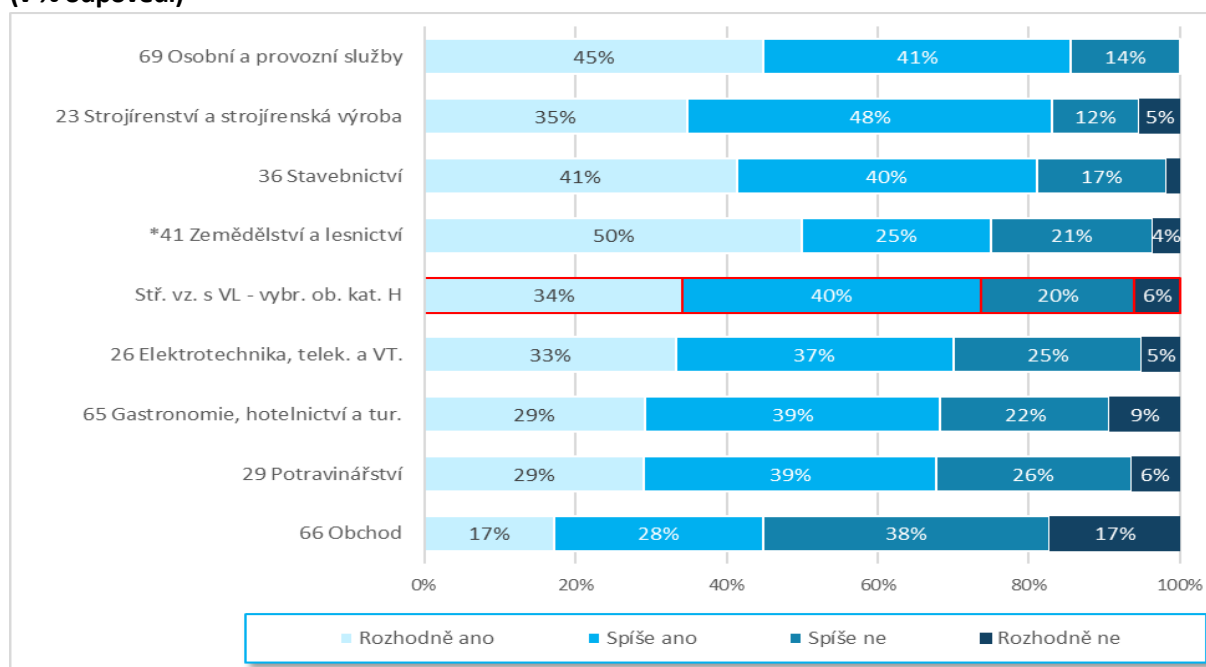
Jak již bylo zmíněno, zájem o obor je jedním z nejdůležitějších faktorů volby oboru. Významně ovlivňuje úspěšnost vyučení i zájem absolventa po ukončení školy v oboru pracovat. Z tohoto důvodu se zaměříme na tuto odpověď podrobněji.

Svůj obor si v rámci sledovaných učebních oborů přáli nejčastěji absolvovat žáci učebních oborů Osobních a provozních služeb (45 % rozhodně se chtělo vyučit v tomto oboru a 41 % si to spíše přálo), **Strojírenství a strojírenské výroby** (35 % rozhodně ano a 48 % spíše ano) a **Stavebnictví** (41 % rozhodně ano a 40 % spíše ano). **Poměrně vysoký zájem o obor měli i žáci oborů Lesnictví a zemědělství.** Zde bylo procento těch, kteří chtěli rozhodně studovat tento obor nejvyšší (50 % a 25 % se spíše chtělo v tomto oboru vyučit), zároveň je zde ovšem mírně vyšší zastoupení těch, kteří o zemědělský obor původně zájem neměli (kolem 25 %).

Celkově mírně **nižší zájem o vyučení ve vybraném oboru najdeme ve skupinách Elektrotechnika, telekomunikační a VT** (33 % rozhodně ano a 37 % spíše ano), **Gastronomie, hotelnictví a turismus** (29 % rozhodně ano a 39 % spíše ano) a **Potravinářství** (29 % rozhodně ano a 39 % spíše ano). V těchto skupinách je zároveň podíl žáků, kteří se v oboru spíše nebo rozhodně nechtěli vyučit, vyšší a pohybuje se kolem 30 %.

Ve všech uvedených skupinách činí podíl žáků, kteří vstoupili do učebního oboru v souladu se svým původním přáním, minimálně dvě třetiny. **Oborem, který se z tohoto vymyká a kde procento žáků, kteří se v oboru původně vyučit nechtěli, je vyšší než podíl těch, kteří se mu chtěli věnovat, je pak obor Obchod.** Podíl žáků, kteří rozhodně měli zájem o tento obor, dosahuje jen 17 %, dalších 28 % se v něm spíše chtělo vyučit, naopak 38 % zájem spíše nemělo a 17 % rozhodně nemělo.

Obr. 3.1: Původní přání absolvovat tento obor – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí)

SUBJEKTY OVLIVŇUJÍCÍ VOLBU OBORU

Volba oboru je zpravidla poměrně složitý a dlouhodobý proces, na kterém se podílí řada subjektů. Žáci jsou ovlivňováni jak rodiči, příbuznými a přáteli, tak i poradenskými pracovníky ve školách, v pedagogicko-psychologických poradnách nebo na úradech práce, případně dalšími učiteli nebo pracovníky z praxe.

Žáci učebních oborů uváděli, že se při volbě oboru nejčastěji rozhodovali sami (85 %). Samostatné rozhodnutí přitom nejčastěji uváděli žáci ve skupině Osobních a provozních služeb (94 %) a žáci strojírenských oborů (90 %). Naopak nejméně často si svůj obor na základě vlastního rozhodnutí vybrali žáci ve skupinách Obchod (58 %) a Potravinářství (73 %). Na výběr těchto oborů měli ve srovnání s ostatními sledovanými skupinami oborů větší vliv rodiče, kteří rozhodně nebo spíše ovlivnili výběr 62 % žáků ve skupině Obchod a 58 % žáků v potravinářských oborech. V těchto skupinách měli rovněž na žáky větší vliv poradci ve škole. Ve skupině Obchod ovlivnil rozhodnutí 15 % žáků poradce na škole a 12 % poradce v pedagogicko-psychologické poradně. Toto zjištění koresponduje s již uvedenou skutečností, že do oboru Obchod častěji vstupují žáci, kteří si obor nevybírají z důvodu zájmu. Poradce na škole, případně jiní učitelé dále výrazně ovlivnili i žáky směřující do elektrotechnických oborů (14 %, resp. 19 %).

Tab. 3.2: Subjekty, které ovlivnily výběr oboru na střední škole – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano, možnost výběru více odpovědí současně)

	Vlastní rozhodnutí	Rodiče nebo příbuzní	Kamarádi	Poradce ve škole	Jiný učitel	Poradce v PPP	Lidé z praxe	Pracovníci ÚP
23 Strojírenství a stroj. výr.	90%	41%	26%	8%	11%	4%	38%	4%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	85%	47%	22%	14%	19%	8%	31%	5%
29 Potravinářství	73%	58%	22%	10%	10%	5%	14%	5%
36 Stavebnictví	89%	44%	18%	5%	7%	4%	33%	4%
*41 Zemědělství a lesnictví	85%	38%	15%	8%	8%	8%	31%	4%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	85%	38%	21%	8%	4%	5%	19%	4%
66 Obchod	58%	62%	12%	15%	8%	12%	12%	0%
69 Osobní a provozní služby	94%	43%	21%	6%	3%	5%	17%	2%
Stř. vz. s VL - vybr. ob. kat. H	85%	44%	21%	9%	8%	5%	25%	4%

Poměrně značný vliv na rozhodování žáků měli i lidé z praxe, kteří žákům zprostředkovali názory, zkušenosti a informace o oboru. Celkově ovlivnili lidé z praxe rozhodování o výběru oboru asi 25 % budoucích učňů,

takže je zřejmé, že tyto informace jsou pro žáky podstatné. Potvrzuje se tak důležitost exkurzí žáků ve firmách a provozech a možnost přímého kontaktu žáků s odborníky z praxe i spolupráce škol se zaměstnavateli. **Lidé z praxe ovlivnili pozitivně výběr oboru nejčastěji u žáků směřujících do strojírenských (38 %), elektrotechnických (31 %), stavebních (33 %) i zemědělských (31 %) oborů.**

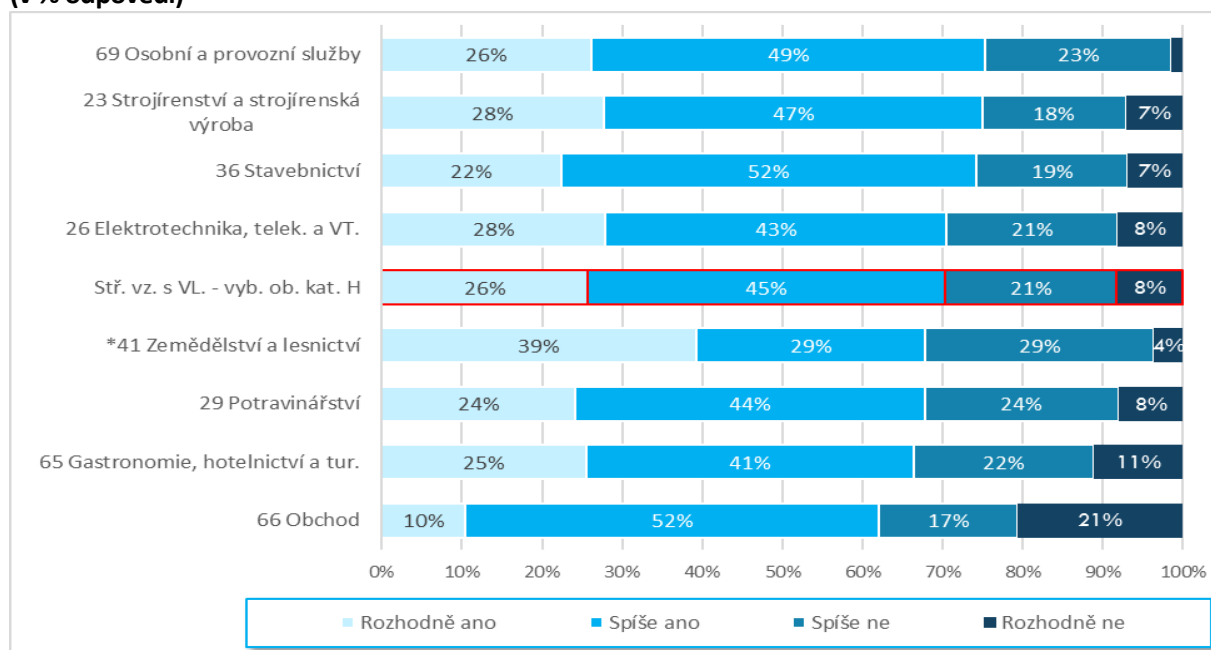
Vliv poradenských pracovníků úřadů práce na rozhodování žáků při výběru oboru na střední škole byl spíše nízký (kolem 4 %) a z hlediska jednotlivých skupin oborů bez velkých rozdílů (zpravidla mezi 2 % - 5 %).

3.2 VOLBA ÚROVNĚ (KATEGORIE) VZDĚLÁNÍ

Důležitým aspektem vzdělanostní volby je kromě výběru vhodného oboru i volba kategorie vzdělání, především učební nebo maturitní úrovně vzdělání. Zatímco v rámci některých oborových zaměření může žák zvažovat, zda absolvuje obor na učební nebo maturitní úrovni, jiné obory je možné absolvovat jen v rámci jedné kategorie vzdělání. Ze žáků učebních oborů mělo původně zájem se absolvovat učební obor 71 % žáků (z toho 26 % rozhodně ano a dalších 45 % spíše ano). Naopak 21 % se spíše vyučit nechtělo a 8 % rozhodně nechtělo.

Absolvovat učební obor v rámci sledovaných skupin oborů chtěli původně nejčastěji žáci ve skupině Osobních a provozních služeb (26 % rozhodně ano a 49 % spíše ano) a žáci technických oborů - strojírenských (28 % rozhodně ano a 47 % spíše ano), stavebních (22 % rozhodně ano a 52 % spíše ano) a elektrotechnických oborů (28 % rozhodně ano a 43 % spíše ano). Naopak nejnižší zájem se vyučit měli žáci oboru Obchod (jen 10 % odpovědělo, že se chtělo vyučit, 53 % uvedlo spíše ano, 17 % se spíše vyučit nechtělo a 21 % rozhodně nechtělo).

Obr. 3.2: Původní zájem o získání učební úrovně vzdělání – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí)

DŮVODY VOLBY UČEBNÍ/MATURITNÍ ÚROVNĚ VZDĚLÁNÍ

Jaké faktory ovlivnily žáky při výběru úrovně (kategorie) vzdělání? Motivace pro volbu učebního oboru spočívá především v zájmu o prakticky zaměřené studium (71 %). Žáci si často volí učební obor z důvodu horšího prospěchu (37 %) nebo je ovlivňuje skutečnost, že se jedná o kratší (40 %) a finančně méně náročné studium (29 %). Na druhou stranu při volbě učebního oboru je pro žáky významnou motivací i možnost pokračovat v maturitním nastavbovém studiu (64 %), proto je důležité zachovat prostupnost této vzdělávací cesty, aby se vyučení nestalo pro úspěšné žáky slepou uličkou. Možnost získání maturitní úrovně vzdělání je podstatná i pro realizaci podnikatelských záměrů, protože většina vyučených absolvuje nastavbu v oboru Podnikání.

Zájem o prakticky zaměřené studium patří k významným motivačním faktorům pro výběr učebních oborů obecně. Nejčastěji byla praktická výuka důvodem výběru učebního oboru u žáků strojírenských (85 %) a stavebních (81 %) oborů. Naopak nejnižší roli hrál v oboru Obchod (39 %). Z důvodu horšího prospěchu si učební obor vzdělání volili nejčastěji žáci ve skupinách Potravinářství (46 %), Obchod (48 %) a Gastronomie, hotelnictví, turismus (44 %).

Zájem o kratší studium je jedním z důvodů, proč si žáci volí učební obor napříč všemi sledovanými skupinami oborů. Nejčastěji tento důvod uváděli žáci strojírenských oborů (45 %). Řada žáků již v době vstupu do učebního oboru zvažuje, že v případě úspěšného zakončení učebního oboru a vhodných podmínek, budou pokračovat v nástavbovém studiu. Možnost získání maturity po vyučení nejčastěji ovlivnila výběr budoucích žáků oboru Obchod (78 %), v menší míře pak byla významná i pro žáky elektrotechnických (67 %) a gastronomických oborů (69 %) a oborů služeb (65 %).

Dobré platové ohodnocení bylo motivací pro vstup do učebního oboru zejména pro žáky technických oborů - stavebních (70 %), dále pak strojírenských (59 %) a elektrotechnických (58 %).

Žáci středních škol při výběru studia často zvažují nejen dobu vzdělávání, ale i jeho náklady a možnost získat stipendium určené na podporu tzv. nedostatkových oborů. **Učební obor jako finančně méně náročné studium** si zvolili nejčastěji budoucí žáci potravinářských (40 %), gastronomických (33 %), elektrotechnických (33 %) a strojírenských (35 %) oborů.

Finanční příspěvek nebo stipendium motivovaly především žáky technických oborů – v úvahu je při svém rozhodování vzali žáci strojírenských (20 %), elektrotechnických (14 %) a stavebních (15 %) oborů.

Tab. 3.3: Důvody volby učební nebo maturitní úrovně vzdělání – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano)

	Horší prospěch	Zájem o prakticky zaměřené studium	Zájem o kratší studium	Možnost získat maturitu v nástavbě	Dobré platové ohodnocení	Přání rodičů	Finančně méně náročné studium	Stipendium/ finanční příspěvek
23 Strojírnický a stroj. výr.	31%	85%	45%	61%	59%	21%	35%	20%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	38%	69%	37%	67%	58%	26%	33%	14%
29 Potravinářství	46%	64%	43%	59%	17%	34%	40%	7%
36 Stavebnictví	34%	81%	34%	60%	70%	28%	22%	15%
*41 Zemědělství a lesnictví	30%	70%	43%	48%	24%	24%	16%	8%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	44%	66%	42%	69%	33%	21%	33%	11%
66 Obchod	48%	39%	35%	78%	13%	38%	25%	4%
69 Osobní a provozní služby	27%	70%	32%	65%	23%	20%	11%	5%
Stř. vz. s VL. - vyb. ob. kat. H	37%	71%	40%	64%	40%	24%	29%	12%

3.3 SPOKOJENOST S ABSOLVOVANÝM OBOREM A ÚROVNÍ VZDĚLÁNÍ

SPOKOJENOST SE ZVOLENÝM OBOREM (MÍRA IDENTIFIKACE S OBOREM)

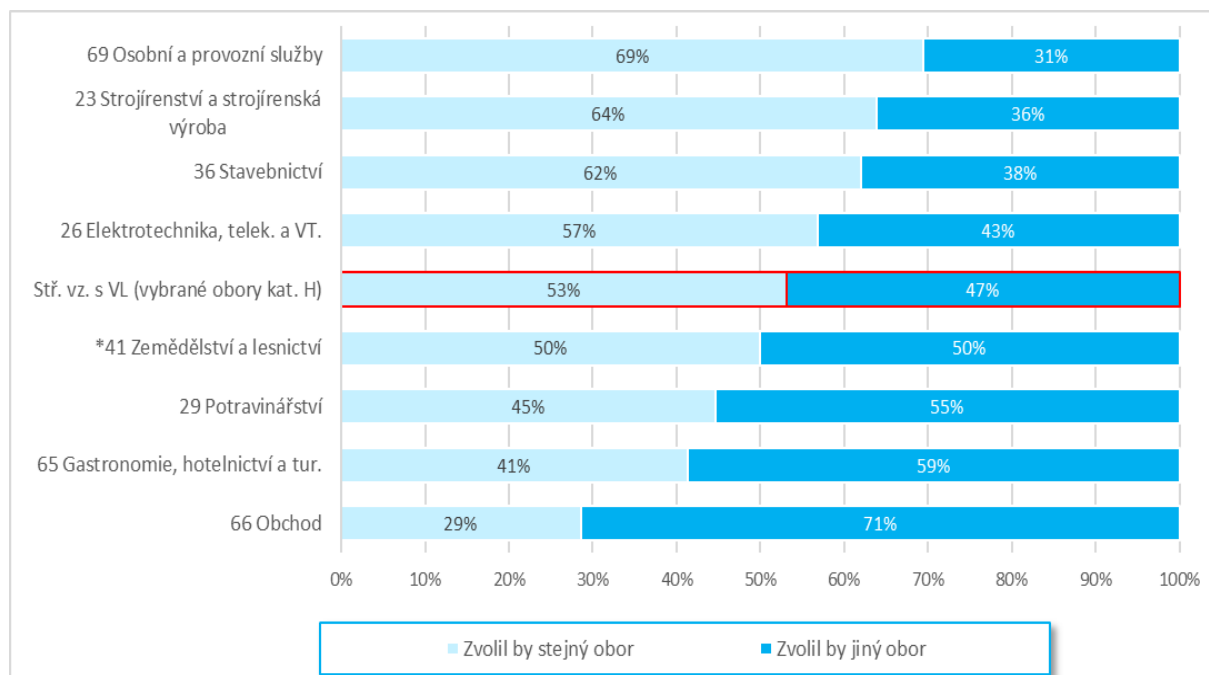
Součástí zpětného posouzení spokojenosti se zvolenou vzdělávací cestou je tzv. míra identifikace s oborem. Tento ukazatel je v rámci realizovaných šetření tradičně sledován jako podíl absolventů, kteří by si v případě, že by mohli svoji studijní volbu zopakovat, vybrali stejný obor. Vyjadřuje tedy v podstatě spokojenost absolventů se zvoleným oborem.

Z hlediska porovnání vybraných skupin učebních oborů jsou s volbou oboru nejvíce spokojeni a znovu by si zvolili stejný obor žáci ve skupině Osobní a provozní služby (69 %), dále žáci strojírenských (64 %) a stavebních (62 %) oborů. O něco nižší je spokojenost žáků elektrotechnických oborů (57 %). Ve skupině Zemědělství a lesnictví, by si tento obor znovu zvolila jen asi polovina žáků.

Výraznější nespokojenost s oborem se ukazuje ve skupinách Potravinářství, kde by si tento obor znovu vybralo jen 45 % žáků a Gastronomie, hotelnictví a turismus (41 %). V těchto skupinách je tedy podíl žáků, kteří by si zvolili raději jiný obor, vyšší než podíl těch, kteří by svoji volbu zopakovali.

Výrazně nejnižší míru identifikace s oborem najdeme v rámci sledovaných skupin ve skupině Obchod. Zde je procento absolventů, kteří by si znovu zvolili tento obor, velmi nízké – dosahuje jen 29 %, naopak většina žáků by při hypotetické opakované volbě dala přednost jinému oboru (71 %).

Obr. 3.3: Míra identifikace s oborem – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí)

PŘÍČINY NESPOKOJENOSTI VYUČENÝCH S ABSOLVOVANÝM OBOREM

Příčiny nespokojenosti žáků s vystudovaným oborem mohou vyplývat z osobního nezájmu o obor, z příliš vysokých nebo naopak nízkých nároků studia, nedostatečné úrovně výuky nebo situace na trhu práce.

V kategorii vyučených jsou nejčastějšími důvody, proč by žáci posledních ročníků při hypotetické opakované volbě zvolili jiný obor **ztráta zájmu o obor** (21 % z celého souboru vyučených) a **nízké platy v oboru** (20 % z celého souboru vyučených). Dále by si vyučení raději vybrali jiný **obor s větším rozsahem praktické výuky** (18 %) nebo uvádějí, že **obor nikdy studovat nechtěli** (15 %). Další důvody nespokojenosti vyučených s absolvovaným oborem souvisí s **nedostatečnou úrovní přípravy v daném oboru** (16 %). Podstatnými důvody hypoteticky odlišné volby jsou **problémy s uplatněním na trhu práce**, zejména **obtížné hledání zaměstnání** (15 %) a **neperspektivnost oboru** (12 %).

Tab. 3.4: Důvody nespokojenosti s oborem – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano, možnost výběru více odpovědí)

	Obor nechtěl/a studovat	Ztráta zájmu o obor	Nízká úroveň přípravy v oboru	Obor byl příliš náročný	Raději by studoval/a gymnázium	Chtěl/a by více praktickou výuku	V oboru se obtížně hledá zaměstnání	Obor není perspektivní	Nízké platy v oboru
23 Strojírenství a strojírenská výroba	9%	12%	12%	7%	1%	17%	10%	8%	11%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	16%	18%	11%	6%	0%	13%	5%	6%	10%
29 Potravinářství	19%	27%	17%	13%	3%	21%	30%	16%	35%
36 Stavebnictví	10%	10%	12%	0%	2%	15%	7%	8%	8%
*41 Zemědělství a lesnictví	21%	32%	29%	4%	0%	18%	18%	4%	25%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	19%	30%	20%	8%	2%	23%	11%	16%	28%
66 Obchod	27%	27%	27%	13%	0%	13%	37%	27%	30%
69 Osobní a provozní služby	10%	16%	9%	3%	1%	13%	23%	13%	16%
Stř. vz. s VL - vybr. ob. kat. H	15%	21%	16%	7%	1%	18%	15%	12%	20%

Původní nezájem o obor je důvodem pro (hypotetický) výběr jiného oboru nejčastěji ve skupině Obchod (27 %). Dále by si z tohoto důvodu vybrala jiný obor asi pětina žáků ve skupinách Zemědělství a lesnictví (21 %), Gastronomie, hotelnictví a turismus (19 %) a Potravinářství (19 %). V těchto skupinách je zároveň významným důvodem i **ztráta zájmu o obor**. Největší dopad na spokojenost s oborem má ve skupině Lesnictví a zemědělství (32 %), Gastronomie, hotelnictví a turismus (30 %) a Obchod (27 %). Ztráta zájmu o obor dále poměrně výrazně často postihuje i žáky v oborech Potravinářství, z nich by si 27 % z tohoto důvodu zvolilo jiný obor. **Nízké platy** v oboru jsou druhým nejčastějším důvodem hypotetické volby jiného

oboru v kategorii vyučených. Nejčastěji tento důvod uvádějí vyučení ve skupinách oborů Obchod (30 %), Potravinářství (35 %), Gastronomie, hotelnictví a turismus (28 %) a Zemědělství a lesnictví (25 %).

Nízká úroveň přípravy je rovněž častým důvodem nespokojenosti s oborem. Z tohoto důvodu by dala přednost jinému oboru asi 27 % žáků ze skupiny Obchod, 29 % žáků ze skupiny Lesnictví a zemědělství a asi 20 % žáků Gastronomie, hotelnictví a turismus.

Příliš vysoká náročnost oboru nepatří k příliš častým důvodům nespokojenosti vyučených s oborem; poměrně výrazná je ovšem ve skupinách Obchod (13 %) a Potravinářství (13 %). V této souvislosti je ovšem třeba upozornit, že se jedná o subjektivní vyjádření žáků. To ukazuje jejich očekávání, že vyučit se v těchto oborech bude jednodušší a nároky oboru je překvapily. Ve skupině Obchod navíc dochází k situaci, kdy je část žáků výrazně nespokojena s nízkou úrovní přípravy, zatímco jiná část žáků považuje naopak obor za příliš náročný.

Jedním z častých důvodů, proč si žáci volí učební obory, je **zájem o praktickou výuku**. Řada žáků ovšem uvádí, že by dala přednost oboru s větším rozsahem praktické výuky než v absolvovaném oboru. Tento důvod nespokojenosti uvádí 23 % žáků ve skupině Gastronomie, hotelnictví a turismus, 21 % žáků Potravinářství a rovněž 17 % žáků strojírenských oborů.

Obtížné hledání zaměstnání patří k poměrně frekventovaným důvodům nespokojenosti žáků s oborem. Z důvodu potíží s uplatněním oboru na trhu práce by si jiný obor raději zvolili nejčastěji žáci ze skupiny Obchod (37 %) a Potravinářství (30 %). Ve skupině Obchod by žáci velmi často zvolili jiný obor i proto, že tento obor nepovažují za perspektivní (30 %).

SPOKOJENOST VYUČENÝCH SE ZVOLENOU ÚROVNÍ (KATEGORIÍ) VZDĚLÁNÍ

Druhým důležitým aspektem kariérové volby žáka je rozhodnutí, jakou úroveň, resp. kategorii vzdělání zvolit. V rámci šetření jsme se opět zaměřili na zpětné hodnocení a položili otázku, zda by si žáci posledních ročníků v případě možnosti zopakovat výběr střední školy zvolili znovu učební obor (kategorie H).

V rámci sledovaných učebních oborů část žáků uvedla, že by se pokusili o náročnější studium. Učební obor by si znovu vybralo 44 % dotázaných žáků, 32 % by dalo přednost střednímu vzdělání s MZ a OV (kategorie L0), 22 % by raději zvolilo maturitní obor na SOŠ (kategorie M) a 2 % studium gymnázia.

Svoji volbu by nejčastěji zopakovali a znovu se vyučili žáci zemědělských oborů (63 %), dále nadpoloviční většina žáků **potravinářských oborů** (56 %) a **oboru Obchod** (52 %). Přibližně 17 % - 24 % žáků těchto oborů by dalo přednost střednímu vzdělání s MZ a OV. Maturitní obor na SOŠ by si vybralo asi 20 - 24 % z nich.

Mírně vyšší vzdělanostní ambice v případě možnosti zopakovat svoji volbu by měli žáci technických oborů. Ve skupinách **stavebnictví, strojírenství a elektrotechnika** se podíl vyučených, kteří by se chtěli znovu vyučit, pohybuje kolem 46 % - 49 %. Více než polovina by tedy dala přednost náročnějšímu studiu. Přibližně 30 % - 34 % žáků by upřednostnilo střední vzdělání s MZ a OV a 18 % - 23 % by se pokusilo o studium SOŠ (kategorie M).

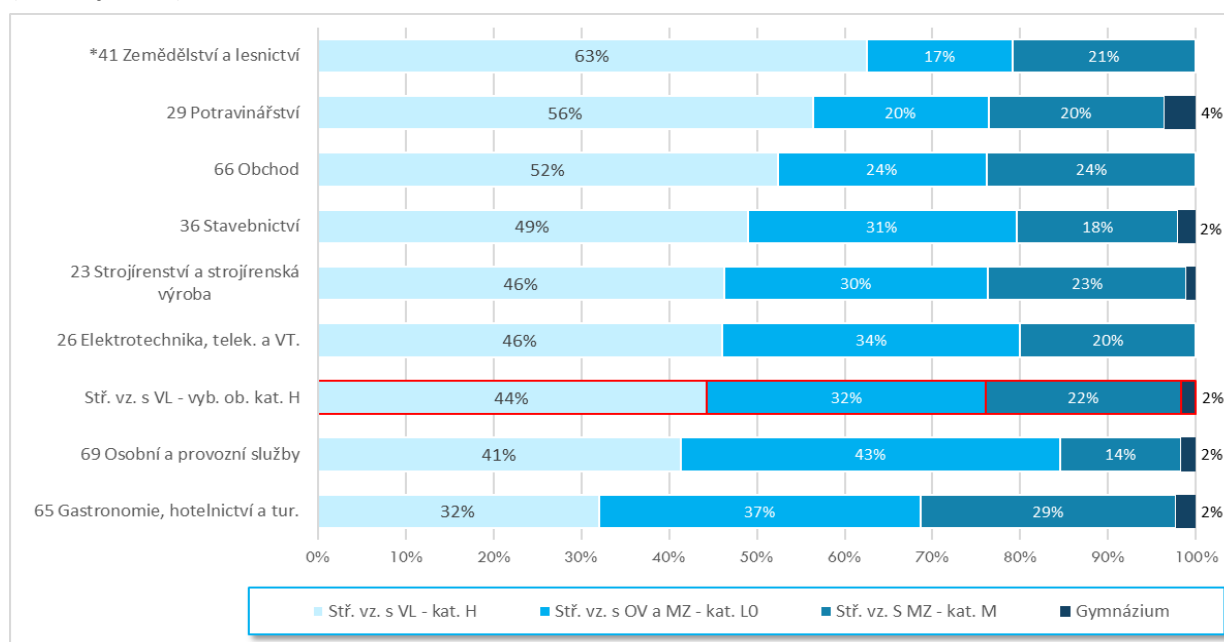
Odlíšná situace je u žáků ve skupině **Osobní a provozní služby**, kde podíl žáků, kteří by se znovu vyučili, je jen mírně nižší (41 %), **vysoký podíl žáků (43 %) by ovšem zvolil střední vzdělání s MZ a OV (L0)**. Naopak zájem o klasické maturitní obory je zde poměrně nízký (14 %).

K oborům, jejichž žáci vykazují **vyšší vzdělanostní ambice**, patří **gastronomické obory**. **Procento žáků, kteří by se chtěli znovu vyučit, je jen 32 %**, 37 % by si vybralo střední vzdělání s MZ a OV a relativně vysoké procento z nich – 29 % maturitní obor na SOŠ. Jak v gastronomických, tak i službových oborech by se asi 2 % žáků pokusila o studium gymnázia.

V souvislosti s uvedenými zjištěními je třeba zdůraznit, že se jedná o subjektivní vyjádření absolventů, které neznámá, že by absolventi jinou volbu skutečně učinili, ani že by náročnější vzdělávací program zvládli. Výsledek je tedy třeba interpretovat jako vyjádření případné nespokojenosti. To může souviset s individuálními důvody, pracovním uplatněním i společenskými faktory, jako jsou nižší prestiž manuální práce, případně i ekonomickými faktory, jako je vyšší míra nezaměstnanosti, nižší platové ohodnocení a podobně.

Obr. 3.4 Opakovaná (hypotetická) volba úrovně vzdělání – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí)

3.4 HODNOCENÍ STUDIA A ZÍSKANÝCH KOMPETENCÍ

Důležitou součástí zpětného hodnocení vzdělání je posouzení kompetencí, které žáci v průběhu studia na střední škole získali. Absolventi středních škol jsou připravováni pro vstup na trh práce jednak osvojením tzv. profesních kompetencí, které se vážou k určitému povolání nebo profesi, jednak tzv. klíčových kompetencí, k nimž řadíme například schopnost se rozhodovat, pracovat v týmu nebo komunikovat. Klíčové kompetence představují znalosti a dovednosti, jež jsou široce přenositelné a zvyšují uplatnitelnost a flexibilitu pracovníků napříč obory.

Z výsledků šetření vyplývá, že absolventi středních škol hodnotí úroveň přípravy a jednotlivé vybrané kompetence převážně příznivě. Podíváme-li se nejprve na **celkovou úroveň školní přípravy na střední škole**, pak pozitivně ji hodnotí kolem 78 % dotázaných žáků posledních ročníků učebních oborů. Nejlepší hodnocení uváděli žáci ve skupině Potravinářství (89 %), Osobní a provozní služby (82 %) a Elektrotechnika (81 %). Mírně pod průměrem je pak hodnocení ve skupinách gastronomických (77 %) a stavebních (76 %). Lehce slabší je celkové hodnocení žáků strojírenské výroby a obchodu (74 %, resp. 73 %) a zemědělství (71 %). Rozdíly v hodnocení jsou ale většinou poměrně nízké.

V souvislosti s hodnocením kompetencí je třeba zdůraznit, že hodnocení je založeno na sebehodnocení a subjektivním posouzení žáků a absolventů. Odráží se v něm tedy nejen skutečně dosažená úroveň znalostí a dovedností, ale i rozdílné nároky, které jsou v průběhu vzdělávací i profesní dráhy na žáky kladeny. Nejde tedy o porovnání reálné úrovně znalostí a dovedností, ale o to, do jaké míry odpovídají očekáváním a požadavkům, které jsou na žáky a absolventy kladeny.

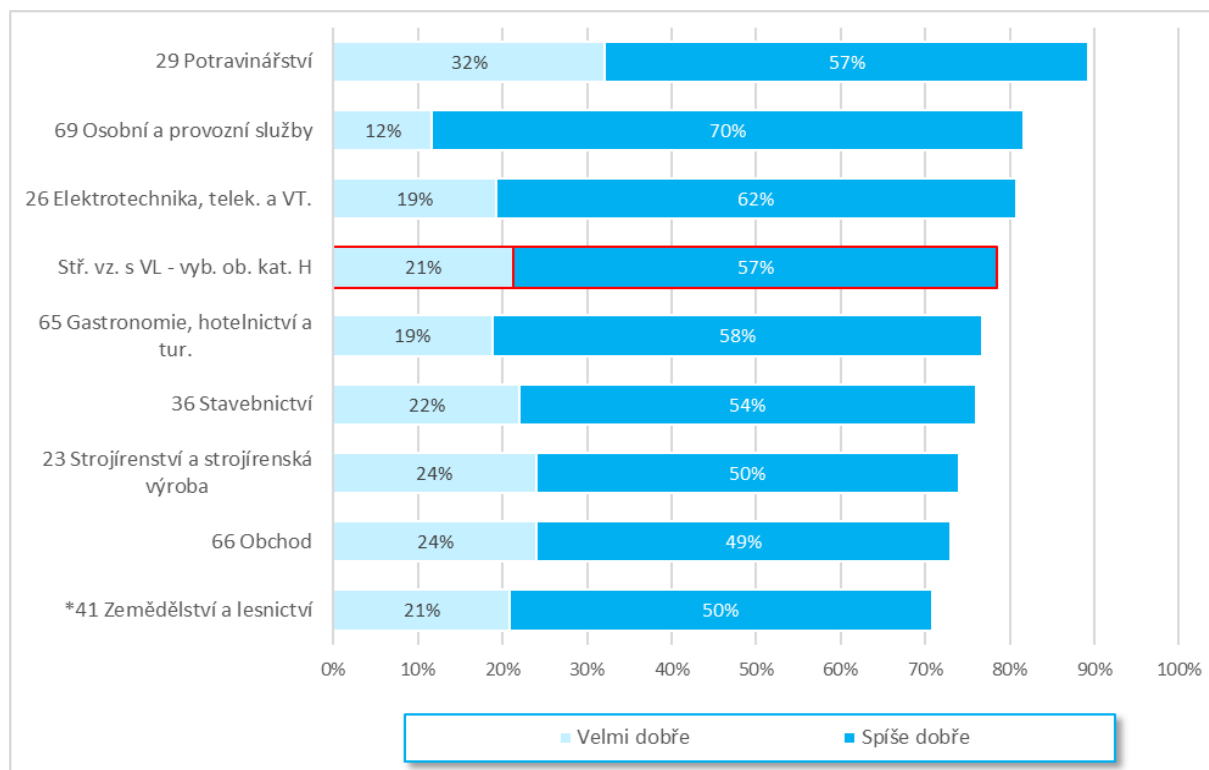
Získané **všeobecné znalosti** hodnotí pozitivně především žáci Osobních a provozních služeb (93 %). Ve většině ostatních skupin oborů se pohybuje kladné hodnocení mezi 80 - 89 %. Slabší je pak hodnocení všeobecných znalostí ve skupinách Zemědělství a lesnictví (71 %) a Obchod (64 %).

Odborné teoretické znalosti a dovednosti jsou z pohledu vyučených jejich nejsilnější stránkou; pozitivně se vyjádřilo 85 % z nich. Nejlépe je hodnotí opět žáci Osobních a provozních služeb (93 %), v ostatních skupinách má pozitivní názor 79 - 88 % dotázaných, rozdíly tedy nejsou příliš výrazné.

Z hlediska zaměstnavatelů patří k nejpodstatnějším kompetencím **odborné praktické znalosti a dovednosti**. Ty posuzuje pozitivně 81 % budoucích učňů. Nejlépe je hodnotí opět žáci Osobních

a provozních služeb (92 %). Kladné je i vyjádření žáků potravinářských oborů (93 %). Naopak jako slabší hodnotí získané odborné praktické znalosti a dovednosti žáci technických oborů – stavebních (68 %), elektrotechnických (77 %) a dále i gastronomických oborů (76 %).

Obr. 3.5.: Hodnocení celkové úrovně vzdělání – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí)

Úroveň cizího jazyka je v kategorii vyučených tradičně hodnocena jako slabší. Pozitivně se vyjádřilo jen 65 % vyučených. Znalost cizího jazyka u vyučených není zaměstnavateli v ČR požadována tak často jako u absolventů maturitních oborů, na druhou stranu i pro vyučené je podstatná z hlediska možnosti využití volného pohybu pracovních sil v rámci EU. Nedostatečné jazykové znalosti vyučených představují častou překážku také v případě snahy dosáhnout maturitní úrovně vzdělání v nástavbovém studiu. S úrovní jazykové vybavenosti jsou nejvíce spokojeni žáci elektrotechnických oborů (79 %), naopak výrazně špatně hodnotí jazykovou vybavenost žáci ve skupině Obchod (36 %). Poměrně nízká je získaná úroveň jazykových znalostí podle názoru žáků i ve skupině Osobní a provozní služby (58 %). Důvodem nespokojenosti v těchto skupinách je zřejmě i skutečnost, že žáci znalost cizího jazyka při uplatnění v těchto profesích častěji potřebují.

Znalost práce na PC posuzují kladně opět asi tři čtvrtiny budoucích učňů. Jednoznačně nejlépe ji hodnotí žáci elektrotechnických oborů (81 %). Naopak nejslabší je hodnocení žáků zemědělských oborů (63 %).

Tzv. měkké dovednosti, komunikační dovednosti, schopnost řešit problémy a další hodnotí nejhůře žáci ve skupině Obchod.

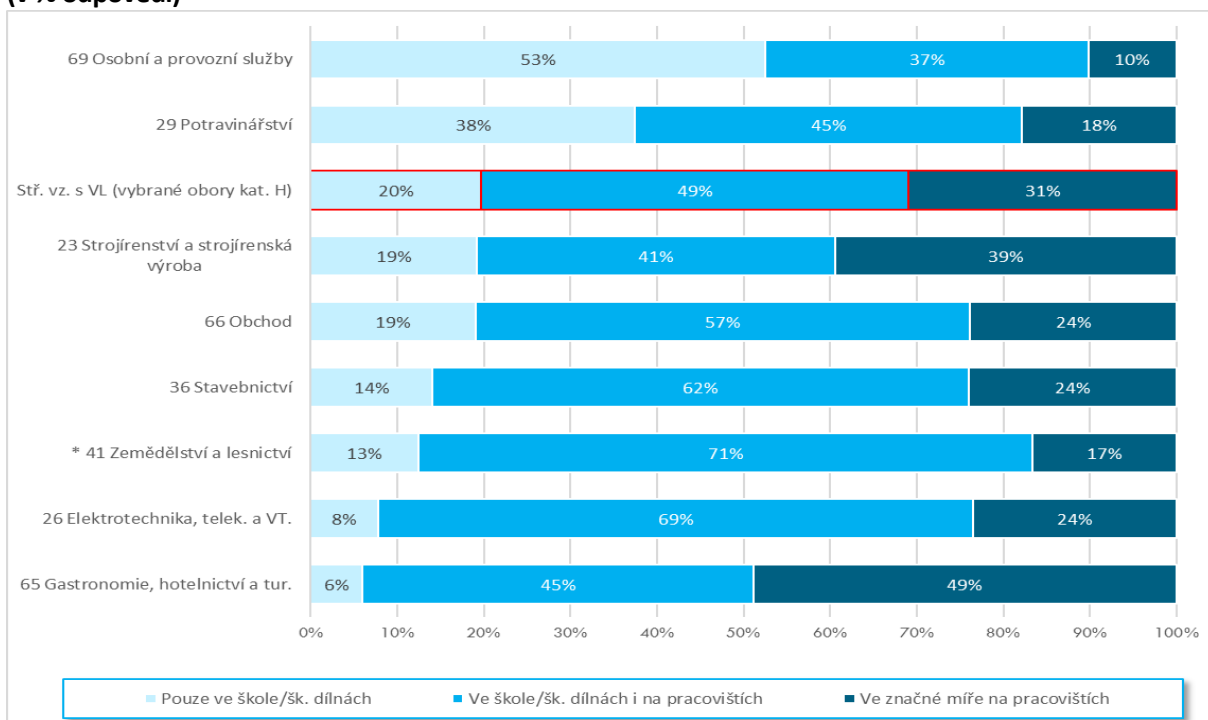
Tab. 3.5: Hodnocení úrovně kompetencí získaných na střední škole – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí velmi dobře + spíše dobře)^{6 7}

	Celková úroveň	Všeobecné znalosti	Odborné teoretické znalosti a dovednosti	Odborné praktické znalosti a dovednosti	Cizí jazyk	Práce na PC	Komunikační dovednosti	Samostatné rozhodování	Schopnost řešit problémy	Prezentační dovednosti	Schopnost pracovat v týmu
23 Strojírenství a stroj. výr.	74%	83%	88%	83%	59%	74%	70%	76%	71%	71%	70%
26 Elektrotechnika, tel. a VT.	81%	88%	87%	77%	79%	81%	73%	75%	77%	65%	79%
29 Potravinářství	89%	89%	88%	93%	73%	73%	79%	80%	84%	70%	82%
36 Stavebnictví	76%	86%	82%	68%	60%	74%	78%	76%	68%	58%	78%
*41 Zemědělství a lesnictví	71%	71%	88%	88%	67%	63%	71%	75%	71%	54%	83%
65 Gastronomie, hotel. a tur.	77%	80%	79%	76%	69%	75%	73%	77%	74%	66%	74%
*66 Obchod	73%	64%	86%	82%	36%	73%	64%	59%	64%	59%	68%
69 Osobní a provozní služby	82%	93%	93%	92%	58%	72%	78%	90%	75%	72%	75%
Stř. vz. s VL - vyb. ob. kat. H	78%	84%	85%	81%	65%	74%	74%	78%	74%	66%	75%

ŠKOLNÍ PRAXE

Jedním z důležitých aspektů výuky, který ovlivňuje jak spokojenost žáků, tak jejich připravenost pro trh práce, je způsob organizace praktické části výuky, která může být organizována jak ve škole, resp. ve školních dílnách, tak i na pracovišti zaměstnavatele. To závisí do určité míry na podmínkách, které školy mají, na vybavení školních dílen, na úrovni spolupráci škol s firmami a do jisté míry i na samotném oboru. Pouze ve školách nebo školních dílnách realizovali školní praxi nejčastěji žáci ve skupině Osobní a provozní služby (53 %). Naopak pouze na pracovištích firem měli praktickou část výuky nejčastěji žáci gastronomických oborů (kolem 50 %) a žáci strojírenských oborů (necelých 40 %). Žáci elektrotechnických, stavebních a zemědělských oborů měli praxi zpravidla jak ve školních dílnách, tak i ve firmách.

Obr. 3.6 : Jak byla realizována praktická část vaší výuky? – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí)

⁶ Hodnoty jsou zobrazeny na třibarevné škále, kde nejnižší hodnoty jsou označeny bíle, prostřední hodnota je světle modrá a nejvyšší hodnoty, které vyjadřují vyšší procento spokojených žáků, jsou tmavé.

⁷ * označuje skupiny oborů, ve kterých je počet resp. nižší než 30.

3.5 STUDIJNÍ A PRACOVNÍ ZÁMĚRY ABSOLVENTŮ UČEBNÍCH OBORŮ

Přechod na trh práce neprobíhá z hlediska kohorty absolventů učebních oborů středních škol jednorázově, ale postupně. Řada absolventů pokračuje v nástavbovém studiu v denní nebo dálkové formě, někteří se následně pokoušejí i o studium v terciárním vzdělávání, případně kombinují různé formy pracovní a studijní aktivity. Pouze část absolventů tedy vstupuje bezprostředně po ukončení střední školy přímo na trh práce. Součástí šetření bylo i zjištění, jaké jsou pracovní a studijní plány žáků učebních oborů v období těsně před absolvováním učebního oboru

Z výsledků analýz, kdy měli žáci možnost zvolit více odpovědí současně, vyplynulo, že přibližně 47 % budoucích učňů (v rámci sledovaných skupin oborů) chce pracovat v zaměstnaneckém poměru, 36 % plánuje pokračovat v denním a 8 % v dálkovém studiu nástavby, 12 % chce zahájit práci jako OSVČ. Přivýdělek formou krátkodobých brigád plánuje 21 % a 9 % chce pracovat na DPP nebo DPČ dlouhodobě, 12 % uvádí jako jednu z možných variant, že si chtějí najít brigádu v zahraničí a 14 % uvažuje o dlouhodobější práci v zahraničí.⁸

Zaměříme-li se na rozdíly mezi sledovanými skupinami oborů, pak zahájit pracovní dráhu v zaměstnaneckém poměru chtějí po vyučení nejčastěji žáci strojírenských (54 %), stavebních (56 %) a zemědělských (56 %) oborů. Zájem o denní nástavbu projeví nejčastěji žáci gastronomických oborů (44 %). O dálkové studium nástavby mají zájem nejčastěji žáci elektrotechnických (14 %), stavebních (13 %) a zemědělských (12 %) oborů. V denním studiu na VOŠ nebo VŠ by případně, po absolvování nástavbového studia, měli zájem studovat především budoucí absolventi elektrotechnických (14 %) a gastronomických oborů (9 %). Zájem podnikat projeví především budoucí absolventi stavebních (22 %), elektrotechnických oborů (19 %) a osobních a provozních služeb (18 %). O dlouhodobé práci v zahraničí uvažují nejčastěji žáci stavebních (22 %) a strojírenských (18 %) oborů.

Tab. 3.6: Studijní a pracovní plány po ukončení střední školy – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí, možnost výběru více odpovědí současně)⁹

	Pracovat jako zaměstnanec	Studovat denní nástavbu	Studovat dálkové nástavbu	Studovat v denním studiu VOŠ/VOŠ	Studovat dálkové VOŠ/VOŠ	Studovat v zahraničí	Pracovat jako OSVČ (podnikat)	Krátkodobé brigády (přivýdělek)	Dlouhodobé brigády (DPP, DPČ, zkrácený úvazek,..)	Brigáda v zahraničí	Dlouhodobá práce v zahraničí
23 Strojírnické a strojírenská výroba	54%	32%	7%	2%	2%	3%	10%	20%	10%	11%	18%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	43%	33%	14%	14%	2%	12%	19%	22%	5%	17%	16%
29 Potravinářství	49%	36%	0%	5%	2%	7%	7%	20%	10%	12%	15%
36 Stavebnictví	56%	36%	13%	4%	4%	4%	22%	11%	4%	13%	22%
*41 Zemědělství a lesnictví	56%	20%	12%	4%	0%	4%	12%	20%	4%	4%	4%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	38%	44%	9%	9%	5%	6%	8%	25%	13%	13%	15%
*66 Obchod	39%	36%	7%	0%	4%	7%	0%	11%	11%	4%	4%
69 Osobní a provozní služby	46%	38%	9%	3%	2%	2%	18%	25%	8%	11%	8%
Stř. vz. s VL - vybr. ob. kat. H	47%	36%	8%	6%	3%	5%	12%	21%	9%	12%	14%

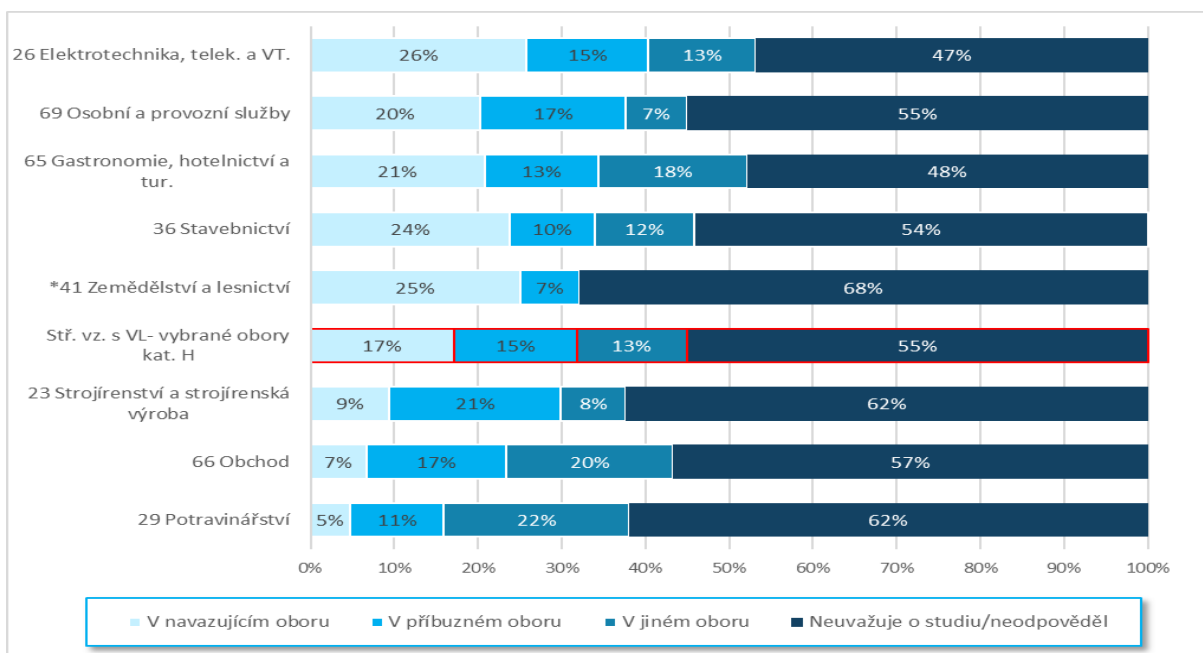
POKRAČOVÁNÍ V NÁSTAVBOVÉM STUDIU

Žáci učebních oborů mohou dále pokračovat ve vzdělávání v nástavbovém maturitním studiu, a to buď v navazujícím oboru, nebo velmi často v oboru Podnikání, ve kterém se vzdělává největší počet žáků nástavby. V navazujícím nebo příbuzném oboru nástavbového studia chtějí pokračovat nejčastěji žáci elektrotechnických (26 %) učebních oborů, dále oborů služeb (20 %), gastronomických (21 %) oborů, stavebnictví (24 %) a zemědělství (25 %). Naopak žáci skupin oborů Obchod a Potravinářství častěji uvádějí, že chtějí absolvovat nástavbu v jinak zaměřeném oboru.

⁸ Údaje jsou pouze za vybrané skupiny oborů, z tohoto důvodu jsou celková procenta oproti údajům uveřejněným v roce 2015 (Trhlíková, 2015) odlišná. Podle údajů zahrnujících celý vzorek vyučených plánovalo začít pracovat jako zaměstnanec 52,8. Dalších 14,0 % zvažovalo práci jako OSVČ. Poměrně vysoké procento vyučených chtělo zahájit denní nástavbové studium (44,5 %) a asi 9,9 % uvedlo jako jednu z variant záměr studovat maturitní nástavbu dálkově. Necelá čtvrtina vyučených si chtěla přivydělat formou krátkodobých brigád (23,1 %) a kolem 10 % mělo v úmyslu pracovat na brigádách dlouhodobě. Nezanedbatelné procento uvedlo, že se chce pokusit získat brigádu v zahraničí (13,6 %) nebo pracovat dlouhodobě v zahraničí (16,4 %).

⁹ Procenta jsou vztažena k počtu respondentů dané skupiny oborů, kteří odpověděli alespoň na jednu z baterie otázek zjišťující studijní a pracovní plány.

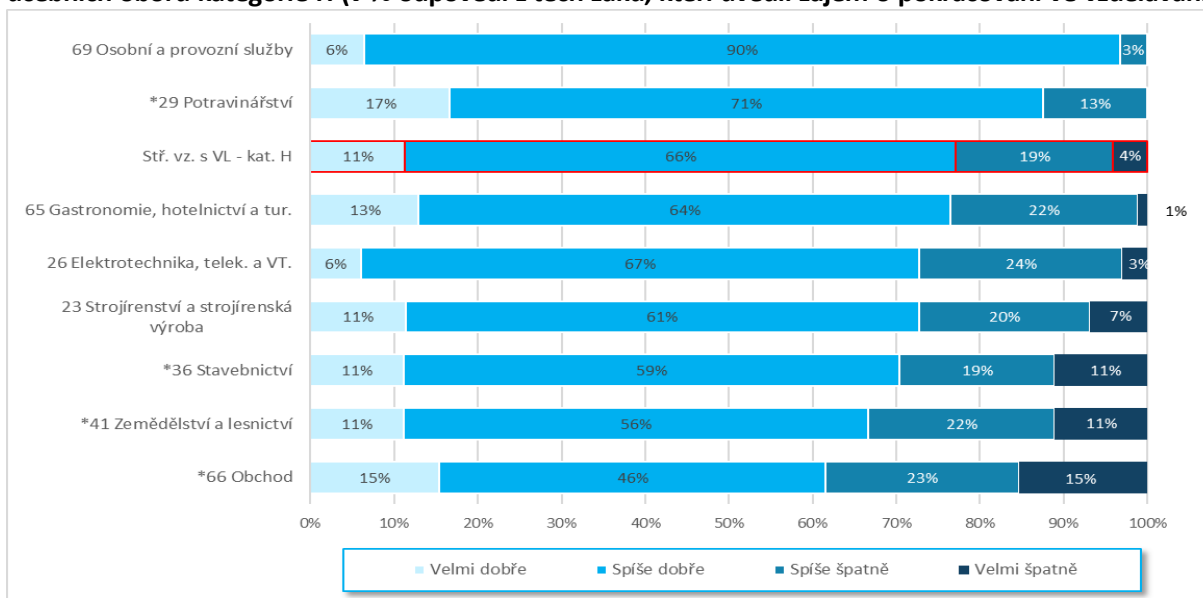
Obr. 3.7: V jakém oboru (nástavbě) chcete pokračovat po ukončení střední školy – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí těch, kteří chtějí absolvovat nástavbové studium)

PŘIPRAVENOST ABSOLVENTŮ PRO POKRAČOVÁNÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ

Odborné střední školy připravují absolventy nejen pro vstup na trh práce, ale částečně i pro pokračování ve vzdělávání. V rámci sledovaných učebních oborů jsou podle svého názoru pro pokračování ve vzdělávání nejlépe připraveni žáci osobních a provozních služeb (96 % z těch, kteří se chtějí dále vzdělávat). Naopak nejnižší připravenost uvádějí žáci oborů Obchod a Zemědělství a lesnictví.

Obr. 3.8: Hodnocení připravenosti pro úspěšné pokračování ve studiu (nástavby) - vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí z těch žáků, kteří uvedli zájem o pokračování ve vzdělávání)

3.6 ZÁJEM O PRÁCI V OBORU

Jednou z důležitých otázek, které souvisí s přechodem žáků na trh práce, je jejich uplatnění v oboru. Skutečnost, zda žák po ukončení střední školy zahájí pracovní dráhu v oboru nebo mimo obor, závisí na řadě faktorů. Podstatný je především samotný zájem absolventa pracovat v oboru, ekonomická situace, poptávka zaměstnavatelů v místě bydliště i nabízené finanční a pracovní podmínky.

Z kategorii vyučených má zájem pracovat přímo ve svém oboru 42 % z nich, dalších 30 % se chce uplatnit v příbuzném oboru. Celkově tedy asi 72 % vyučených plánuje pracovat ve svém nebo v příbuzném oboru, zatímco přibližně 28 % má v úmyslu odejít za prací do jiného oboru.

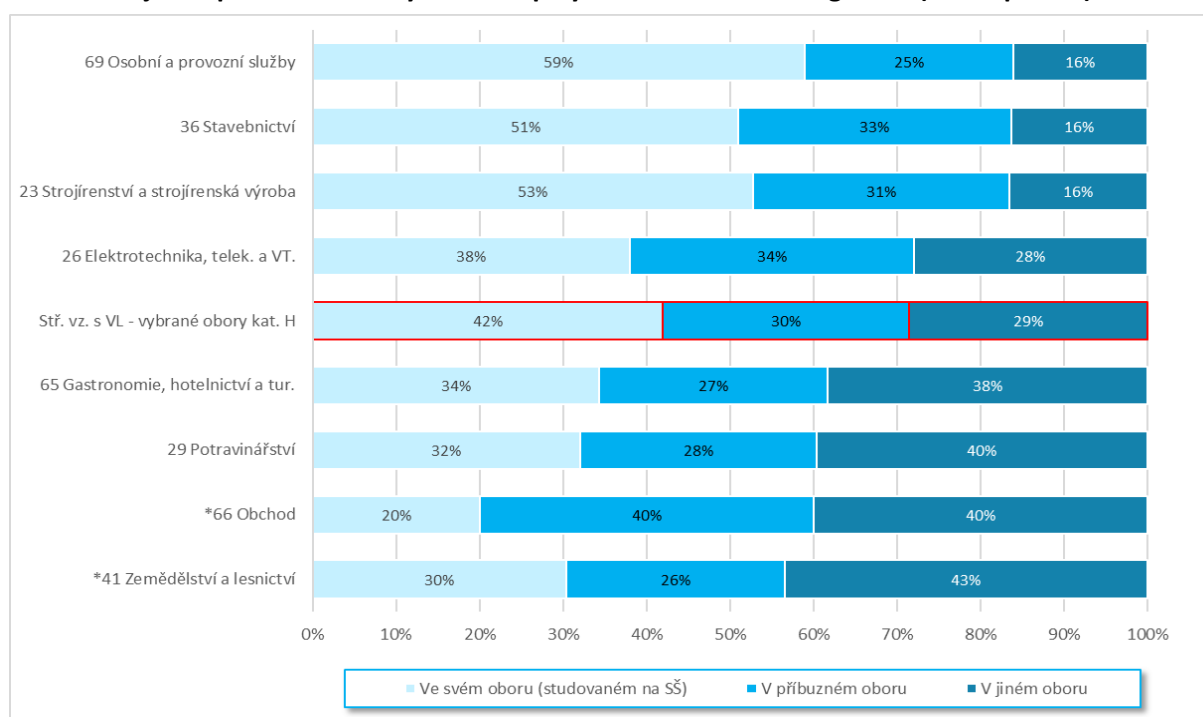
Z hlediska jednotlivých vybraných skupin chtějí v oboru, případně v příbuzném oboru nejčastěji pracovat budoucí **absolventi Osobních a provozních služeb** (59 % přímo ve svém oboru a 25 % v příbuzném). Dále mají značný zájem o práci v oboru **vyučení ve stavebních** (51 % v oboru a 33 % v příbuzném oboru) a **strojírenských oborech** (53 % chce pracovat v oboru a 31 % v příbuzném oboru). Procento absolventů, kteří chtějí odejít za prací mimo svůj obor, se tak pohybuje v těchto skupinách oborů jen kolem 16 %.

Mírně slabší, ale ve srovnání s ostatními sledovanými skupinami oborů přibližně na úrovni průměru, je zájem o práci v oboru ve skupině **Elektrotechnika, telekomunikační a V. T.** (38 % chce po ukončení školy pracovat v oboru, 34 % v příbuzném oboru a 28 % chce odejít mimo obor).

Nižší zájem pracovat v oboru pak najdeme ve skupinách **Gastronomie, hotelnictví a turismus**, kde se v oboru chce uplatnit 34 % budoucích absolventů a 27 % chce pracovat v příbuzném oboru. Mimo obor chce odejít 38 % z nich. Podobně nízký je dále i ve skupinách **Potravinářství** (32 % v oboru a 28 % v příbuzném oboru) a **Zemědělství a lesnictví** (30 % a 26 %).

Ve skupině **Obchod** je procento žáků, kteří chtějí pracovat mimo obor, podobně jako v předchozích skupinách kolem 40 %, vysoké procento chce ovšem pracovat v příbuzném oboru (40 %), takže podíl žáků, kteří si chtějí najít práci ve svém oboru, je zde nejvyšší a dosahuje jen kolem 20 %.

Obr. 3.9: Zájem o práci v oboru - vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí)

DŮVODY ODCHODU ZA PRACÍ DO JINÉHO OBORU

Nejčastějším důvodem, proč si absolventi středních škol chtějí najít práci mimo vystudovaný obor, je ztráta zájmu o obor. Odpověď „obor mě přestal zajímat“ je nejméně frekventovaná jak v kategorii vyučených, tak i u absolventů maturitních oborů. Z absolventů vybraných učebních oborů si chce z tohoto důvodu hledat práci mimo obor kolem 19 % z nich. Na druhém místě je nízké platové ohodnocení v oboru (18 %). Třetím nejčastěji uváděným důvodem jsou špatné pracovní podmínky (14 %). Dále budoucí absolventi uvádějí, že o práci v oboru neměli nikdy zájem, nebo že dostali výhodnější pracovní nabídku v jiném oboru (13 %). Poslední skupina důvodů odráží situaci na trhu práce - nedostatek pracovních míst je důvodem, proč chce odejít mimo obor asi 12 % vyučených, 12 % uvádí nezáměr zaměstnavatelů přímo o absolventy oboru a 10 % se domnívá, že jejich obor není perspektivní.

Z důvodu **původního nezájmu o obor** a práci v něm si chce hledat zaměstnání mimo obor 35 % vyučených ve skupině Obchod, 20 % žáků v gastronomických oborech a 17 % žáků potravinářských oborů. **Ztrátu zájmu o obor** jako důvod hledání práce mimo něj uvádí 30 % žáků gastronomických oborů, 26 % žáků ve skupině Zemědělství a lesnictví a 25 % žáků ze skupiny Obchod. **Nedostatek pracovních míst v oboru** vede k rozhodnutí pracovat mimo obor nejčastěji žáky ve skupinách Obchod (35 %) a Potravinářství (26 %). Podobně **nezájem o absolventy** vede ke změně oboru výrazně nejčastěji opět ve skupině Obchod (30 %). **Nízké platové ohodnocení** je důvodem plánovaného odchodu za prací ve skupinách Obchod (35 %) a v oborech s potravinářským (34 %) a zemědělským (35 %) zaměřením. **Špatné pracovní podmínky** odrážejí od práce v profesi nejčastěji absolventy zemědělských a potravinářských oborů (26 %, resp. 25 %). Potravinářství a skupina Obchod patří rovněž častěji k těm, v nichž absolventi nechtějí pracovat, protože je nepovažují za dostatečně **perspektivní**. Tito absolventi a dále i absolventi zemědělských oborů zároveň častěji uvádějí, že dostali **výhodnější nabídku v jiném oboru (20 %, resp. 21 %)**.

Tab. 3.7: Důvody odchodu za prací do jiného oboru – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí, možnost výběru více odpovědí současně)¹⁰

	V oboru nikdy pracovat nechtěl	Ztráta zájmu o obor	Nedostatek pracovních míst v oboru	Zaměstnavatelé v oboru nemají zájem o	V oboru jsou nízké platy	V oboru nejsou dobré prac. pod.	Obor není perspektivní	Lepší nabídka v jiném oboru
23 Strojírenství a strojírenská výroba	10%	11%	4%	7%	9%	8%	4%	9%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	8%	16%	8%	6%	10%	0%	4%	14%
29 Potravinářství	17%	23%	26%	15%	34%	25%	21%	21%
36 Stavebnictví	6%	6%	6%	12%	8%	10%	4%	6%
*41 Zemědělství a lesnictví	9%	26%	9%	17%	35%	26%	9%	26%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	20%	30%	10%	12%	21%	20%	13%	15%
*66 Obchod	35%	25%	35%	30%	35%	20%	30%	20%
69 Osobní a provozní služby	7%	11%	16%	13%	13%	13%	11%	5%
Stř. vz. s VL- vybr. ob. kat. H	13%	19%	12%	12%	18%	14%	10%	13%

Z důvodu **původního nezájmu o obor** a práci v něm si chce hledat zaměstnání mimo obor 35 % vyučených ve skupině Obchod, 20 % žáků v gastronomických oborech a 17 % žáků potravinářských oborů. **Ztrátu zájmu o obor** jako důvod hledání práce mimo něj uvádí 30 % žáků gastronomických oborů, 26 % žáků ve skupině Zemědělství a lesnictví a 25 % žáků ze skupiny Obchod. **Nedostatek pracovních míst v oboru** vede k rozhodnutí pracovat mimo obor nejčastěji žáky ve skupinách Obchod (35 %) a Potravinářství (26 %). Podobně **nezájem o absolventy** vede ke změně oboru výrazně nejčastěji opět ve skupině Obchod (30 %). **Nízké platové ohodnocení** je důvodem plánovaného odchodu za prací ve skupinách Obchod (35 %) a v oborech s potravinářským (34 %) a zemědělským (35 %) zaměřením. **Špatné pracovní podmínky** odrážejí od práce v profesi nejčastěji absolventy zemědělských a potravinářských oborů (26 %, resp. 25 %). Potravinářství a skupina Obchod patří rovněž častěji k těm, v nichž absolventi nechtějí pracovat, protože je nepovažují za dostatečně **perspektivní**. Tito absolventi a dále i absolventi zemědělských oborů zároveň častěji uvádějí, že dostali **výhodnější nabídku v jiném oboru**.

3.7 JAK HODNOTÍ ABSOLVETNI MOŽNOST ZÍSKAT ZAMĚŠTNÁNÍ V OBORU?

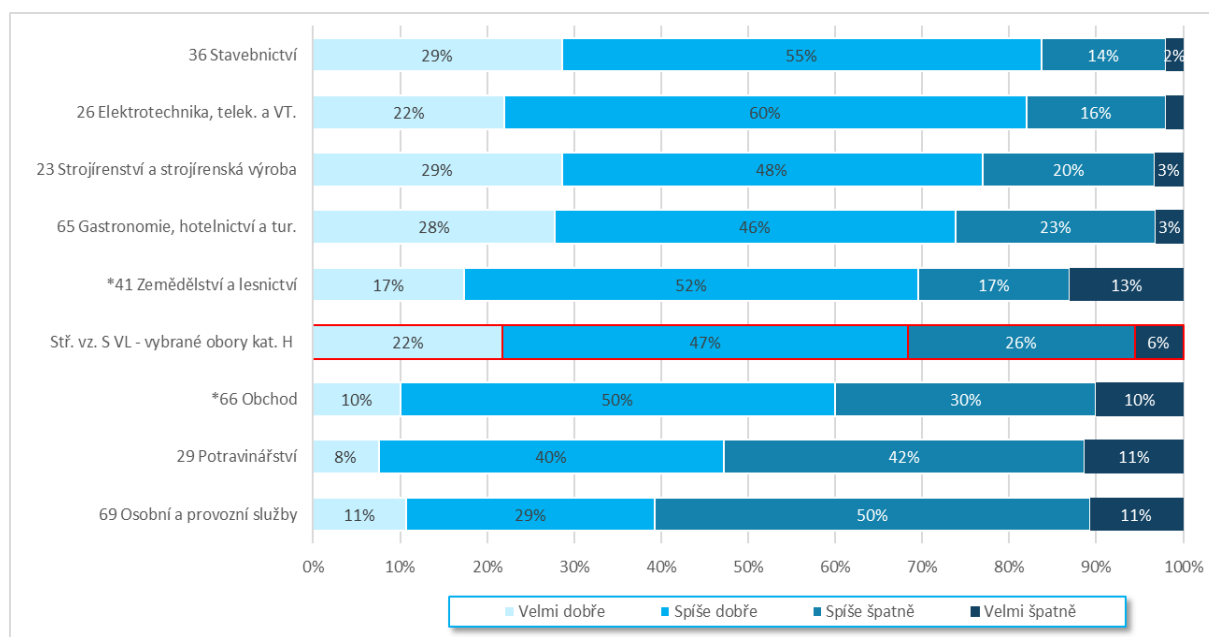
V kategorii vyučených se celkově asi dvě třetiny (69 %) domnívají, že možnosti získat pracovní uplatnění v jejich oboru jsou „velmi dobré“ (22 %) nebo „spíše dobré“ (47 %). Naopak 22 % si myslí, že získat zaměstnání v oboru půjde „spíše špatně“ a 6 % hodnotí šance na získání zaměstnání jako „velmi špatné“.

Porovnáme-li vybrané skupiny oborů, pak nejlépe posuzují možnost získat zaměstnání v oboru žáci **stavebních oborů**, z nichž v závěru studia si 29 % myslí, že mohou získat zaměstnání velmi snadno a 55 % spíše snadno. Pozitivně tedy posuzuje možnosti na trhu práce ve svém oboru asi 84 % žáků. Tento dojem zřejmě souvisí s ekonomickým růstem, který se projevil ve velmi rychlém poklesu míry nezaměstnanosti, která byla v době krize ve stavebních oborech značně vysoká. Velmi pozitivní názor na možnost uplatnění na trhu práce mají i žáci posledních ročníků **elektrotechnických** oborů. Přibližně 22 % očekává snadné uplatnění a 60 % spíše snadné. Míra nezaměstnanosti těchto absolventů patří v rámci sledovaných skupin

¹⁰ Procenta zahrnují respondenty, kteří uvedli odpověď na otázku, v jakém oboru chtějí pracovat.

k nejnižším. Rovněž žáci **strojírenských oborů** na učební úrovni jsou v otázce možnosti získat zaměstnání optimističtější, 29 % si myslí, že získat zaměstnání v oboru lze velmi dobře a 48 % hodnotí své šance jako spíše dobré. Míra nezaměstnanosti je rovněž velmi příznivá.

Obr. 3.10 Hodnocení možností získání zaměstnání ve vystudovaném oboru – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědí)

Vyučení v **gastronomických oborech** posuzují možnost získání zaměstnání v oboru mírně hůře než žáci technických oborů, pozitivně ji hodnotí 74 % dotázaných (z toho 28 % velmi dobře a 46 % spíše dobře), zatímco více než čtvrtina je z tohoto hlediska skeptická. Míra nezaměstnanosti byla ještě v roce 2015 poměrně vysoká a i v roce 2016 se drží mírně nad průměrem. Žáci **zemědělských a lesnických učebních oborů** se při hodnocení možnosti získání zaměstnání v oboru pohybují zhruba na úrovni průměru ze sledovaných skupin (69 % pozitivních hodnocení), přičemž i míra nezaměstnanosti byla v roce 2015 zhruba na úrovni průměru.

Méně optimistický názor na možnost uplatnění v oboru mají žáci ve skupině **Obchod**. Pozitivní názor uvádí jen asi 60 % žáků, naopak 30 % se obává, že získat zaměstnání v oboru půjde „spíše špatně“, a 10 % hodnotí šance jako „velmi špatné“. Negativnímu hodnocení odpovídají i tvrdá data, kdy míra nezaměstnanosti zde byla v roce 2015 nad úrovní průměru. Nejhorší posuzují možnost získat zaměstnání v oboru žáci ve skupině **Potravinářství** (jen 48 % hodnotí své možnosti kladně, z toho 8 % rozhodně dobře) a **Osobní a provozní služby** (jen 40 % kladných odpovědí, z toho 11 % rozhodně dobře). Více než polovina žáků končících v těchto učebních oborech na možnost získání zaměstnání v oboru hledí s obavou. Zatímco míra nezaměstnanosti v potravinářských oborech se od průměru příliš neliší, v oborech služeb je poměrně vysoká.

3.8 ZPŮSOBY ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ SE ZÍSKÁNÍM ZAMĚŠTNÁNÍ A MOBILITA ABSOLVENTŮ

Způsoby řešení problémů s nezaměstnaností a ochota ke stěhování nebo dojíždění jsou ovlivněny řadou faktorů, nejen regionální situací na trhu práce nebo absolvovaným oborem, či úrovní vzdělání, ale často i osobními a rodinnými důvody, finanční motivací a podobně. To je třeba vzít při interpretaci v úvahu. Pokud by absolventi učebních a maturitních oborů středních škol nemohli sehnat zaměstnání v oboru, ve kterém chtějí pracovat, uvádějí, že by volili částečně rozdílné strategie řešení. V kategorii vyučených by v případě potíží se získáním zaměstnání v oboru a v místě bydliště asi 34 % z nich preferovalo hledání práce v místě bydliště - ale mimo obor (odpověď rozhodně ano uvedlo 34 % z nich), 18 % by rozhodně zvolilo variantu dojíždění do zaměstnání ve svém oboru a 15 % by rozhodně bylo ochotno se přestěhovat.

Z tabulky, která odlišuje varianty odpovědí „rozhodně ano“ z hlediska odchodu do jiného oboru a hledání možností jak řešit získání zaměstnání v oboru i za cenu přestěhování nebo dojíždění, případně práce jako

OSVČ, vyplývá, že nejčastěji by preferovali práci v oboru i za cenu přestěhování žáci elektrotechnických oborů a oborů služeb (odpověď rozhodně ano uvedlo asi 20 % z nich). Strategii hledání práce v oboru i s nutností dojíždění by si zvolili nejčastěji žáci zemědělských (26 %) a strojírenských (22 %) oborů a dále rovněž služeb (21 %). Zahájením podnikání jako OSVČ by potíže se získáním zaměstnání řešili nejčastěji žáci stavebních oborů (12 %). Variantu najít si raději práci v jiném oboru v místě bydliště by zvolili nejčastěji žáci ze skupiny Potravinářství (47 %). U ostatních sledovaných skupin se tento podíl zpravidla pohybuje kolem 30-36 %, takže rozdíly nejsou příliš výrazné.

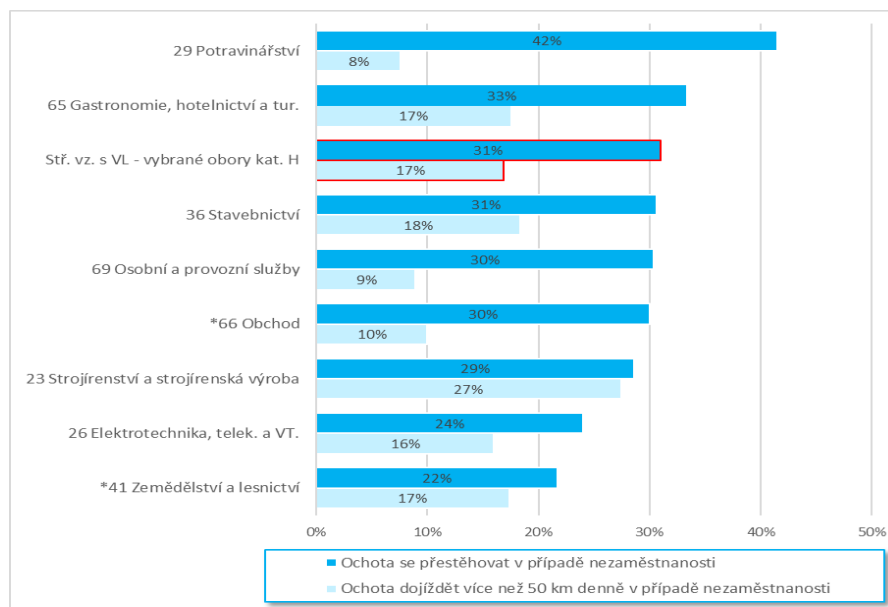
Tab. 3.8: Strategie hledání práce v případě obtíží se získáním zaměstnání v oboru – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědi rozhodně ano, možnost výběru více odpovědí současně)

	Hledal by si práci v jiném oboru blízko bydliště	Hledal by práci ve svém oboru i s nutností se přestěhovat	Hledal by práci ve svém oboru s dojížděním	Zahájil by práci v oboru jako OSVČ
23 Strojírenství a strojírenská výroba	30%	16%	22%	9%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	32%	20%	18%	6%
29 Potravinářství	47%	11%	11%	8%
36 Stavebnictví	35%	10%	16%	12%
*41 Zemědělství a lesnictví	35%	4%	26%	9%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	36%	16%	16%	6%
*66 Obchod	35%	10%	10%	10%
69 Osobní a provozní služby	27%	20%	21%	5%
Stř. vz. S VL - vybrané obory kat. H	34%	15%	18%	7%

MOBILITA ABSOLVENTŮ

V rámci sledování ochoty k mobilitě byla budoucím absolventům položena rovněž obecnější otázka, zda by byli ochotni se v případě nezaměstnanosti přestěhovat nebo dojíždět do práce více než 50 km.

Obr. 3.11 Ochota přestěhovat se nebo dojíždět denně více než 50 km za prací v případě nezaměstnanosti absolventa – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H (v % odpovědi rozhodně ano)

Ochota přestěhovat se v případě nezaměstnanosti se liší od ochoty stěhovat se za prací kvůli práci v oboru. Největší ochotu stěhovat se v případě nezaměstnanosti projevili žáci potravinářských oborů (41 %). Ve skupinách gastronomických a stavebních oborů a skupině služeb a obchodu se procento budoucích absolventů, kteří uvedli, že by se v situaci nezaměstnanosti a problémů se získáním zaměstnání byli

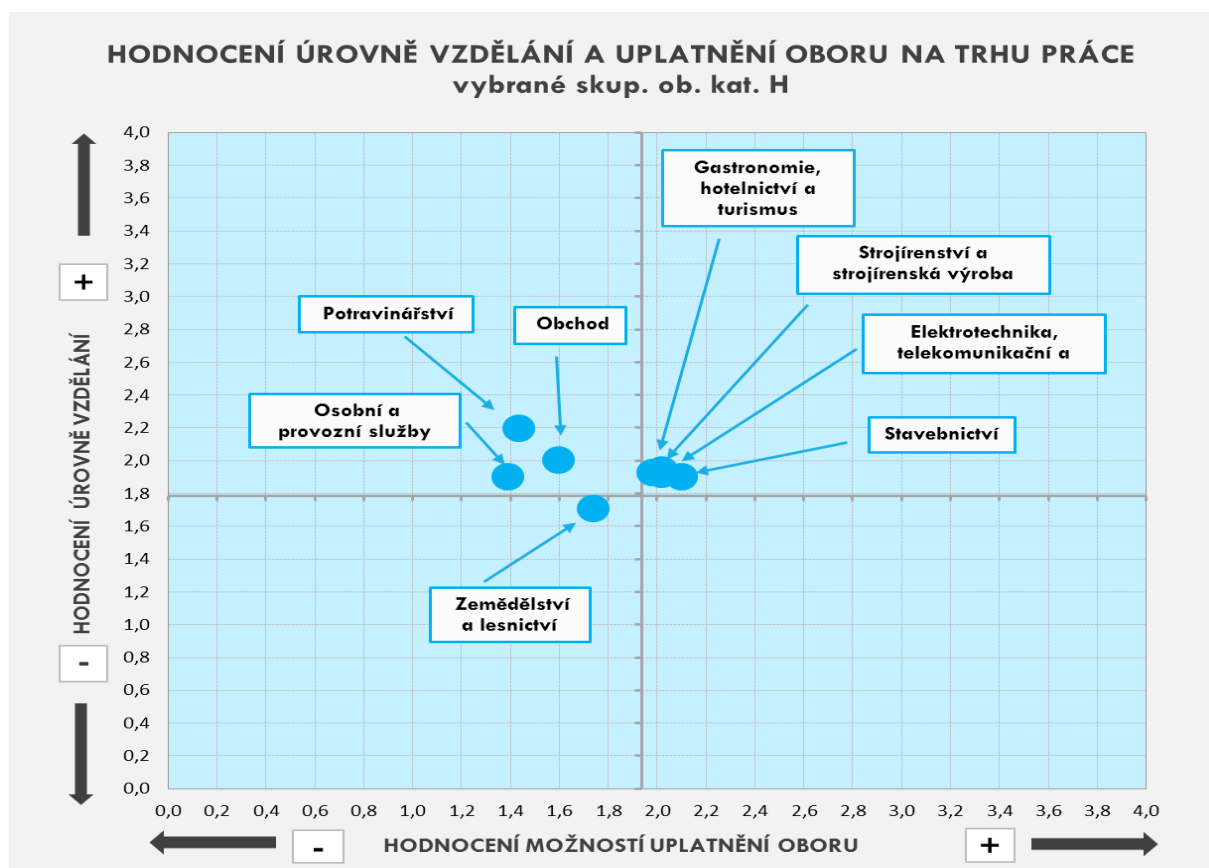
rozhodně ochotni přestěhovat, se pohybuje kolem 30 %. Nižší ochotu řešit případnou nezaměstnanost stěhování za prací uváděli budoucí absolventi elektrotechnických (24 %) a zemědělských oborů (22 %).

Naopak **ochota žáků dojíždět denně více než 50 km** za prací byla ve skupině Potravinářských oborů nízká (8 %). Podobně to platí i o skupinách oborů Obchod (10 %) a Osobní a provozní služby (9 %). Naopak největší ochotu dojíždět projevili žáci strojírenských oborů (27 %). V ostatních skupinách je rozhodně ochotno dojíždět kolem 16 až 18 % žáků.

3.9 ABSOLVENTI UČEBNÍCH OBORŮ – POROVNÁNÍ

Z grafu, který porovnává, jak absolventi vybraných skupin učebních oborů hodnotí celkovou úroveň vzdělání a možnosti uplatnění na trhu práce, vyplývá, že kladně posuzují oba aspekty, tedy jak svoji připravenost, tak i situaci na trhu práce pozitivně zejména budoucí absolventi technických oborů ve skupinách Strojírnoství a strojírenská výroba, Elektrotechnika, telekomunikační a VT, a Stavebnictví, dále pak i vyučení ve skupině Gastronomie, hotelnictví a turismus.

Obr. 3.12: Porovnání hodnocení úrovně vzdělání a možnosti uplatnění na trhu práce – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H

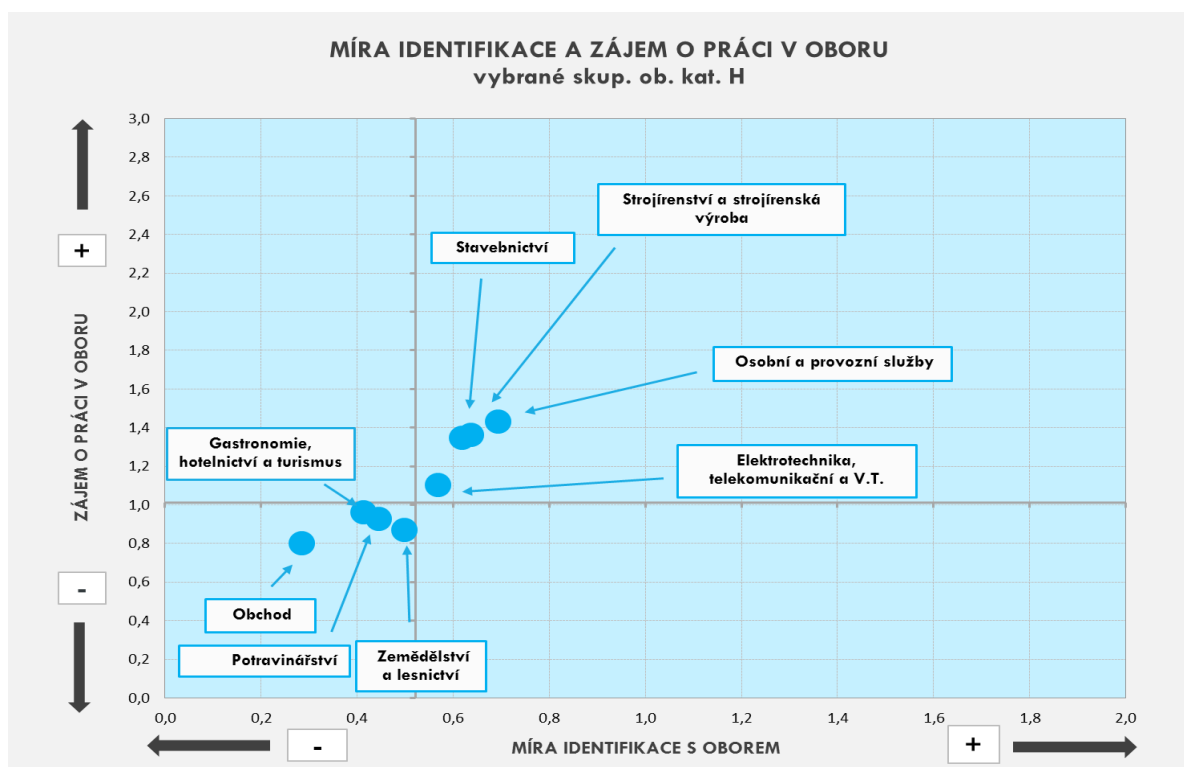
Ke skupinám, které hodnotí vcelku pozitivně získanou úroveň vzdělání, ovšem v otázce možnosti získat snadno zaměstnání v oboru jsou více skeptičtí, patří Potravinářství, Obchod a Osobní a provozní služby.

Ve skupině Zemědělství a lesnictví pak budoucí učni hodnotí mírně pod průměrem jak celkovou úroveň dosaženého vzdělání, tak i možnost uplatnění oboru na pracovním trhu.

Druhý obrázek porovnává tzv. míru identifikace s oborem, která udává procento žáků, kteří by si znovu zvolili svůj obor a vyjadřuje tedy kladný vztah žáků ke zvolenému oboru, se zájmem budoucích absolventů v tomto oboru skutečně pracovat. Z obrázku vyplývá, že žáci ve skupinách oborů Strojírnoství a strojírenská výroba, Stavebnictví, Osobní a provozní služby a Elektrotechnika a telekomunikační a výpočetní technika by si nadprůměrně často zvolili znovu svůj obor a zároveň mají po ukončení střední školy relativně vysoký zjem v absolvovaném oboru pracovat. U žáků ze skupin Gastronomie, hotelnictví a turismus, Potravinářství

a Zemědělství a lesnictví je míra identifikace s oborem i zájem pracovat v oboru mírně podprůměrný. Výrazněji pod průměrem je pak z tohoto hlediska skupina Obchod.

Obr. 3.13: Porovnání míry identifikace s oborem a zájmu pracovat v oboru – vybrané skupiny učebních oborů kategorie H

Shrneme-li nejdůležitější výsledky podle vybraných skupin učebních oborů, pak velmi kladné hodnocení celkové úrovně i jednotlivých kompetencí se objevuje ve skupině **Osobní a provozní služby**. Vysoká je i spokojenost s oborem, stejný obor by si znovu vybralo 69 % žáků, na druhou stranu kolem 60 % žáků projevuje vyšší ambice a při opakované volbě by dali přednost maturitnímu oboru (LO nebo M). Žáci mají nadprůměrně vysoký zájem uplatnit se ve svém nebo příbuzném oboru (59 % a 25 %).

Vysoká spokojenost s celkovou úrovní i kompetencemi je i ve skupině **Potravinářství**. Zde je ovšem podíl žáků, kteří by zvolili stejný obor, jen 45 %, nadpoloviční většina by si zvolila jiný obor, nejčastěji z důvodu špatného uplatnění na trhu práce a nízkých platů. Vysoký podíl žáků (56 %) by se znovu vyučil. Zájem o práci v oboru není příliš vysoký; přímo v oboru chce pracovat 32 a v příbuzném 28 % z nich.

Dobré celkové hodnocení i hodnocení kompetencí se objevuje i ve **skupině elektrotechnických oborů** (s mírným propadem u odborných praktických znalostí). Stejný obor by si vybralo 57 % z nich, přitom nejčastějším důvodem, proč by si část žáků zvolila jiný obor, je ztráta zájmu o něj. Vyučilo by se znovu 46 % žáků, poměrně vysoký zájem by měli o maturitní obory s MZ a OV (34 %). Zájem o práci v oboru je zhruba na úrovni průměru; 38 % chce pracovat v oboru a 34 % v příbuzném oboru.

Ve skupině **Strojírenství a strojírenská výroba** se hodnocení většiny kompetencí pohybuje v podstatě kolem průměru a spokojenost s výběrem oboru je poměrně vysoká (64 % by zvolilo stejný obor). Důvodem případné volby jiného oboru je nejčastěji zájem o obor s více praktickou výukou. Znovu by se vyučilo 46 % z nich, 30 % by dalo přednost oborům s MZ a OV. Zájem budoucích absolventů uplatnit se v oboru je vysoký; 53 % chce pracovat v oboru a 31 % v příbuzném oboru.

Ve skupině **stavebních oborů** je celková spokojenost kolem průměru, k slabším místům výuky patří podle názoru žáků zejména odborné praktické znalosti a prezentační dovednosti. Žáci jsou poměrně spokojeni s oborem, 62 % by si vybralo znovu stejný obor, důvodem nespokojenosti je nejčastěji zájem o více praktickou výuku. Znovu by se vyučila necelá polovina žáků, ostatní by dali přednost maturitnímu

vzdělání (kategorie L0 nebo M). Zájem o práci v oboru je vysoký; 51 % chce pracovat přímo v oboru a 33 % v příbuzném oboru.

Ve skupině **Zemědělství a lesnictví** je spokojenost s celkovou úrovní vzdělání a všeobecnými znalostmi mírně pod průměrem, poměrně dobře jsou ale hodnoceny odborné teoretické a zejména pak praktické dovednosti. Stejný obor by si vybrala polovina žáků, nejčastějším důvodem, proč by dali přednost jinému oboru, je ztráta zájmu o obor, nízké platy a nízká úroveň přípravy. Vysoké procento (64 %) žáků by se znovu vyučilo. Zájem o práci v oboru je podprůměrný; jen 30 % žáků si chce hledat práci přímo v oboru a 26 % v příbuzném oboru.

V **gastronomických oborech** je celkové hodnocení na úrovni průměru, jako slabší jsou hodnoceny odborné teoretické i praktické znalosti a dovednosti, naopak poměrně kladné je hodnocení cizího jazyka. Téměř 60 % žáků by si raději zvolilo jiný obor, nejčastěji z důvodu ztráty zájmu o obor a nízkých platů. Žáci by v případě opakované volby měli vyšší ambice, pouze necelá třetina žáků by se znovu vyučila, zatímco téměř 70 % by raději zkusilo studovat maturitní obor. Zájem pracovat v oboru není příliš vysoký; v oboru se chce uplatnit 34 % a 27 % v příbuzném oboru.

Žáci ve skupině **Obchod** patří celkově k nejméně spokojeným. Procento žáků spokojených s odbornými praktickými a teoretickými znalostmi a dovednostmi a práce na PC je zhruba na úrovni průměru, ovšem hodnocení ostatních kompetencí je slabší. Stejný obor by si přitom zvolila jen necelá třetina žáků. Nespokojeni jsou především se špatným uplatněním na trhu práce, nízkými platy, obor nepovažují za perspektivní a často uvádějí i nezájem nebo ztrátu zájmu o obor. Na druhou stranu více než polovina z nich by si znovu vybrala učební obor (52 %). Zájem pracovat v oboru je velmi nízký, jen 20 % chce pracovat v oboru a 40 % v příbuzném oboru.

4. SROVNÁNÍ – VYBRANÉ SKUPINY MATURITNÍCH OBORŮ (KATEGORIE M)

4.1 VOLBA OBORU NA STŘEDNÍ ŠKOLE

DŮVODY VOLBY OBORU NA STŘEDNÍ ŠKOLE

Žáci maturitních oborů si ve srovnání s žáky učebních oborů častěji vybírají obor z důvodu zájmu, naopak jsou při svém výběru méně omezeni špatným prospěchem nebo nepřijetím do oboru a nutností hledat si náhradní obor.

Zájem o obor je hlavní motivací pro výběr oboru pro žáky ve všech sledovaných skupinách. Dominantní význam má ve skupinách zdravotnických (95 %), uměleckých (94 %) a informatických oborů (90 %). Velmi důležitou motivací byl i při výběru studia v ekologických (88 %), zemědělských (86 %), právních (88 %), pedagogických a sociálních (86 %) a ve skupině Obecně odborná příprava (85 %). Naopak relativně nejmenší roli hrál při rozhodování budoucích žáků ve skupinách Doprava a spoje (68 %) a Publicistika, knihovnictví a informatika (67 %).

V pořadí druhý nejčastější důvod pro volbu oboru - **snadné uplatnění na trhu práce** - bylo hlavní motivací k výběru oboru ve skupinách informatických (89 %) a elektrotechnických oborů (87 %) a zdravotnictví (84 %). Snadné uplatnění ovlivnilo i rozhodování žáků, kteří si vybrali strojírenské obory (77 %), nebo obory ze skupiny právo, právní a veřejnosprávní činnost (75 %) a Doprava a spoje (71 %). Naopak uplatnění na trhu práce nebylo častou motivací pro výběr oboru ve skupinách Umění a užité umění (39 %) a Zemědělství a lesnictví (43 %) a velmi malou roli hrálo ve skupinách Ekologie a životní prostředí (16 %) a Publicistika a knihovnictví (15 %).

Podobná je situace i z hlediska **finanční motivace žáků**. Z důvodu očekávaného dobrého finančního ohodnocení si svůj obor zvolili nejčastěji žáci technických oborů - informatických (89 %), elektrotechnických (78 %) a strojírenských (70 %) a stavebních (70 %), dále i oborů ze skupiny Právo, právní a veřejnosprávní činnost a ekonomických oborů (70 %). Naopak pro žáky z oborů Ekologie a životní prostředí (12 %), Publicistika, knihovnictví a informatika (0 %) a rovněž i pro žáky pedagogických (26 %) a zemědělských (32 %) oborů nebyla finanční motivace při výběru oboru příliš podstatná.

Tab. 4.1: Důvody volby oboru studovaného na střední škole – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M (v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano, možnost výběru více odpovědí současně)

	Zájem o obor	Snadné uplatnění na trhu práce	Finanční ohodnocení	Zájem zaměst. v regionu	Blízkost školy	Špatný prospěch	Nebyl přijat do oboru	Stipendium/ jiná podpora oboru
*16 Ekologie a životní prostředí	88%	16%	12%	16%	56%	16%	36%	0%
18 Informatické obory	90%	89%	89%	49%	53%	3%	5%	2%
23 Strojírenství a strojírenská výroba	78%	77%	70%	65%	54%	5%	10%	4%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	83%	87%	78%	61%	57%	6%	9%	4%
36 Stavebnictví	79%	68%	70%	44%	51%	5%	13%	2%
37 Doprava a spoje	68%	71%	63%	53%	45%	5%	24%	13%
41 Zemědělství a lesnictví	86%	43%	32%	29%	52%	8%	6%	4%
*53 Zdravotnictví	95%	84%	53%	58%	68%	0%	11%	5%
63 Ekonomika a administrativa	75%	69%	70%	41%	60%	8%	14%	5%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	77%	69%	46%	37%	66%	6%	11%	4%
68 Právo, právní a veřejnosprávní čin.	88%	75%	70%	40%	42%	2%	6%	4%
*72 Publicistika, knihovnictví a inf.	67%	15%	0%	11%	59%	7%	15%	0%
75 Pedagogika, učitelství a soc. péče	86%	56%	26%	31%	48%	4%	12%	3%
78 Obecně odborná příprava	85%	63%	56%	38%	57%	1%	4%	4%
82 Umění a užité umění	94%	39%	36%	11%	33%	0%	14%	3%
Stř. vz. s MZ - vybr. ob. (kat. M)	82%	69%	61%	42%	55%	5%	10%	4%

Zájem zaměstnavatelů v regionu při volbě oboru vzali nejčastěji v úvahu žáci technických oborů - strojírenských (65 %) a elektrotechnických (61 %) a dále i nadpoloviční většina žáků ve skupinách Zdravotnictví (58 %) a Doprava a spoje (53 %).

Blízkost školy je obecně poměrně podstatným faktorem a rozdíly mezi obory nejsou příliš výrazné. Nejčastěji při svém rozhodování vzali v úvahu blízkost školy žáci ekonomických (60 %), gastronomických (66 %) a zdravotnických (68 %) oborů. Naopak nejméně žáci uměleckých oborů (33 %), což zřejmě souvisí s určitou výlučností uměleckých oborů a malým počtem škol, na kterých se tyto obory vyučují.

Špatný prospěch na rozdíl od žáků učebních oborů nemusela naprostá většina studentů maturitních oborů zohlednit; celkově ovlivnil špatný prospěch výběr oboru asi u 5 % žáků. Z více obsazených oborů byl špatný prospěch faktorem, proč si zvolili tento obor nejčastěji pro žáky zemědělských a ekonomických oborů (8 %). Nepřijetí do jiného oboru ovlivnilo častěji výběr žáků ze skupiny Doprava a spoje (24 %) a Ekologie a životní prostředí (36 %). Na druhou stranu žáci dopravních oborů si zároveň nejčastěji vybírali obor z důvodu poskytnutí stipendia nebo jiné podpory (13 %).

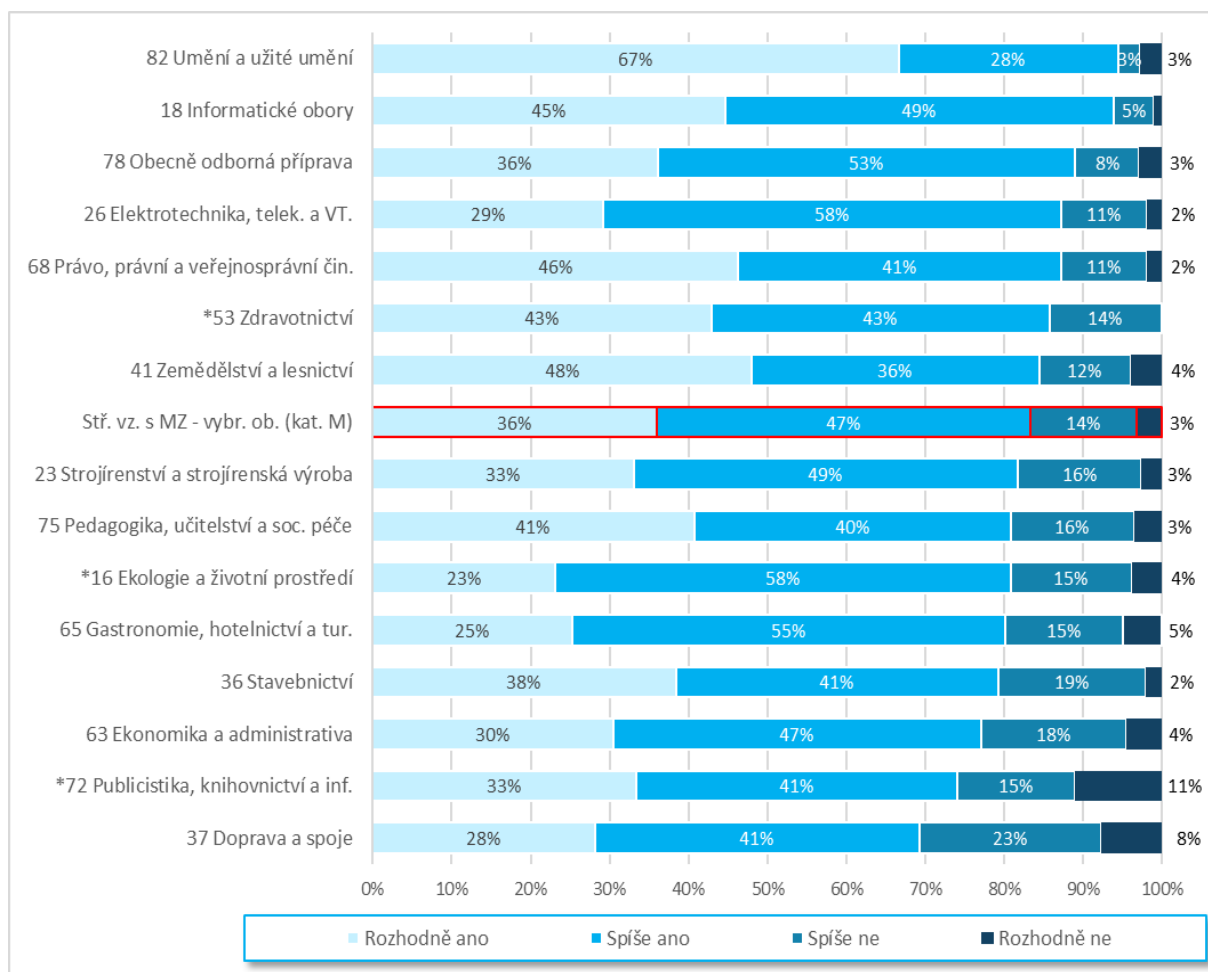
PŮVODNÍ ZÁJEM O STUDIUM OBORU

Nejčastěji si přáli studovat svůj obor žáci ve skupinách Umění a užité umění (67 % rozhodně ano a 28 % spíše ano, jen 3 % si to spíše nepřála a 3 % rozhodně nepřála), Informatika (45 % rozhodně ano a 49 % spíše ano, jen 5 % si to spíše nepřála a 1 % rozhodně nepřála).

Nadprůměrný zájem studovat právě svůj obor měli i žáci ve skupinách Obecně odborná příprava (36 % rozhodně ano a 53 % spíše ano, jen 8 % spíše ne a 3 % rozhodně ne). Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (29 % a 58 %, jen 11 % tento obor spíše studovat nechtělo a 2 % rozhodně nechtělo) a Právo, právní a veřejnosprávní činnost (46 % rozhodně ano a 41 % spíše ano, naopak jen 11 % se oboru spíše nechtělo věnovat a 2 % ho rozhodně nechtěla studovat). Dále pak mírně nad průměrem je z tohoto hlediska i Zdravotnictví (43 % rozhodně ano a 43 % spíše ano, jen 14 % uvedla odpověď spíše ne a odpověď rozhodně ne žáci neuváděli) a Zemědělství a lesnictví (48 % rozhodně ano a 36 % spíše ano, naopak jen 12 % spíše ne a 4 % rozhodně ne).

Naopak k oborům, kde je procento žáků, kteří si svůj obor původně nepřáli studovat, ve srovnání s předchozími relativně vyšší, patří především ekonomické obory (18 % si je spíše nepřála studovat a 4 % rozhodně ne), Publicistika, knihovnictví a informatika (15 % si obor spíše nepřála absolvovat a 11 % rozhodně nepřála) a Doprava a spoje (23 % spíše ne a 8 % rozhodně ne).

Obr. 4.1: Přejete si původně studovat tento obor? – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M (v % odpovědí)

SUBJEKTY OVLIVŇUJÍCÍ VOLBU OBORU

I v kategorii maturitních oborů podobně jako vyučení si žáci vybírali obor zpravidla na základě **vlastního rozhodnutí**. Rozhodně nebo spíše si takto zvolilo svůj obor kolem 82 % z nich. Nejčastěji se samostatně rozhodovali budoucí žáci ve skupině Umění a užité umění (94 %) a Zemědělství a lesnictví (94 %), dále žáci ekologických (92 %) a informatických (93 %) oborů a Obecně odborné přípravy (90 %). V ostatních skupinách se procento žáků, kteří se rozhodovali převážně samostatně, pohybuje mezi 85-89 %. Naopak nejmenší vliv mělo vlastní rozhodnutí při výběru žáků vstupujících oborů ze skupiny Doprava a spoje (73 %).

Rodiče a příbuzní měli na výběr žáků maturitních oborů mírně větší vliv, než tomu bylo u žáků učebních oborů. Rozhodně nebo spíše ovlivnili volbu asi 56 % z nich (oproti 44 % u vyučených). Nejčastěji se názorem rodičů nebo příbuzných řídili budoucí žáci strojírenských oborů (61%), dále právních a veřejnosprávních oborů (63 %) a žáci oborů Pedagogiky, učitelství a sociální péče (63 %).

Příklad nebo názor kamarádů ovlivnil nejvíce žáky zdravotnických (37 %) a elektrotechnických oborů (30 %), poměrně významně i žáky informatických oborů (29 %), strojírenských (27 %), ekonomických (28 %) a uměleckých (28 %).

Poradenští pracovníci na školách ovlivnili významně rozhodování asi 8 % žáků. Největší vliv měli na rozhodnutí žáků, kteří šli následně studovat obor Publicistika, knihovnictví a informatika (22 %), dále pak budoucí žáky zdravotnických (11 %) a ekonomických (10 %) oborů. Z početně méně obsazených oborů konzultovali své záměry s poradenskými pracovníky i žáci oborů Umění a užité umění.

Tab. 4.2: Subjekty, které ovlivnily výběr oboru na střední škole – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M (v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano, možnost výběru více odpovědí současně)

	Vlastní rozhodnutí	Rodiče nebo příbuzní	Kamarádi	Poradce ve škole	Jiný učitel	Poradce v PPP	Lidé z praxe	Pracovníci ÚP
*16 Ekologie a životní prostředí	92%	0%	8%	4%	8%	4%	4%	4%
18 Informatické obory	93%	48%	29%	7%	5%	4%	21%	1%
23 Strojírenství a strojírenská výr.	86%	61%	27%	8%	5%	2%	30%	3%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	86%	56%	30%	7%	7%	2%	32%	1%
36 Stavebnictví	82%	56%	22%	5%	5%	3%	31%	3%
37 Doprava a spoje	73%	59%	24%	8%	3%	5%	24%	0%
41 Zemědělství a lesnictví	94%	57%	16%	3%	8%	5%	29%	0%
*53 Zdravotnictví	89%	47%	37%	11%	11%	11%	37%	0%
63 Ekonomika a administrativa	85%	56%	28%	10%	8%	8%	19%	2%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	88%	53%	20%	4%	5%	3%	22%	1%
68 Právo, právní a veřejnosprávní čin.	87%	63%	17%	7%	9%	6%	13%	3%
*72 Publicistika, knihovnictví a inf.	89%	52%	22%	22%	15%	19%	7%	0%
75 Pedagogika, učitelství a soc. péče	86%	63%	25%	13%	13%	11%	21%	2%
78 Obecně odborná příprava	90%	57%	21%	6%	10%	4%	18%	4%
82 Umění a užité umění	94%	47%	28%	11%	33%	11%	33%	3%
Stř. vz. s MZ- vyb. ob. kat. M	82%	56%	24%	8%	8%	5%	23%	2%

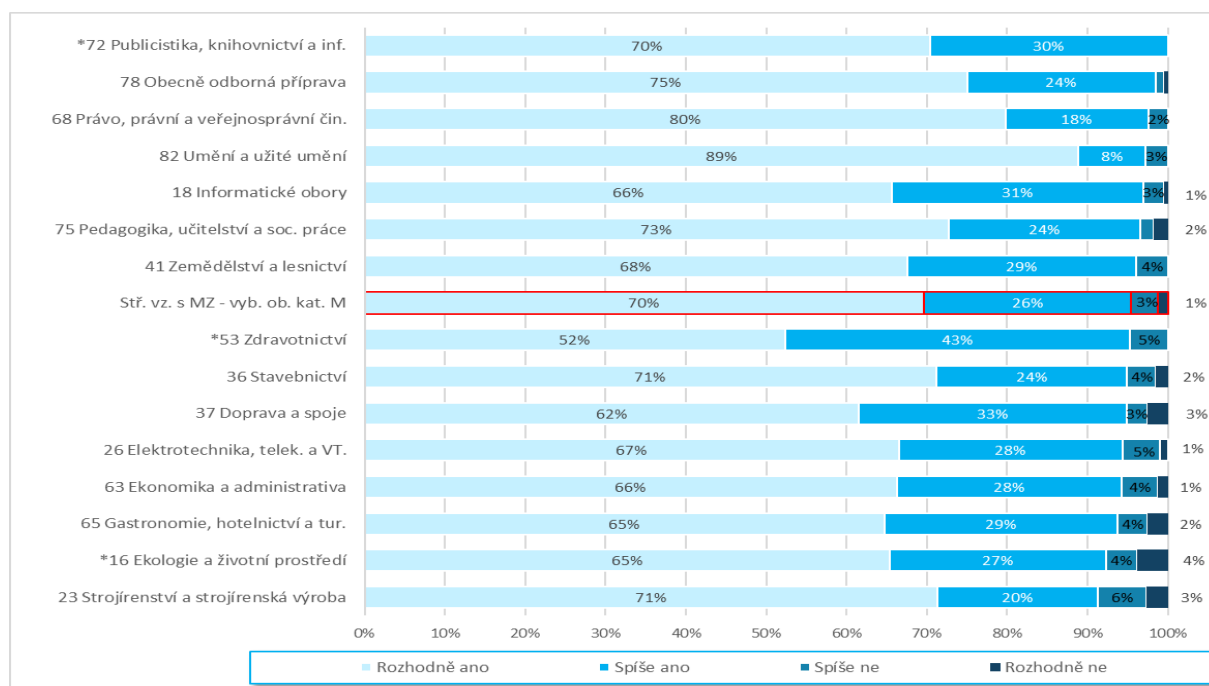
Poradci z pedagogicko-psychologické poradny významně ovlivnili rozhodnutí asi 5 % žáků, nejvíce žáky ze skupiny Publicistika, knihovnictví a informatika (19 %), Pedagogiky, učitelství a sociální péče a dále zdravotnických a uměleckých oborů (oboje 11 %).

Kontakt s lidmi z praxe měl vliv na výběr oboru asi u 23 % žáků. Nejčastěji lidé z praxe ovlivnili výběr žáků vstupujících do zdravotnických oborů (37 %). Poměrně velký vliv měli i na budoucí žáky technických oborů – strojírenských (30 %), elektrotechnických (32 %) a stavebních (31 %) a rovněž uměleckých (33 %).

4.2 VOLBA ÚROVNĚ (KATEGORIE) VZDĚLÁNÍ

Maturitní úroveň vzdělání si původně chtěla vybrat naprostá většina absolventů maturitních oborů napříč všemi skupinami oborů (kolem 96 %, z toho 70 % rozhodně ano a 26 % spíše ano). Procenta za jednotlivé vybrané skupiny oborů uvádíme v grafu. Rozdíly mezi nimi ovšem nejsou příliš výrazné.

Obr. 4.2: Původní zájem o získání maturitní úrovně vzdělání - vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M (v % odpovědí)

Maturitní obor si žáci volí především z důvodu **dobrého prospěchu** (80 %) a **možnosti pokračovat ve studiu v terciárním vzdělávání na VŠ nebo VOŠ** (83 %). Žáci dále uvádějí, že je k maturitnímu studiu motivuje **předpoklad dobrého platového ohodnocení** (71 %) a rovněž je to často **přání rodičů** (45 %). Stipendia nebo jiné formy podpory neměly velký vliv (4 %).

Zaměříme-li se na vybrané skupiny oborů, pak **dobrý prospěch** hrál při volbě maturitní úrovně vzdělání význam především ve skupinách Právo, právní a veřejnosprávní činnost (90 %), Doprava a spoje (89 %), Obecně odborná příprava (84 %), Strojírenství a strojírenská výroba (83 %), Stavebnictví (83 %), Informatické obory (81 %) a Ekonomika a administrativa (80 %). Naopak méně podstatný byl pro budoucí žáky zemědělských oborů (69 %), Publicistiky, knihovnictví a informatiky (65 %) a uměleckých oborů (64 %).

Tab. 4.3: Důvody volby učební nebo maturitní úrovně vzdělání – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M (v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano)

	Dobrý prospěch	Možnost pokračovat na VŠ	Dobré platové ohodnocení	Přání rodičů	Stipendium/ jiné příspěvky
*16 Ekologie a životní prostředí	74%	87%	30%	48%	0%
18 Informatické obory	81%	84%	89%	45%	2%
23 Strojírenství a strojírenská výroba	83%	79%	86%	46%	3%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	77%	81%	81%	43%	4%
36 Stavebnictví	83%	81%	79%	50%	3%
37 Doprava a spoje	89%	53%	84%	54%	11%
41 Zemědělství a lesnictví	69%	79%	42%	44%	4%
*53 Zdravotnictví	79%	84%	68%	32%	5%
63 Ekonomika a administrativa	80%	83%	77%	45%	5%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	76%	69%	59%	45%	3%
68 Právo, právní a veřejnosprávní čin.	90%	90%	77%	49%	5%
*72 Publicistika, knihovnictví a inf.	65%	81%	42%	46%	0%
75 Pedagogika, učitelství a soc. péče	76%	82%	44%	46%	5%
78 Obecně odborná příprava	84%	97%	72%	43%	7%
82 Umění a užité umění	64%	92%	33%	42%	3%
Stř. vz. s MZ - vyb. ob. kat. M	80%	83%	71%	45%	4%

Možnost pokračovat v terciárním vzdělávání byla pro volbu maturitní úrovně vzdělání zásadní především pro žáky ve skupině Obecně odborné přípravy (97 %), a ve skupinách Umění a užité umění (92 %) a Právo, právní a veřejnosprávní činnost (90 %). Možnost pokračování ve studiu byla podstatná i pro rozhodování více než 80 % žáků ve skupinách Ekologie a životní prostředí, Informatické obory, Elektrotechnika, telekomunikační a VT, dále Stavebnictví, Zdravotnictví a Ekonomika a administrativa a rovněž Publicistika, knihovnictví a informatika a Pedagogika, učitelství a sociální péče. Možnost dalšího studia na VŠ nebo VOŠ ovlivnila relativně nejméně rozhodnutí žáků dopravních (53 %) a gastronomických (69 %) oborů.

Dobré platové ohodnocení v souvislosti s volbou maturitní úrovně vzdělání bylo motivací především pro žáky technických oborů, zejména informatických (89 %), strojírenských (86 %), elektrotechnických (81 %) a dopravních (84 %). Naopak předpokládané platové ohodnocení nehrálo velkou roli při výběru maturitní úrovně vzdělání pro budoucí žáky uměleckých (33 %) a pedagogických oborů (44 %) a rovněž ani ve skupinách Ekologie a životní prostředí (30 %) a Publicistika, knihovnictví a informatika (42 %).

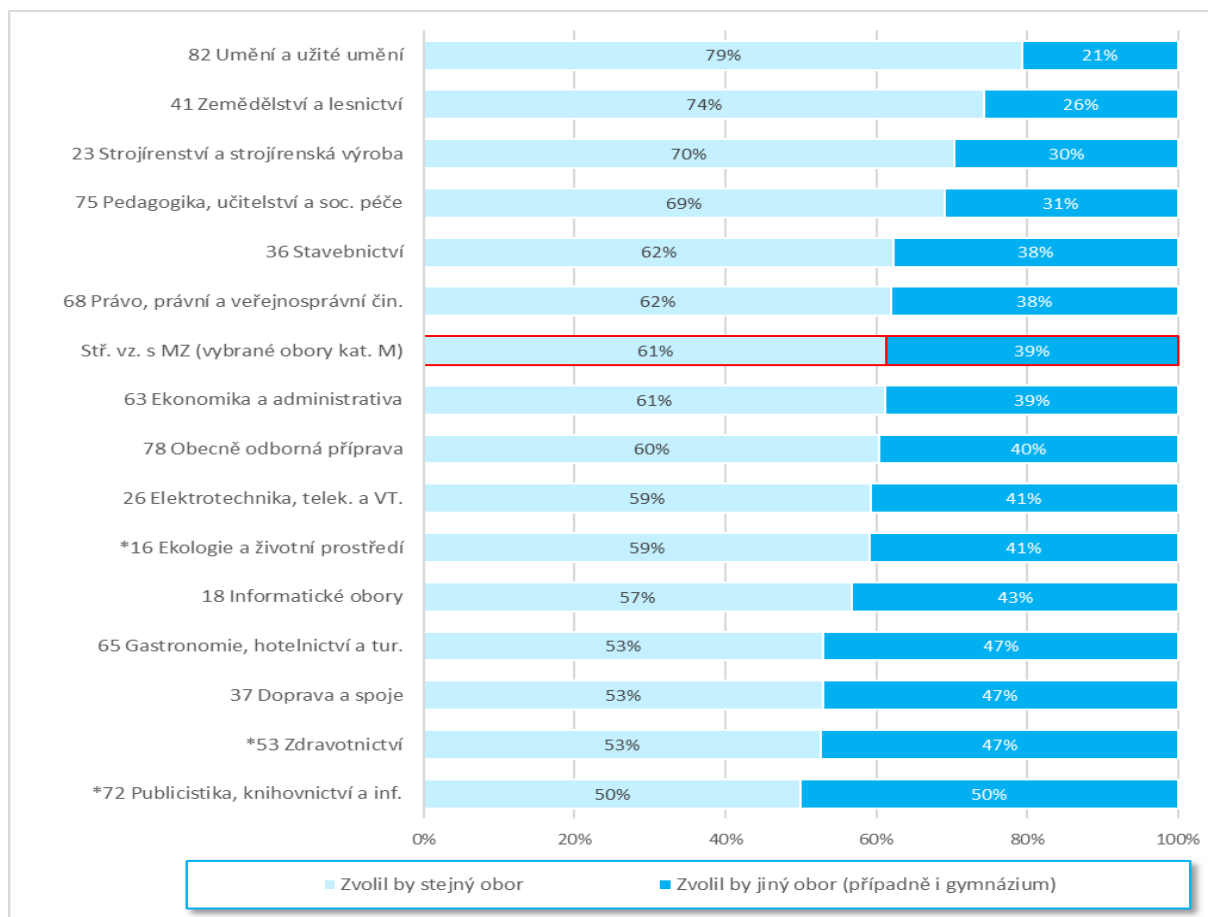
4.3 SPOKOJENOST S ABSOLVOVANNÝM OBOREM A ÚROVNÍ VZDĚLÁNÍ

SPOKOJENOST SE ZVOLENÝM OBOREM (MÍRA IDENTIFIKACE S OBOREM)

V rámci sledovaných skupin maturitních oborů by si stejný obor v závěru studia vybralo 61 % z nich, zatímco 39 % by raději studovalo jiný obor. Rozdíly ve spokojenosti se zvoleným oborem nejsou tak výrazné jako v kategorii vyučených a u většiny skupin oborů se příliš neliší od průměru.

Obr. 4.3: Míra identifikace s oborem – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M (v % odpovědí)

Svůj obor by si znovu zvolili nejčastěji žáci ve skupinách Umění a užité umění (79 %), Zemědělství a lesnictví (74 %), dále Strojírenství a strojírenská výroba (70 %), Pedagogika, učitelství a soc. péče (69 %).

Přibližně kolem průměru se pohybuje spokojenost s oborem žáků posledních ročníků ve skupinách Právo, právní a veřejnosprávní činnost (62 %) a Stavebnictví (62 %) a rovněž ve skupinách Obecně odborná příprava, Ekonomika a administrativa, Ekologie a životní prostředí, Elektrotechnika, telekomunikační a VT a Informatické obory. Stejný obor by si zvolilo kolem 60 % žáků v těchto oborech.

Jen mírně nadpoloviční většina žáků by si znovu zvolila svůj obor ve skupinách Zdravotnictví (53 %), Doprava a spoje (53 %) a Gastronomie, hotelnictví a turismus (rovněž 53 %). Nejnižší míra identifikace s oborem je pak v rámci sledovaných oborů u budoucích absolventů Publicistiky, knihovnictví a informatiky, z nichž by si absolvovaný obor zvolila znovu jen asi polovina (50 %).

PŘÍČINY NESPOKOJENOSTI ŽÁKŮ S ABSOLVOVANÝM OBOREM

V kategorii maturitních oborů (kategorie M) patří k nejčastějším důvodům, proč by budoucí absolventi při hypotetické opakované volbě preferovali jiný obor, **ztráta zájmu o obor**. V rámci kategorie maturitních oborů by si z tohoto důvodu vybralo jiný obor asi 22 % žáků. Nejčastěji tento důvod uvádí žáci ze skupiny Publicistika, knihovnictví a informatika (37 %), dále pak gastronomických (32 %), informatických (28 %) a dopravních (26 %) oborů. Relativně častěji se tento důvod vyskytuje i u ekonomických (23 %) a elektrotechnických (23 %) oborů.

Kromě ztráty zájmu o obor uvádí část žáků, že by si vybrali jiný obor, protože o svůj obor vlastně nikdy zájem neměli. **Původní nezájem o obor** uváděli, podobně jako ztrátu zájmu, nejčastěji opět žáci ve skupině Publicistika, knihovnictví a informatika (22 %), dále Ekonomika a administrativa a Doprava a spoje (15 %), a rovněž Gastronomie, hotelnictví a turismus (13 %). Navíc se objevuje i ve skupině Zdravotnictví (14 %).

Druhou nejfrekventovanější příčinou, proč by žáci dali přednost jinému oboru, je **zájem o více praktickou výuku** (23 %). Z tohoto důvodu by si jiný obor zvolili nejčastěji žáci ze skupiny Publicistika, knihovnictví

a informatika (33 %), a dále tento důvod mezi jinými uvádějí poměrně často žáci ve skupinách Elektrotechnika, telekomunikační a VT, Dopravy a spojů, Ekologie a životního prostředí a informatických oborů (kolem 27-28 % žáků).

Dalším častým důvodem, proč by žáci studovali raději jiný obor, je **nízká úroveň přípravy v oboru** (14 %). Z důvodu nespokojenosti s úrovní výuky by svůj obor změnilo 27 % žáků ze skupiny Ekologie a životní prostředí 26 % žáků Dopravy a spojů a stejné procento ve skupině Publicistika, knihovnictví a informatika.

Příliš vysoké nároky při studiu oboru jako důvod nespokojenosti v rámci našeho průzkumu uvádí celkově 11 % absolventů maturitních oborů, nejčastěji pak žáci technických oborů v informatických (18 %), elektrotechnických (17 %) a stavebních oborech (20 %).

Jedním z podstatných důvodů nespokojenosti žáků se zvoleným oborem, zejména na konci studia, kdy uvažují o vstupu na trh práce, jsou **problémy s uplatněním o oboru na trhu práce**. Přibližně 12 % žáků maturitních oborů v této souvislosti uvádí, že by raději studovali jiný obor. Z tohoto důvodu by zvolilo jiný obor 48 % žáků ve skupině Publicistika, knihovnictví a informatika a 23 % žáků Ekologie a životní prostředí. Žáci těchto skupin rovněž častěji uvádějí, že by si obor nevybrali, protože není dostatečně perspektivní (30 %, resp. 15 %).

Nízké platy v oboru jsou dalším z důvodů, proč by žáci své profesní zaměření změnili (10 %). Z důvodu nespokojenosti s předpokládaným platovým ohodnocením by studovalo jiný obor 44 % žáků Publicistiky, knihovnictví a informatiky, 33 % žáků Zdravotnictví, 21 % žáků Gastronomie, hotelnictví a turismu a 21 % žáků Pedagogiky, učitelství a sociální péče.

Tab. 4.4: Důvody pro (hypotetickou) volbu jiného oboru – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M (v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano z celého vzorku kategorie M, možnost výběru více odpovědí)

	Obor nechtěl/a studovat	Ztráta zájmu o obor	Nízká úroveň přípravy v oboru	Obor byl příliš náročný	Raději by studoval/a gymnázium	Chtěl(a) by více praktickou výuku	V oboru se obtížně hledá zaměstnání	Obor není perspektivní	Nízké platy v oboru
*16 Ekologie a životní prostředí	8%	19%	27%	0%	14%	27%	23%	15%	8%
18 Informatické obory	3%	28%	21%	18%	12%	27%	6%	6%	2%
23 Strojírenství a strojírenská výroba	9%	13%	10%	9%	6%	18%	9%	6%	4%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	6%	23%	19%	17%	7%	28%	2%	5%	2%
36 Stavebnictví	9%	22%	10%	20%	5%	25%	9%	6%	7%
37 Doprava a spoje	15%	26%	26%	10%	3%	28%	8%	8%	15%
41 Zemědělství a lesnictví	9%	14%	16%	6%	4%	18%	14%	12%	14%
*53 Zdravotnictví	14%	14%	5%	14%	0%	10%	19%	10%	33%
63 Ekonomika a administrativní	15%	23%	10%	10%	9%	25%	14%	10%	8%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	13%	32%	19%	7%	6%	19%	15%	16%	21%
68 Právo, právní a veřejnosprávní čin.	7%	20%	11%	6%	11%	26%	11%	9%	8%
*72 Publicistika, knihovnictví a inf.	22%	37%	26%	11%	15%	33%	48%	30%	44%
75 Pedagogika, učitelství a soc. péče	8%	19%	9%	4%	7%	14%	13%	12%	22%
78 Obecné odborná příprava	6%	17%	10%	10%	13%	28%	14%	8%	11%
82 Umění a užité umění	3%	11%	8%	0%	6%	6%	11%	6%	6%
Stř. vz. s MZ - vybr. ob. kat. M	9%	22%	14%	11%	8%	23%	12%	9%	10%

SPOKOJENOST S ABSOLVOVANOU ÚROVNÍ VZDĚLÁNÍ

Při možnosti zvolit si znovu školu (kategorii vzdělání) by si maturitní obor na SOŠ znovu vybralo přibližně 70 % žáků maturitních oborů, všeobecnému vzdělání na gymnáziu by dalo přednost asi 8 % žáků, přibližně 18 % by preferovalo studium středního vzdělání s odborným výcvikem a maturitní zkouškou (kategorie LO). Pouze asi 3 % by se raději vyučila. Porovnáme-li sledované skupiny oborů, pak podíly žáků, kteří si znovu vybrali maturitní obor kategorie M, se pohybují v rozmezí od 62 do 77 %.

Nejčastěji by studovali znovu střední odborné vzdělání s MZ (kategorie M) žáci skupin Ekologie a životní prostředí (77 %), Právo, právní a veřejnosprávní činnost (77 %) a Strojírenství a strojírenská výroba (77 %).

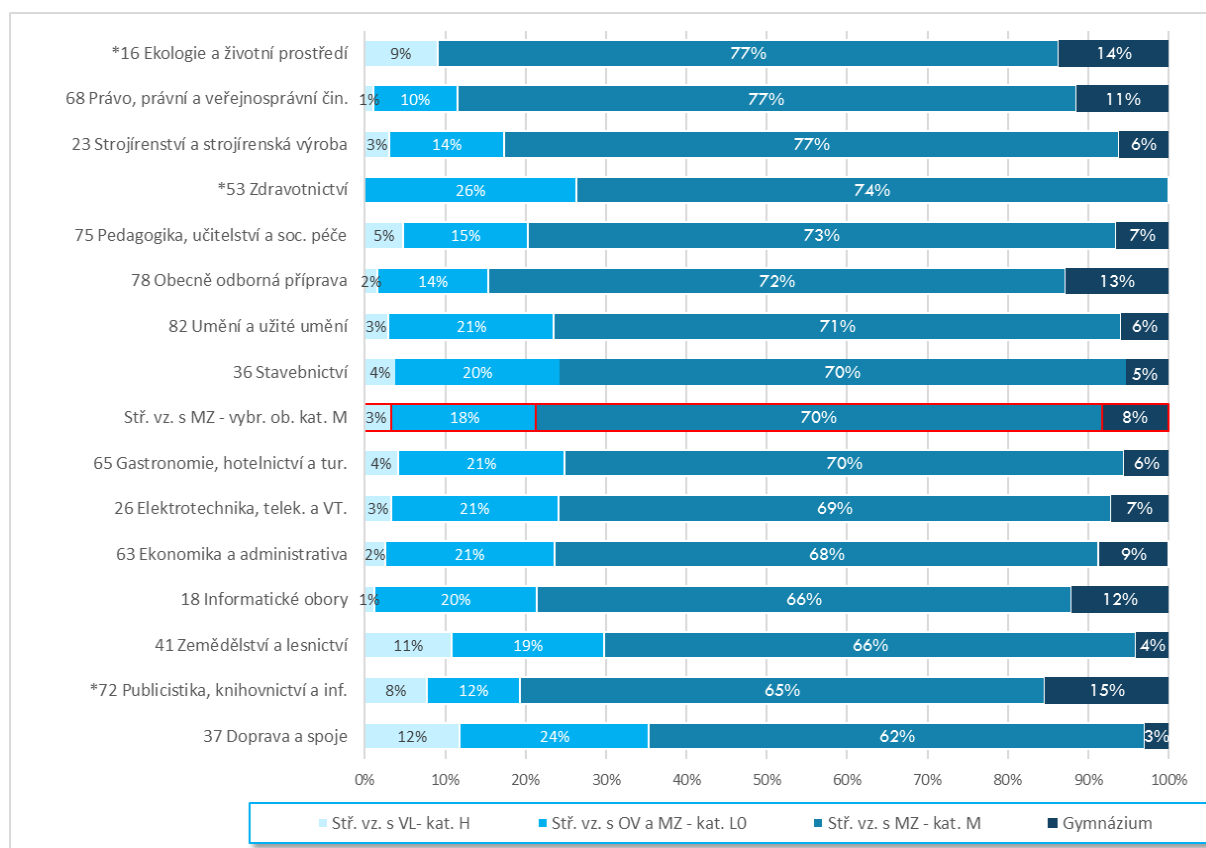
Přibližně kolem průměru se z hlediska spokojenosti s volbou maturitního odborného vzdělání nacházejí žáci zdravotnických (74 %), pedagogických (73 %), stavebních (70 %), gastronomických (70 %), elektrotechnických (69 %), ekonomických (68 %) i uměleckých (71 %) oborů a rovněž oboru obecně odborná příprava (72 %).

V informatických oborech (66 %) a ve skupině Publicistika, knihovnictví a informatika (65 %) je podíl žáků, kteří by znovu studovali SOŠ, mírně nižší, naopak vyšší je procento těch, kteří by upřednostnili gymnázium (12 %, resp. 15 %).

Ve skupinách Zemědělství a lesnictví a Doprava a spoje je podíl žáků, kteří by znovu studovali SOŠ, nižší, na rozdíl od předchozích by ovšem dali přednost méně náročnému a více prakticky zaměřenému vzdělání. Přibližně 19 % žáků lesnických oborů by si zvolilo střední vzdělání s MZ a OV (kategorie L0) a 11 % by se vyučilo. U žáků dopravních oborů je posun ještě výraznější – 24 % by studovalo střední vzdělání s MZ a OV a 12 % by se raději vyučilo.

Gymnázium by nejčastěji upřednostnili žáci ekologických oborů (14 %), právních (11 %), obecně odborné přípravy (13 %) a informatických oborů (12 %). Mírně častěji uvádějí preferenci gymnázia žáci oborů zaměřených ekonomickým směrem (9 %).

Obr. 4.4 Opakovaná (hypotetická) volba úrovně vzdělání – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M (v % odpovědí)

PŘÍČINY NESPOKOJENOSTI S ABSOLVOVANOU ÚROVNÍ VZDĚLÁNÍ – MATURITNÍ OBORY

Nejčastějším důvodem nespokojenosti žáků maturitních oborů se zvolenou kategorií vzdělání a důvodem, proč by si raději zvolili střední vzdělání s MZ a OV (kategorii L0), příp. i učební obor, je zájem o praktičtější zaměřenou výuku (15 %). Z tohoto důvodu by zvolili jiné vzdělání nejčastěji žáci technicky orientovaných oborů – 21 % žáků dopravních oborů, 17 % žáků elektrotechnických oborů a 19 % žáků stavebnictví. Praktičtější zaměřená výuka je důvodem, proč by si zvolili jiné vzdělání i někteří žáci v zemědělských (21 %), ekonomických (18 %) a uměleckých oborech (17 %).

Přibližně 8 % žáků maturitních oborů na SOŠ by si raději vybralo **všeobecné vzdělání na gymnáziu**. Jak již bylo uvedeno výše v souvislosti s opakovanou volbou kategorie vzdělání, nejčastěji by preferovali gymnázium žáci žáci ekologických oborů (14 %), právních (11 %), obecně odborné přípravy (13 %) a informatických oborů (12 %).

Z důvodu příliš vysoké náročnosti studia by si vybralo jiné studium 8 % žáků maturitních oborů, nejčastěji by si nižší kategorii vzdělání, tedy střední vzdělání s MZ a OV nebo vyučení, zvolili žáci stavebních (12 %), ekonomických (11 %) a knihovnických oborů (rovněž 11 %).

Naopak **nízká úroveň vzdělání** byla celkově důvodem nespokojenosti se zvolenou kategorií vzdělání u 6 % žáků, nejčastěji ve skupinách Doprava a spoje (10 %), Umění a užité umění (11 %), Zdravotnictví (10 %) a Pedagogika, učitelství a sociální péče (10 %).

Tab. 4.5: Důvody pro (hypotetickou) volbu jiné kategorie vzdělání – vybrané skupiny oborů kategorie M (v % odpovědí rozhodně ano + spíše ano, možnost výběru více odpovědí)¹¹

	Příliš nízká úroveň vzdělání	Studium bylo příliš náročné	Raději by měl prakticky zaměřenou	Dal by přednost gymnáziu
*16 Ekologie a životní prostředí	4%	0%	8%	14%
18 Informatické obory	8%	9%	14%	12%
23 Strojírenství a strojírenská výroba	7%	7%	12%	6%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	6%	8%	17%	7%
36 Stavebnictví	4%	12%	19%	5%
37 Doprava a spoje	10%	8%	21%	3%
41 Zemědělství a lesnictví	4%	8%	21%	4%
*53 Zdravotnictví	10%	10%	5%	0%
63 Ekonomika a administrativa	6%	11%	18%	9%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	7%	7%	13%	6%
68 Právo, právní a veřejnosprávní čin.	6%	2%	10%	11%
*72 Publicistika, knihovnictví a inf.	4%	11%	11%	15%
75 Pedagogika, učitelství a soc. péče	10%	6%	10%	7%
78 Obecně odborná příprava	6%	8%	14%	13%
82 Umění a užité umění	11%	0%	17%	6%
Stř. vz. s MZ - vybr. ob. kat. M	6%	8%	15%	8%

4.4 HODNOCENÍ STUDIA A ZÍSKANÝCH KOMPETENCÍ

Celkovou úroveň vzdělání hodnotila kladně převážná většina budoucích absolventů sledovaných maturitních oborů - 87 % (z toho 24 % velmi dobře a 63 % spíše dobře). Nespokojeno tedy bylo jen asi 13 % žáků.

Nejlépe hodnotí celkovou úroveň vzdělání budoucí absolventi Zdravotnictví (94 % kladných vyjádření) a Obecně odborné přípravy (93 %), kde najdeme i vysoké procento odpovědi „velmi dobře“.

Přibližně kolem průměru, a to bez velkých rozdílů, se nachází z hlediska celkového hodnocení studia většina sledovaných skupin - Ekonomika a administrativa (91 %), Právo, právní a veřejnosprávní činnost (91 %), Umění a užité umění (91 %), dále pak i hodnocení pedagogických a stavebních oborů (88 %, resp. 87 %) a gastronomických, strojírenských, zemědělských a informatických oborů (83 až 86 %).

Mírně slabší je hodnocení žáků elektrotechnických (77 %) a publicistických (rovněž 77 %) oborů a Ekologie a životní prostředí (73 %).

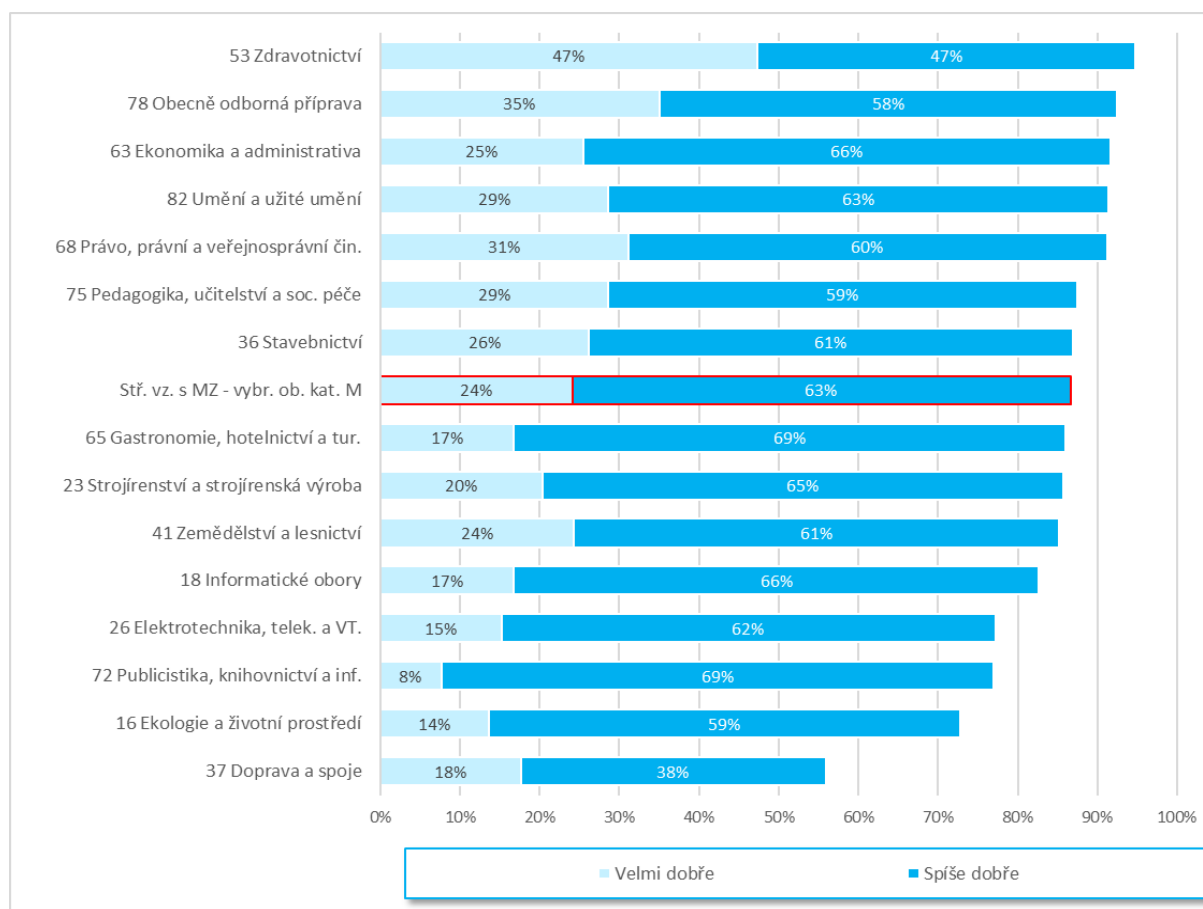
Výrazně nižší procento žáků celkově spokojených se studiem najdeme ve skupině Doprava a spoje; kladně se vyjádřila jen lehce nadpoloviční většina (56 %).

Z hlediska jednotlivých kompetencí absolventi maturitních oborů posuzují nejlépe **odborné teoretické znalosti** (přibližně 90 % kladných vyjádření). Pozitivně hodnotí získanou úroveň teoretických znalostí především žáci ve zdravotnických oborech (v rámci sledovaného vzorku 100 %), dále pak v uměleckých (94 %), pedagogických, (93 %), v lyceích (93 %) a rovněž v technických oborech stavebních (95 %) a strojírenských (92 %). Kladně se o úrovni získaných odborných znalostí vyjádřilo kolem 90 % žáků gastronomických, ekologických, ekonomických oborů a žáků ze skupiny Právo, právní a veřejnosprávní činnost. Jen mírně nižší je podíl žáků spokojených s odbornými teoretickými znalostmi v elektrotechnických

¹¹ Menší rozdíly v kategorii H ve srovnání s údaji z publikace z roku 2015 vyplývají se skutečností, že je zde uveden průměr za vybrané skupiny oborů, nikoli za celý vzorek vyučených.

oborech (85 %) a v zemědělských (88 %). Relativně hůře hodnotí získané teoretické znalosti žáci informatických (78 %) a dopravních (74 %) oborů.

Obr. 4.5: Hodnocení celkové úrovně vzdělání – vybrané maturitní obory kategorie M (v % odpovědí velmi dobře a spíše dobře)

Na druhém místě v žebříčku je úroveň **všeobecných znalostí**, které hodnotí pozitivně 82 % absolventů. Všeobecné znalosti jsou pro absolventy maturitních oborů podstatné i pro možnost pokračování v terciárním vzdělávání. Nejlépe je posuzují opět absolventi zdravotnických oborů (95 %), Obecně odborné přípravy (89 %) a dále ekonomických (86 %) a gastronomických oborů (86 %). Naopak relativně nižší procento spokojených najdeme v ekologických (73 %), informatických (75 %), elektrotechnických (74 %) a uměleckých (74 %) oborech.

Odborné praktické znalosti a dovednosti patří z hlediska zaměstnavatelů k nejdůležitějším, celkově je hodnotí příznivě 73 % žáků. Nejlépe se vyjádřili, podobně jako o předchozích kompetencích, žáci zdravotních oborů (v rámci vzorku 100 %), dále pak pedagogických (91 %), právních (81 %) a uměleckých (89 %) oborů. V technických oborech jsou, na rozdíl od teoretických znalostí, hodnoceny praktické znalosti podstatně hůře. Spokojenost s jejich úrovní vyjádřilo jen 72 % žáků stavebních oborů, 68 % žáků strojírenských oborů a 61 % žáků informatických oborů. V elektrotechnických a dopravních oborech je pak procento spokojených velmi nízké – jen 56 % žáků.

Úroveň schopnosti pracovat na PC hodnotí kladně kolem 76 % dotázaných. Získanou úroveň posuzuje kladně většina žáků technických oborů - informatických (87 %), stavebních (85 %) a strojírenských (81 %). Žáci elektrotechnických oborů dovednosti práce na PC hodnotí, podobně jako ostatní kompetence, ve srovnání s jinými technickými obory poněkud hůře (74 %). Schopnost práce na PC hodnotí dobře i žáci Publicistiky, knihovnictví a informatiky (81 %), obecně odborné přípravy (82 %) a žáci ve skupině Umění a užité umění (83 %). Naopak slabé je hodnocení žáků v ekologických, (64 %), dopravních a zemědělských (65 %) a také pedagogických oborech (64 %).

Tab. 4.6: Hodnocení úrovně kompetencí získaných na střední škole – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M (v % odpovědí velmi dobře + spíše dobře) ^{12 13}

	Celková úroveň	Všeobecné znalosti	Odborné teoretické znalosti a dovednosti	Odborné praktické znalosti a dovednosti	Cizí jazyk	Práce na PC	Komunikační dovednosti	Samostatné rozhodování	Schopnost řešit problémy	Prezentační dovednosti	Schopnost pracovat v týmu
*16 Ekologie a životní prostředí	73%	73%	91%	77%	50%	64%	68%	77%	68%	77%	77%
18 Informatické obory	83%	75%	78%	61%	75%	87%	70%	67%	67%	65%	60%
23 Strojírenství a strojírenská vyr.	86%	81%	92%	68%	65%	81%	80%	79%	82%	68%	70%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	77%	74%	85%	56%	72%	74%	65%	71%	73%	63%	76%
36 Stavebnictví	87%	82%	95%	72%	64%	85%	71%	76%	83%	69%	70%
37 Doprava a spoje	56%	76%	74%	56%	68%	65%	68%	71%	68%	76%	65%
41 Zemědělství a lesnictví	85%	84%	88%	76%	65%	65%	84%	80%	76%	76%	78%
*53 Zdravotnictví	95%	95%	100%	100%	84%	68%	100%	89%	89%	100%	100%
63 Ekonomika a administrativa	92%	86%	90%	78%	80%	79%	85%	79%	76%	78%	75%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	86%	86%	90%	75%	79%	67%	83%	85%	77%	83%	82%
68 Právo, právní a veř. čin.	91%	80%	91%	81%	83%	68%	84%	86%	85%	81%	82%
*72 Publicistika, knihovnictví a inf.	77%	77%	81%	69%	77%	81%	69%	69%	69%	69%	69%
75 Pedagogika, učít. a soc. péče	88%	81%	93%	91%	74%	64%	91%	90%	90%	86%	88%
78 Obecně odborná příprava	93%	89%	93%	63%	78%	82%	88%	81%	80%	81%	78%
82 Umění a užité umění	91%	74%	94%	89%	74%	83%	69%	97%	91%	77%	83%
Stř. vz. s MZ - vybr. ob. kat. M	87%	82%	90%	73%	75%	76%	80%	79%	79%	76%	76%

Znalosti **cizího jazyka** tradičně patřily k hůře hodnoceným kompetencím. V současnosti se ovšem hodnocení, zejména v kategorii absolventů maturitních oborů, zlepšuje; spokojeno je s nimi celkově 75 % žáků. Dosaženou znalost cizího jazyka posuzují příznivě především žáci zdravotních oborů (84 %), ekonomických (80 %), právních (83 %) a gastronomických (79 %) a dále potom žáci obecně odborné přípravy (78 %). Naopak slabší je úroveň jazyků podle názoru žáků některých technických oborů - strojírenských (65 % spokojených) a stavebních (64 %), doprava a spoje (68 %) a rovněž v zemědělských oborech (65 %). V ekologicky zaměřených oborech je spokojena jen asi polovina dotázaných žáků.

Měkké kompetence jsou hodnoceny rovněž převážně kladně. **Komunikační dovednosti** hodnotí kladně zejména žáci zdravotnických oborů (100 %), ekonomických (85 %), právních (84 %), pedagogických (91 %) oborů a obecně odborné přípravy (88 %). Další klíčové dovednosti, jako jsou samostatné rozhodování, schopnost řešit problémy, prezentační dovednosti nebo schopnost pracovat v týmu posuzují kladně především žáci zdravotních a pedagogických oborů. Schopnost řešit problémy je silnou stránkou přípravy také ve strojírenských a stavebních oborech.

ŠKOLNÍ PRAXE

Jedním z důležitých aspektů připravenosti absolventů pro praxi, a oblastí, se kterou jsou žáci poměrně často nespokojeni, je realizace praktické části výuky. V této souvislosti jsme zjišťovali, zda výuka probíhala pouze ve školních dílnách, v kombinaci ve školních dílnách i na pracovištích firem, nebo naopak převážně na pracovištích. Asi 19 % žáků uvedlo, že absolvovali školní praxi převážně ve školních dílnách, 45 % mělo praxi jak na škole, tak i na pracovištích a 37 % převážně na pracovištích.

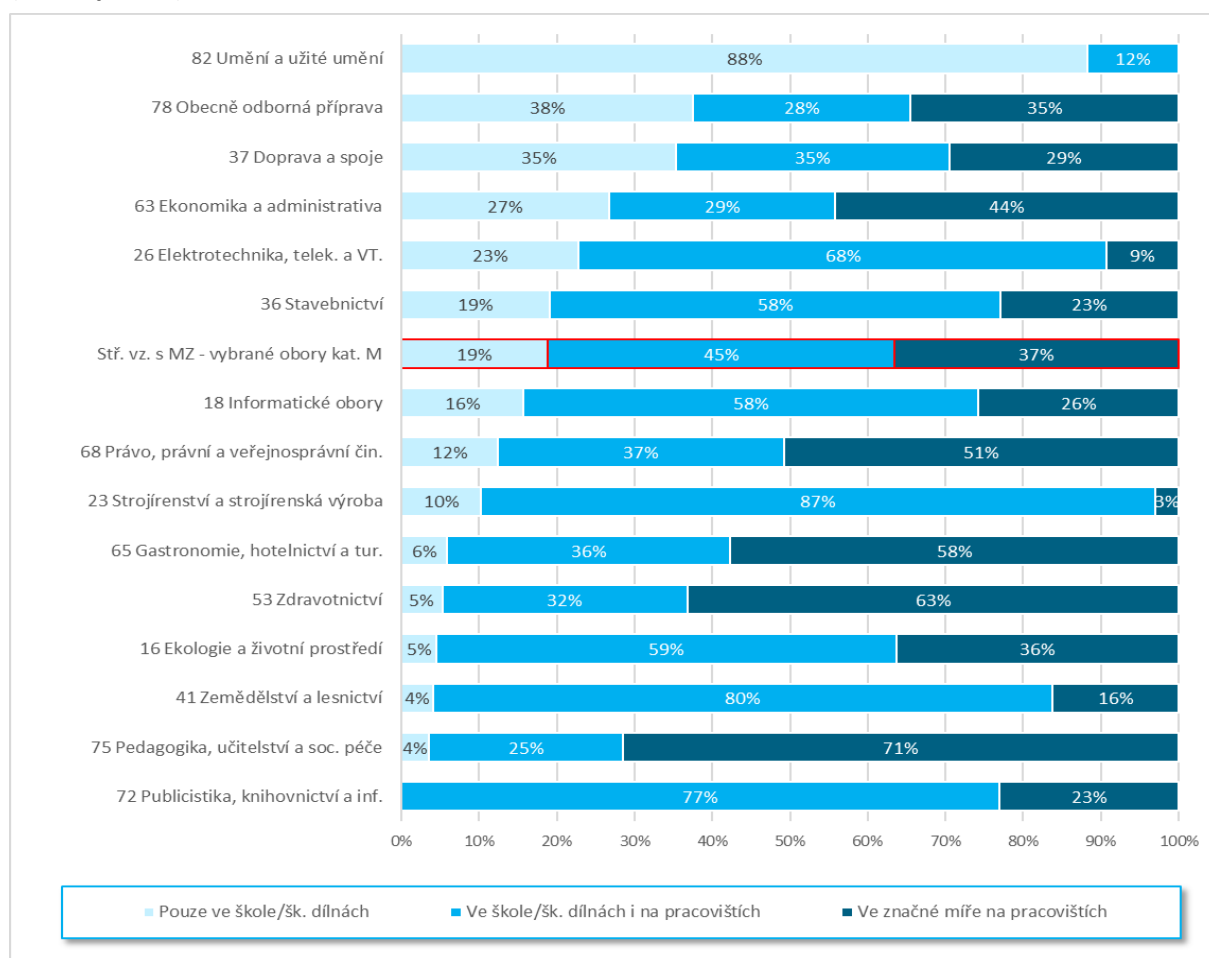
Míra realizace praktické části výuky ve škole nebo na pracovištích se v jednotlivých skupinách oborů výrazně liší. Pouze ve škole probíhala výuka většiny žáků ze skupiny Umění a užité umění, která se z tohoto hlediska zcela vymyká. Vyšší byl podíl praxe realizované pouze na školách ve skupinách Obecně odborná příprava (38 %), tedy na lyceích, Doprava a spoje (35 %), Ekonomika a administrativa (27 %) a dále i v technických oborech - elektrotechnických (23 %) a stavebních (19%).

Převážně na pracovištích vykonávali praxi zejména žáci právních (51 %), gastronomických (58 %), zdravotních (63 %) a pedagogických oborů (71 %).

¹² Světle jsou vyznačeny kompetence, se kterými jsou žáci méně spokojeni, tmavě kompetence, se kterými je spokojeno vyšší procento žáků.

¹³ * jsou označeny skupiny oborů, kde počet respondentů, kteří odpověděli na tuto otázku, je nižší než 30.

Obr. 4.6 : Jak byla realizována praktická část vaší výuky? – vybrané sk. maturitních oborů kategorie M (v % odpovědí)

4.5 STUDIJNÍ A PRACOVNÍ PLÁNY ABSOLVENTŮ MATURITNÍCH OBORŮ

V rámci našeho průzkumu má zájem začít po maturitě pracovat v zaměstnaneckém poměru asi 28 % budoucích absolventů, 65 % chce začít studovat v terciárním vzdělávání v denním studiu, 11 % uvažuje o studiu dálkovou formou, dále rovněž asi 11 % zvažuje možnost studovat v zahraničí. Pracovat jako OSVČ by mělo zájem 8 % z nich. Necelá třetina plánuje přivýdělek formou krátkodobých brigád (31 %) a asi 19 % formou dlouhodobých brigád na DPP nebo DPČ. Dále asi pětina uvažuje o brigádách v zahraničí (21 %) a 13 % o dlouhodobé práci v zahraničí.

Přímý vstup na trh práce jako zaměstnanci plánují nejčastěji budoucí absolventi ve skupině Doprava a spoje (53 %), Ekologie a životní prostředí (52 %), Zemědělství a lesnictví (41 %), dále pak více než třetina žáků ze skupin Publicistika, knihovnictví a informatika (37 %) a gastronomických (37 %) a pedagogických a sociálních oborů (31 %).

Pokračovat v denním studiu na VŠ nebo VOŠ plánují nejčastěji žáci Obecně odborné přípravy (83 %) a Umění a užité umění (77 %), dále informatických (72 %) a stavebních (72 %) oborů, žáci ze skupin Právo, právní a veřejnosprávní činnost (71 %) a Publicistika, knihovnictví a informatika (74 %).

Jako OSVČ chtějí pracovat z početně více obsazených oborů zejména žáci informatických (10 %), strojírenských (11 %), stavebních (11 %) a zemědělských (14 %) oborů.

Pracovat dlouhodobě v zahraničí plánují jako jednu z možných variant především žáci gastronomických oborů (23 %).

Tab. 4.7: Studijní a pracovní plány po ukončení střední školy – vybrané skupiny maturitních oborů (v % odpovědí, možnost výběru více odpovědí současně)¹⁴

	Pracovat jako zaměstnanec	Studovat denní nástavbu	Studovat dálkově nástavbu	Studovat v denním studiu VŠ/VOŠ	Studovat dálkově VŠ/VOŠ	Studovat v zahraničí	Pracovat jako OSVČ/podnikat	Krátkodobé brigády (přívýdělek)	Dlouhodobé brigády (DPP, DPC, zkrácený úvazek,...)	Brigáda v zahraničí	Dlouhodobá práce v zahraničí
*16 Ekologie a životní prostředí	52%	0%	5%	71%	14%	0%	10%	57%	19%	33%	14%
18 Informatické obory	24%	2%	2%	72%	6%	14%	10%	38%	28%	23%	17%
23 Strojírnoství a strojírenská výroba	27%	5%	1%	58%	10%	8%	11%	22%	12%	17%	9%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	29%	2%	1%	60%	5%	5%	6%	35%	14%	14%	10%
36 Stavebnictví	26%	3%	2%	72%	10%	8%	11%	29%	14%	20%	12%
37 Doprava a spoje	53%	11%	0%	42%	13%	11%	5%	13%	8%	18%	18%
41 Zemědělství a lesnictví	41%	0%	0%	55%	16%	7%	14%	33%	9%	21%	18%
*53 Zdravotnictví	25%	15%	0%	65%	10%	5%	0%	30%	10%	30%	5%
63 Ekonomika a administrativa	29%	3%	1%	64%	10%	15%	9%	29%	19%	20%	13%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	37%	2%	1%	50%	13%	14%	7%	25%	20%	28%	23%
68 Právo, právní a veřejnosprávní čin.	23%	1%	2%	71%	15%	11%	5%	30%	19%	21%	10%
*72 Publicistika, knihovnictví a inf.	37%	7%	0%	74%	7%	7%	0%	30%	26%	7%	11%
75 Pedagogika, učitelství a soc. péče	31%	4%	3%	62%	22%	9%	3%	33%	21%	19%	8%
78 Obecně odborná příprava	15%	2%	1%	83%	9%	17%	6%	33%	28%	21%	9%
82 Umění a užité umění	9%	6%	6%	77%	9%	20%	9%	43%	20%	29%	14%
Stř. vz. s MZ - vybr. ob. kat. M	28%	3%	1%	65%	11%	11%	8%	31%	19%	21%	13%

POKRAČOVÁNÍ VE STUDIU – MATURITNÍ OBORY

Po ukončení maturitního oboru chtějí asi tři čtvrtiny dotázaných žáků pokračovat v terciárním vzdělávání, z toho 28 % chce pokračovat v navazujícím nebo podobném oboru, 27 % v příbuzném oboru a 20 % chce studovat jiné oborové zaměření. K důvodům, proč chtějí žáci pokračovat v terciárním vzdělávání v jiném oboru, patří především ztráta zájmu o původně studovaný obor, lepší možnosti přijetí na školu, atraktivnější vzdělávací nabídka, lepší možnost pracovního uplatnění a další.

Podíváme-li se na jednotlivé skupiny oborů, pak přímo v navazujícím oboru chtějí nejčastěji studovat žáci stavebních oborů (48 % a dalších 16 % chce studovat v příbuzném oboru), dále pak žáci zdravotnických oborů (38 % v oboru a 33 % v příbuzném oboru), uměleckých (33 % v oboru a 33 % v příbuzném oboru) a pedagogických oborů (27 % v oboru a 38 % v příbuzném oboru) a informatických oborů (35 % v oboru, 24 % v příbuzném oboru).

Ve skupinách elektrotechnika (32 % a 23 %) a zemědělství (30 % a 23 %) je podíl žáků, kteří chtějí pokračovat ve studiu oboru nebo v obdobném oboru, mírně pod průměrem. Zároveň je zde ovšem nižší celkové procento žáků, kteří chtějí dále studovat.

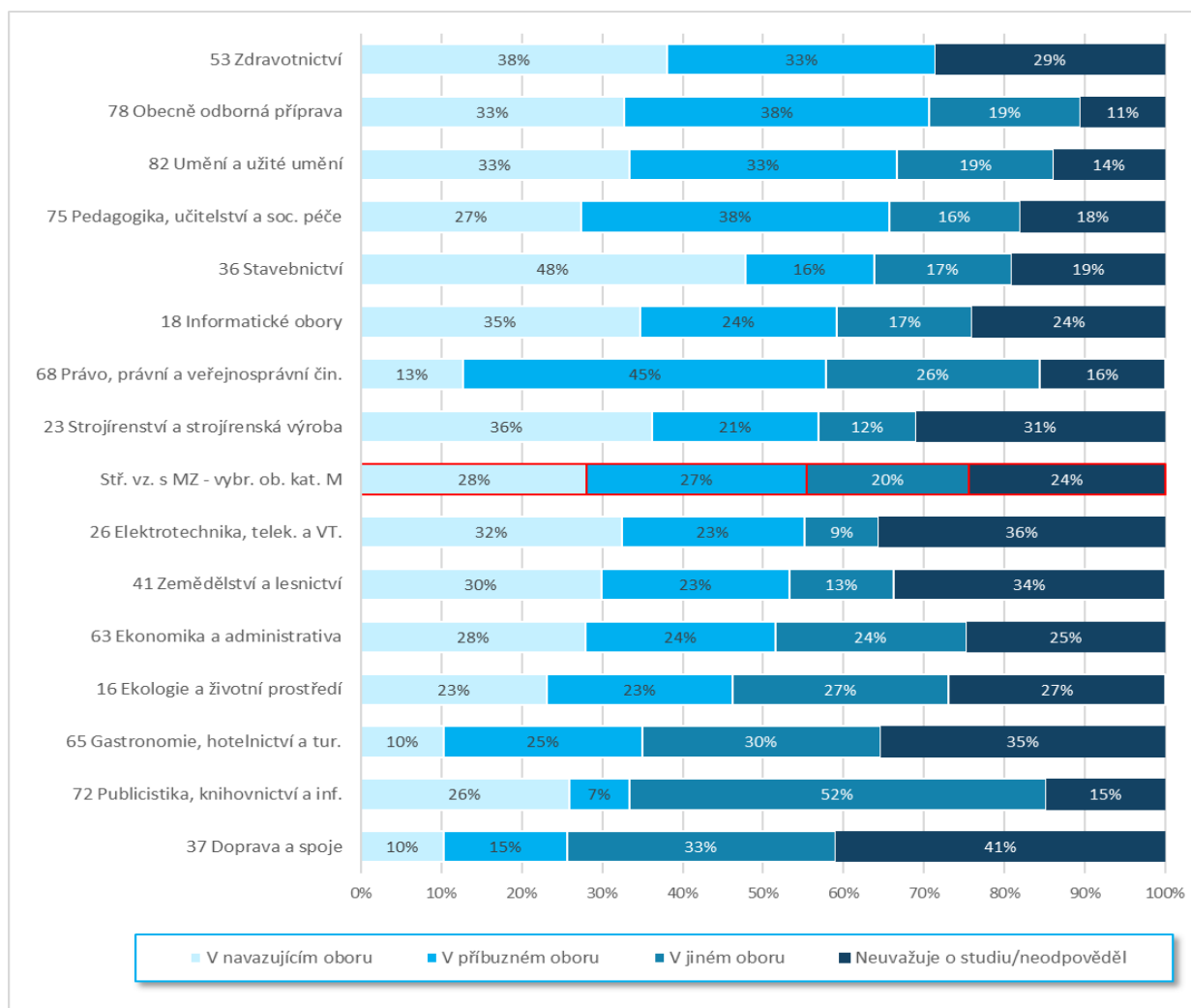
V ekonomických oborech je podíl žáků, kteří chtějí studovat v oboru nebo příbuzném oboru (28 % v oboru a 24 % v příbuzném) více než 50 % a v ekologických oborech pak ještě mírně nižší.

Žáci v gastronomických, dopravních a publicistických oborech chtějí pokračovat ve svém nebo příbuzném oboru na VŠ nebo VOŠ poměrně sporadicky. V gastronomických a dopravních oborech je to spojeno zároveň s nízkým zájmem o pokračování v terciárním vzdělávání obecně (kolem 35-40 % studium neplánuje). Ve skupině Publicistika, knihovnictví a informatika je důvodem vysoký zájem o studium jiného oboru (52 % chce dále studovat jiné zaměření); jen kolem 15 % žáků o dalším studiu zatím neuvažuje.

¹⁴ * počet respondentů v dané skupině oborů je nižší než 30.

Obr. 4.7: V jakém oboru chcete pokračovat ve studiu po ukončení střední školy – vybrané obory kategorie M (v % odpovědí budoucích absolventů, kteří vyjádřili zájem pokračovat ve studiu)

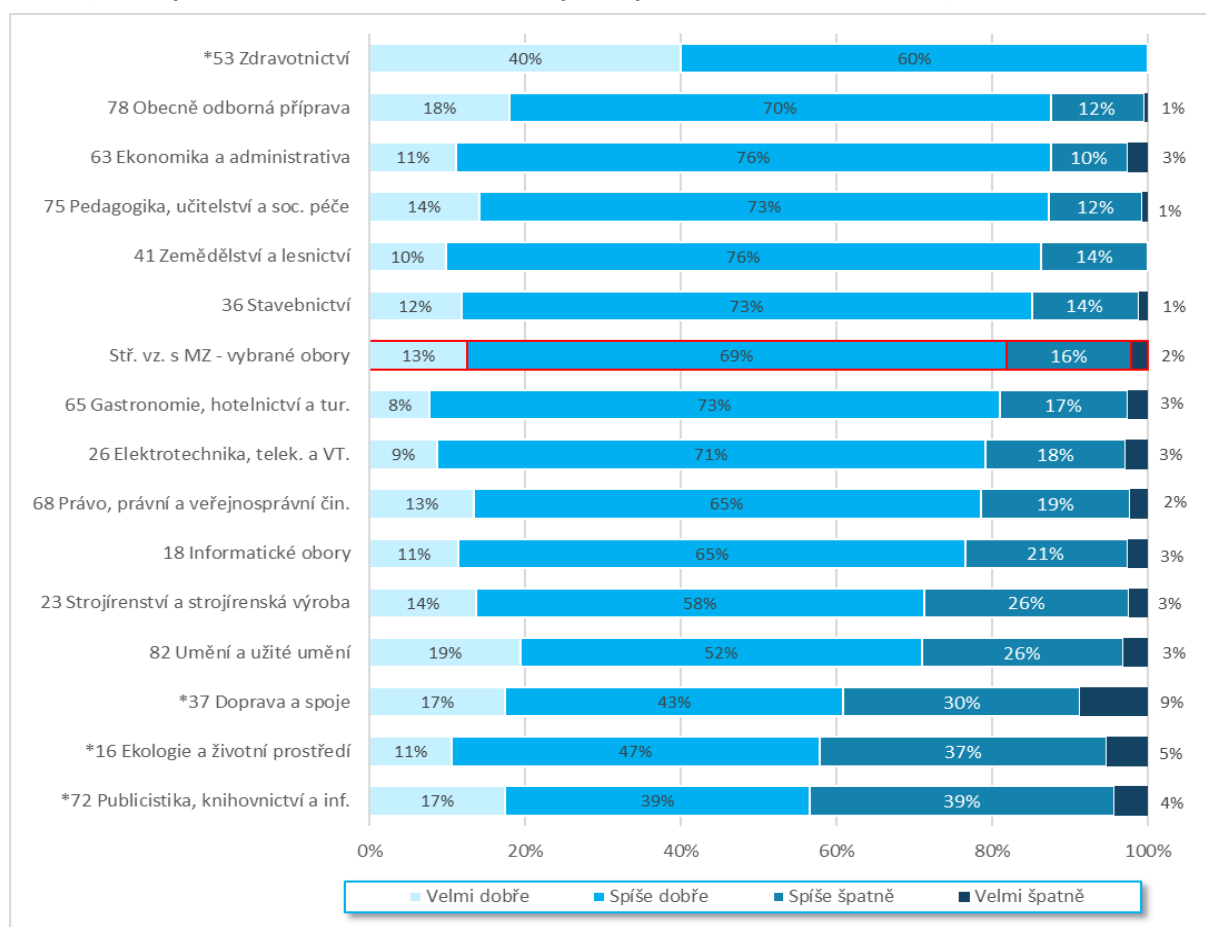
PŘIPRAVENOST PRO POKRAČOVÁNÍ VE STUDIU NA VŠ/VOŠ

Jak se žáci maturitních oborů, kteří chtějí dále studovat, cítí připraveni pro pokračování v terciárním vzdělávání? Ze skupiny maturitních oborů hodnotí svoji připravenost nejlépe žáci zdravotnických oborů, dále obecně odborné přípravy, ekonomických, pedagogických, zemědělských a stavebních oborů. Podíl žáků, kteří se necítí být dobře připraveni pro další studium, se v těchto oborech pohybuje do 15 %.

Ve skupinách gastronomie, elektrotechnika, právo a informatika, strojírenství a v uměleckých oborech se procento žáků, kteří uvádějí, že jsou spíše špatně, případně velmi špatně připraveni pro další studium, pohybuje v rozmezí od 20–29 %.

Slabší úroveň připravenosti pak uvádějí žáci dopravních a ekologických oborů a Publicistiky, knihovnictví a informatiky, kdy 40–43 % z nich uvádí, že jsou připraveni spíše špatně nebo špatně.

Obr. 4.8: Hodnocení připravenosti pro úspěšné pokračování ve studiu - vybrané skupiny maturitních oborů (v % odpovědí z těch žáků, kteří uvedli zájem o pokračování ve vzdělávání)

4.6 ZÁJEM O PRÁCI V OBORU

V kategorii maturitních oborů je zájem absolventů, kteří se chtějí uplatnit přímo v oboru, mírně nižší než u vyučených. Dosahuje jen 38 %, ovšem na druhé straně je zde vyšší podíl těch, kteří mají zájem pracovat v příbuzném oboru (40 %). Výsledný podíl absolventů, kteří plánují práci v oboru nebo v příbuzném oboru, tak dosahuje 78 % a procento absolventů, kteří chtějí odejít do jiného oboru, činí jen 22 %, což je zhruba o 6 p.b. méně než v kategorii vyučených.¹⁵

Přímo v oboru nebo v příbuzném oboru chtějí nejčastěji pracovat absolventi zdravotnických oborů (42 % se chce uplatnit přímo v oboru a 53 % v příbuzném oboru, jen 5 % chce pracovat mimo obor) a **uměleckých oborů** (44 % chce pracovat v oboru a 44 % v příbuzném oboru).

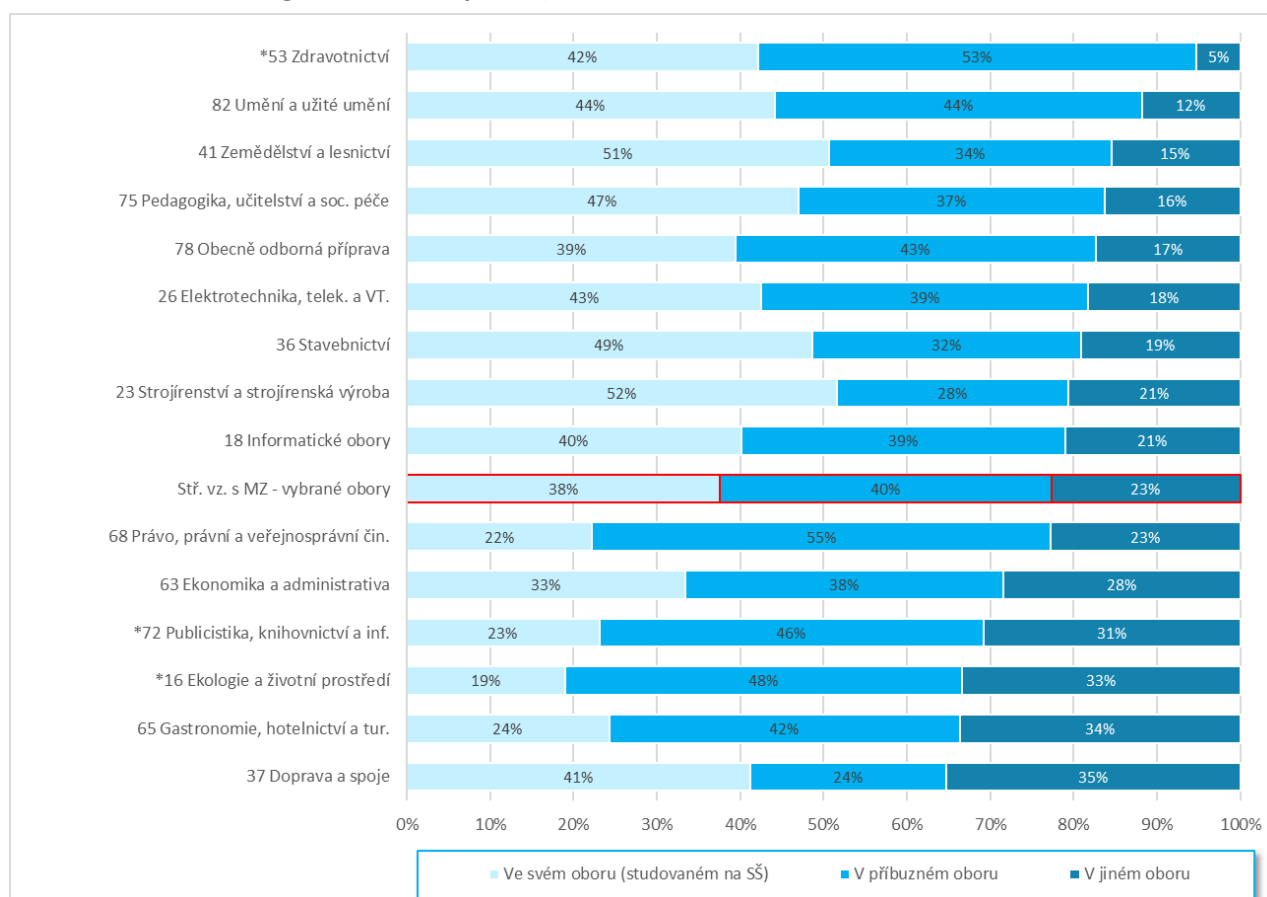
Značný zájem o práci v oboru mají dále i absolventi zemědělských (51 % chce pracovat v oboru a 34 % v příbuzném oboru) a **pedagogických oborů** (47 % a 37 %). Vcelku příznivá situace z tohoto hlediska i u absolventů **technických oborů** - elektrotechnických (43 % chce pracovat v oboru a 39 % v příbuzném oboru) a informatických (40 % a 39 %), stavebních (49 % a 32 %) a strojírenských (52 % a 28 %). V těchto skupinách se procento budoucích absolventů, kteří si chtějí hledat po škole práci v jiném oboru, pohybuje v rozmezí 15 až 21 %. Ve stavebních a strojírenských oborech je přitom vysoký zájem i o práci přímo v oboru.

¹⁵Zaměříme-li se pouze na vyučené, kteří chtějí bezprostředně po ukončení střední školy vstoupit přímo na trh práce do zaměstnaneckého poměru, dosahuje podíl těch, kteří mají v úmyslu zahájit pracovní dráhu v oboru asi 49,4 %, v příbuzném oboru 25,3 % a v jiném oboru také 25,3 %. V kategorii maturantů, kteří chtějí po ukončení střední školy vstoupit do zaměstnaneckého poměru, se chce přímo v oboru uplatnit 40,6 %, v příbuzném oboru 37,3 % a do jiného oboru chce odejít 22,1 %. Absolventi, kteří vstupují bezprostředně po ukončení střední školy na trh práce, tedy častěji plánují najít si práci přímo v oboru, rozdílly ale nejsou nijak zásadní.

Ve skupině **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** je procento **žáků, kteří chtějí pracovat přímo v oboru, velmi nízké (22 %), ovšem vysoké procento z nich plánuje, že se uplatní v příbuzných oborech (55 %)**. Takže celkové procento těch, kteří chtějí odejít mimo obor, zůstává na podobné úrovni jako v předchozích oborech a pohybuje se kolem průměru (23 %).

Ve skupině **Ekonomika a administrativa** je procento žáků, kteří plánují práci přímo v oboru 33 %, a v příbuzném oboru se chce uplatnit více než třetina, takže podíl žáků, kteří předpokládají, že budou pracovat v jiném oboru, dosahuje 28 %.

Obr. 4.9 Zájem žáků o práci v oboru (odpovídajícímu zaměření na střední škole) – vybrané skupiny maturitních oborů kategorie M (v % odpovědí)

Nižší zájem o práci přímo v oboru vyjádřili žáci ve skupinách **Publicistika, knihovnictví a informatika, Ekologie a životní prostředí a Gastronomie, hotelnictví a turismus**. Nejčastěji plánují pracovat v příbuzném oboru (42 % – 48 %) a asi třetina z nich si chce najít práci ve zcela jiném oboru (31 – 34 %).

Ve skupině **Doprava a spoje** je procento žáků, kteří chtějí pracovat ve svém oboru, poměrně vysoké (41 %), ale nízký je podíl těch, kteří se chtějí uplatnit v příbuzném oboru (24 %). Celkové procento žáků, kteří plánují najít si práci mimo tento obor, je tak v rámci sledovaných skupin nejvyšší (35 %).

DŮVODY PRO HLEDÁNÍ PRÁCE MIMO OBOR

Důvody, proč absolventi po ukončení studia na střední škole nenastoupí do oboru, ale najdou si práci mimo něj, mohou být jak na straně samotného absolventa, tak i trhu práce. Nejčastější příčinou, proč si absolventi středních škol chtějí najít práci mimo vystudovaný obor, je ztráta zájmu o obor. Z absolventů vybraných maturitních oborů uvádí tento důvod asi 16 % z nich. Asi 11 % si chce hledat práci v jiném oboru, protože ve studovaném oboru původně pracovat nechtěli. Přibližně 9 % odchází z důvodu lepší nabídky v jiném oboru nebo pro nezájem zaměstnavatelů o absolventy oboru (9 %). Na dalších místech pak budoucí absolventi uvádějí jako důvod odchodu do jiného oboru nespokojenost s nízkými platy (8 %), nedostatek pracovních míst v oboru (7 %), nevhodné pracovní podmínky nebo to, že obor považují za neperspektivní (6 %).

Tab. 4.8: Důvody odchodu za prací do jiného oboru – vybrané skupiny maturitních oborů (v % odpovědí, možnost výběru více odpovědí současně)

	V oboru nikdy pracovat nechtěl	Ztráta zájmu o obor	Nedostatek pracovních míst v oboru	Zaměstnavatelé v oboru nemají zájem o abs.	V oboru jsou nízké platy	V oboru nejsou dobré prac. pod.	Obor není perspektivní	Lepší nabídka v jiném oboru
*16 Ekologie a životní prostředí	24%	33%	33%	24%	19%	19%	24%	29%
18 Informatické obory	7%	16%	4%	8%	2%	2%	5%	9%
23 Strojírenství a strojírenská výroba	7%	11%	4%	6%	2%	2%	4%	11%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	8%	13%	2%	3%	2%	3%	3%	9%
36 Stavebnictví	8%	15%	3%	7%	2%	2%	2%	6%
37 Doprava a spoje	21%	26%	6%	6%	12%	12%	15%	9%
41 Zemědělství a lesnictví	10%	11%	11%	7%	8%	8%	8%	7%
*53 Zdravotnictví	0%	5%	0%	0%	5%	5%	0%	0%
63 Ekonomika a administrativa	14%	19%	12%	15%	8%	6%	7%	11%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	18%	22%	8%	14%	21%	18%	11%	11%
68 Právo, právní a veřejnosprávní čin.	7%	16%	7%	8%	7%	5%	5%	9%
*72 Publicistika, knihovnictví a inf.	19%	27%	27%	19%	27%	4%	15%	8%
75 Pedagogika, učitelství a soc. péče	8%	12%	5%	7%	12%	9%	9%	7%
78 Obecně odborná příprava	8%	13%	7%	7%	5%	4%	5%	8%
82 Umění a užité umění	3%	12%	3%	3%	3%	3%	3%	6%
Stř. vz. s MZ - vybr. ob. kat. M	11%	16%	7%	9%	8%	6%	6%	9%

V zásadě můžeme důvody odchodu mimo obor rozdělit do tří kategorií - nezájem o obor nebo ztráta zájmu o obor, nepříznivá situace na trhu práce a špatné platové a pracovní podmínky, případně neperspektivnost oboru.

- **Ztráta zájmu o obor** je vůbec nejčastějším důvodem, proč absolventi maturitních oborů chtějí hledat uplatnění v jiném oboru. Tento důvod nadprůměrně často uvádějí žáci **dopravních** (26 % oproti 16 % v průměru), **ekonomických** (19 %) a **gastronomických** (22 %) oborů. Dále se významně vyskytuje i v početně méně zastoupených skupinách oborů – **Ekologie a životní prostředí** (33 %) a **Publicistika, knihovnictví a informatika** (27 %).

Podobná situace platí i pro **původní nezájem o práci v oboru**, který je méně frekventovaným důvodem než ztráta zájmu o obor, ale nadprůměrně často ho uvádějí opět žáci ve skupinách **Doprava a spoje** (21 % oproti 11 % v průměru) a **Gastronomie, hotelnictví a turismus** (18 %). Lehce nadprůměrně je zastoupen i ve skupině **Ekonomika a administrativa** (14 oproti 11 %). Vyšší podíl žáků uvádí tento důvod i ve skupinách **Ekologie a životní prostředí** a **Publicistika, knihovnictví a informatika**. V těchto skupinách se ovšem vzdělává menší počet žáků a jejich zastoupení v našem vzorku je nižší, což může výsledek ovlivňovat.

- **Nepříznivá situace na trhu práce**, především **nedostatek pracovních míst v oboru** je důvodem, proč si chtějí hledat práci v jiné profesi žáci **Ekologie a životní prostředí** (33 % oproti 7 % v průměru) a **Publicistiky, knihovnictví a informatiky** (27 % oproti 7 %). Žáci těchto oborů uvádějí často i **nezájem zaměstnavatelů o absolventy**. Ve skupině **Publicistika, knihovnictví a informatika** je to 19 % žáků (oproti 9 % v průměru), ve skupině **Ekologie a životní prostředí** 24 % (oproti 9 % v průměru). **Nezájem zaměstnavatelů o absolventy** uvádějí jako důvod odchodu do jiného oboru dále častěji žáci ze skupin **Gastronomie, hotelnictví a turismus** (14 % oproti 9 % v průměru) a **Ekonomika a administrativa** (15 %).
- **Špatné platové podmínky jako důvod odchodu mimo obor jsou častým důvodem práce v jiném oboru** pro žáky **gastronomických** oborů (21 % oproti 8 % v průměru) a **Publicistiky, knihovnictví a informatiky** (27 % oproti 8 % v průměru). V **gastronomických oborech** jsou významným důvodem i horší pracovní podmínky, častým problémem je i pracovní doba (18 % oproti 6 % průměru). Žáci **ekologických, knihovnických, dopravních a gastronomických** oborů hledají práci mimo obor i proto, že svůj obor nehodnotí jako dostatečně perspektivní.
- **Lepší nabídku v oboru** uvádí jako důvod odchodu za prací do jiného oboru celkově asi 9 % žáků. Tato nabídka je zpravidla výsledkem aktivního přístupu žáka a je tedy dána individuálním přístupem. Rozdíly mezi sledovanými skupinami proto nejsou příliš zřetelné, výjimkou jsou žáci ekologických oborů, kde je výrazný výsledek dán zřejmě specificky nepříznivou situací na trhu práce pro tyto absolventy a nižším počtem respondentů ve vzorku.

Zaměříme-li se podrobněji na vybrané skupiny oborů, pak ze žáků **ekologických oborů** chce v rámci sledovaného vzorku odejít do jiného oboru přibližně třetina dotázaných (33 %). Nejčastějšími důvody jsou ztráta zájmu o obor (33 %) a nedostatek pracovních míst v oboru (33 %).

Ve skupině **informatických oborů** je procento žáků, kteří chtějí pracovat po ukončení střední školy, případně dalšího studia, kolem 21 %. Nejčastějším důvodem je ztráta zájmu o obor (16 %), dále asi 8 % uvádí, že zaměstnavatelé nemají o absolventy zájem. Ve srovnání s ostatními sledovanými skupinami je ovšem tento podíl mírně pod průměrem. Nespokojenost s platovými nebo pracovními podmínkami jako důvod odchodu mimo profesi se zde vyskytuje málo často (kolem 2 %).

Ve skupině **Strojírenství a strojírenská výroba** je procento žáků, kteří mají v úmyslu pracovat v jiném oboru podobně jako v informatických oborech, kolem 21 %. Nejčastějšími důvody je ztráta zájmu o obor, který se ovšem ve srovnání s ostatními obory vyskytuje méně často (11 % oproti průměru 16 %). Poměrně častým důvodem je pak lepší nabídka v jiném oboru (11 %). Ostatní důvody související s trhem práce, jako nezájem zaměstnavatelů, nízké platy nebo špatné podmínky nejsou příliš frekventované.

Ve skupině **elektrotechnických oborů** se procento žáků, kteří plánují pracovat v jiném oboru, pohybuje kolem 18 %. Důvody jsou převážně na straně samotných absolventů - přibližně 13 % žáků chce odejít za prací do jiného oboru, protože je obor přestal zajímat (oproti průměru 16 %). Dalším důvodem je lepší nabídka v jiném oboru (9 %). Podobně jako ve strojírenských oborech, není situace na trhu práce častým důvodem pro odchod mimo obor.

Ze **stavebních oborů** chce odejít pracovat mimo obor opět asi 19 % dotázaných žáků. Odchod souvisí častěji s důvody na straně absolventů - přibližně 15 % uvádí ztrátu zájmu o obor, 8 % v oboru pracovat nechtělo, na druhé straně mírně vyšší je procento těch, kteří plánují pracovat mimo obor, protože zaměstnavatelé nemají o absolventy zájem (7 %).

Ve skupině **Doprava a spoje** je zájem o práci v oboru poměrně nízký, kolem 35 % žáků se chce uplatnit mimo obor. Důvody jsou poměrně komplexní. Přibližně 26 % uvedlo ztrátu zájmu o obor, 21 % v oboru původně pracovat nechtělo a 15 % nepovažuje obor za perspektivní. Na rozhodnutí pracovat v jiném oboru se ale podílí i situace na trhu práce, zejména nespokojenost s platovými a pracovními podmínkami (kolem 12 %).

Ve skupině **Zemědělství a lesnictví** je procento žáků, kteří chtějí pracovat v jiném oboru, poměrně nízké (15 %). Důvodem je stejně jako v jiných oborech nejčastěji ztráta zájmu o obor nebo původní nezájem o obor (10 %, resp. 11 %). Ztráta zájmu o obor zde ve srovnání s jinými obory figuruje méně často. Výraznějším důvodem ve srovnání s ostatními maturitními obory je nedostatek pracovních míst v oboru (11 %).

Ve **zdravotnictví** je zájem pracovat v oboru vysoký, v rámci našeho vzorku uvedlo záměr odejít mimo obor jen 5 % žáků. Důvodem je především ztráta zájmu o obor.

Zájem žáků ze skupiny oborů **Ekonomika a administrativa** uplatnit se ve svém oboru je mírně podprůměrný, z oboru plánuje odejít kolem 28 % z nich. Nejčastějšími důvody je ztráta zájmu o obor (19 % oproti 16 %) a původní nezájem v oboru pracovat (14 % oproti 11 %). Častěji než v jiných oborech žáci odcházejí kvůli nepříznivé situaci na trhu práce – nedostatku pracovních míst (12 %) a nezájmu zaměstnavatelů (15 %). Žáci dále uvádějí, že chtějí odejít z důvodu nízkého platového ohodnocení v oboru (8 %) nebo lepší nabídky v jiném oboru (11 %).

Žáci ze skupiny **gastronomických oborů** mají poměrně nízký zájem pracovat v oboru, mimo obor chce odejít asi 34 % z nich, ovšem poměrně značné procento se chce uplatnit v příbuzném oboru (42 %). Hlavním důvodem je ztráta zájmu o obor (22 %) a původní nezájem o obor (18 %). Výraznými důvody, a to i ve srovnání s ostatními obory, jsou nízké platy (21 %) a špatné pracovní podmínky (18 %). Častěji žáci uvádějí i nezájem zaměstnavatelů o absolventy.

Ze skupiny **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** chce v rámci našeho průzkumu odejít do jiného oboru asi 23 % žáků, což zhruba odpovídá průměru. Nejčastěji z důvodu nezájmu o obor (16 %), přibližně 7 % uvádí, že v oboru pracovat nechtělo. Tento důvod se ale ve srovnání s jinými vyskytuje méně často. Kolem 9 % dostalo lepší pracovní nabídku v jiném oboru. Ostatní důvody jsou zastoupeny zhruba na úrovni průměru.

Ze skupiny **Publicistika, knihovnictví a informatika** chce v rámci našeho vzorku odejít mimo obor asi 31 % žáků. Dominantními důvody jsou ztráta zájmu o obor (27 %), nedostatek pracovních míst (27 %) a nízké platy (27 %). Budoucí absolventi rovněž uvádějí nezájem trhu práce o absolventy.

Žáci ze skupiny **Pedagogika, učitelství a sociální péče** mají poměrně značný zájem uplatnit se ve svém oboru, mimo obor chce odejít jen 16 % z nich. Důvodem je ztráta zájmu o obor (12 %). Tento důvod je ale vzhledem k ostatním oborům méně frekventovaný, naopak relativně frekventovanější příčinou je nízké platové ohodnocení (12 % oproti 8 % v průměru).

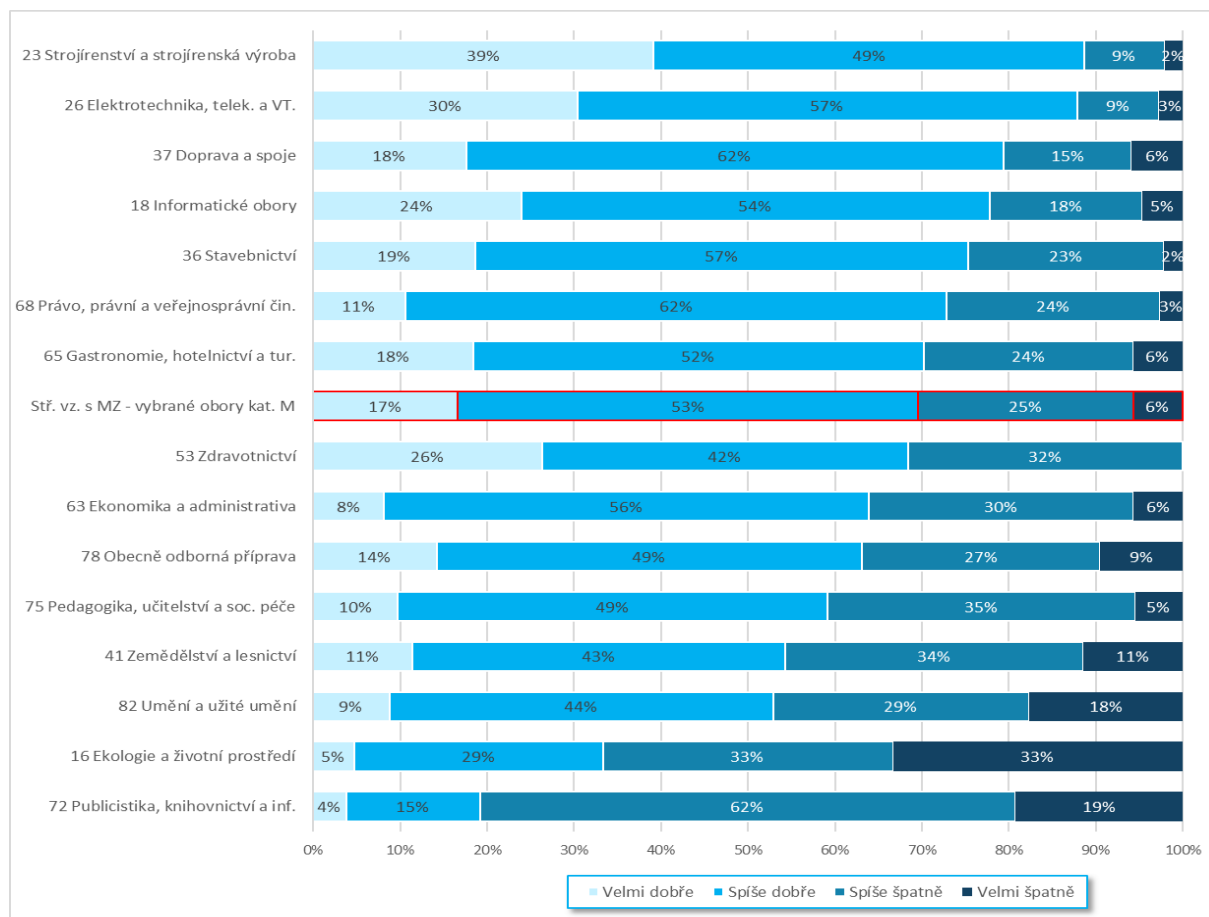
Ze skupiny **Umění a užité umění** plánuje odejít za prací do jiného oboru jen 12 % žáků; důvodem je hlavně ztráta zájmu o obor.

4.7 JAK HODNOTÍ ABSOLVENTI MOŽNOST ZÍSKAT ZAMĚŠTNÁNÍ V OBORU?

Ve skupině maturitních oborů posuzují možnost získání zaměstnání příznivě především budoucí absolventi technických oborů. Ve strojírenských oborech se vyjádřilo kladně 89 % žáků, v elektrotechnických oborech 88 % z nich, v dopravních 79 % žáků, v infromatických oborech 77 % a ve stavebnictví 75 %. Poměrně dobře pak hodnotí možnost získat zaměstnání i žáci ve skupině Právo, právní a veřejnosprávní činnost (73 %).

Přibližně na úrovni průměru ze sledovaných skupin oborů posuzují šance na získání zaměstnání žáci ze skupin Gastronomie, hotelnictví a turismus (70 %) a Zdravotnictví (68 %, z toho ovšem relativně vysoké procento 26 % uvádí odpověď „velmi dobře“).

Obr. 4.10 Hodnocení možností získání zaměstnání ve vystudovaném oboru – vybrané sk. maturitních oborů kategorie M (v % odpovědí)

Mírně podprůměrné jsou podle názoru budoucích absolventů šance na získání zaměstnání v ekonomických oborech (64 %) a ve skupině Pedagogika, učitelství a sociální péče (59 %). Slabší možnosti uplatnění jsou podle žáků v zemědělských (54 %) a uměleckých (53 %) oborech.

Velmi špatně posuzují možnost získat zaměstnání v oboru žáci ekologických oborů, z nichž 33 % si myslí, že získat zaměstnání v oboru půjde spíše špatně, a dalších 33 % hodnotí tyto možnosti jako velmi špatné. Ve skupině Publicistika, knihovnictví a informatika vidí situaci na trhu práce skepticky naprostá většina dotázaných, jen 19 % hodnotí možnost získat zaměstnání v oboru pozitivně (z toho jen 4 % velmi dobře).

4.8 ZPŮSOBY ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ SE ZÍSKÁNÍM ZAMĚŠTNÁNÍ A MOBILITA ABSOLVENTŮ

V případě potíží se získáním zaměstnání v oboru a v místě bydliště by budoucí absolventi maturitních oborů (kategorie M) nejčastěji zvolili strategii změny profese a hledali by jiné zaměstnání v místě bydliště (odpověď rozhodně ano uvedlo 23 % z nich). Přibližně 15 % by zvolilo variantu dojíždění za prací ve svém oboru a 11 % by preferovalo práci ve svém oboru i za cenu přestěhování.¹⁶

Nejčastěji by byli ochotni se kvůli práci v oboru přestěhovat žáci uměleckých oborů (38 %), což je zřejmě dáno určitou exkluzivitou tohoto oboru i profese. Dále by tuto variantu preferovalo 21 % budoucích absolventů zdravotnických oborů a 20 % žáků ekologických oborů. I v těchto případech to zřejmě souvisí s charakterem profese, případně u žáků zaměřených na ekologii s celkovým nedostatkem pracovních míst v oboru. Žáci z těchto skupin by zároveň byli ochotni za prací v oboru dojíždět (30 % žáků ekologických oborů a 32 % žáků ze skupiny Zdravotnictví).

Tab. 4.9: Strategie hledání práce v případě obtíží se získáním zaměstnání v oboru – vybrané sk. ob. kat. M (v % odpovědi rozhodně ano, možnost výběru více odpovědí současně)

	Hledal by si práci v jiném oboru blízko bydliště	Hledal by práci ve svém oboru i s nutností se přestěhovat	Hledal by práci ve svém oboru s dojížděním	Zahájil by práci v oboru jako OSVČ
*16 Ekologie a životní prostředí	35%	20%	30%	5%
18 Informatické obory	17%	12%	14%	4%
23 Strojírenství a strojírenská výroba	21%	11%	16%	6%
26 Elektrotechnika, telek. a VT.	19%	9%	17%	4%
36 Stavebnictví	22%	12%	17%	6%
37 Doprava a spoje	36%	9%	15%	0%
41 Zemědělství a lesnictví	31%	14%	17%	11%
*53 Zdravotnictví	16%	21%	32%	0%
63 Ekonomika a administrativa	25%	8%	12%	5%
65 Gastronomie, hotelnictví a tur.	29%	8%	10%	4%
68 Právo, právní a veřejnosprávní čin.	19%	13%	12%	4%
*72 Publicistika, knihovnictví a inf.	42%	4%	15%	0%
75 Pedagogika, učitelství a soc. práce	25%	8%	21%	2%
78 Obecně odborná příprava	19%	8%	17%	6%
82 Umění a užité umění	9%	38%	21%	0%
Stř. vz. s MZ - vybrané obory kat. M	23%	11%	15%	5%

MOBILITA ABSOLVENTŮ

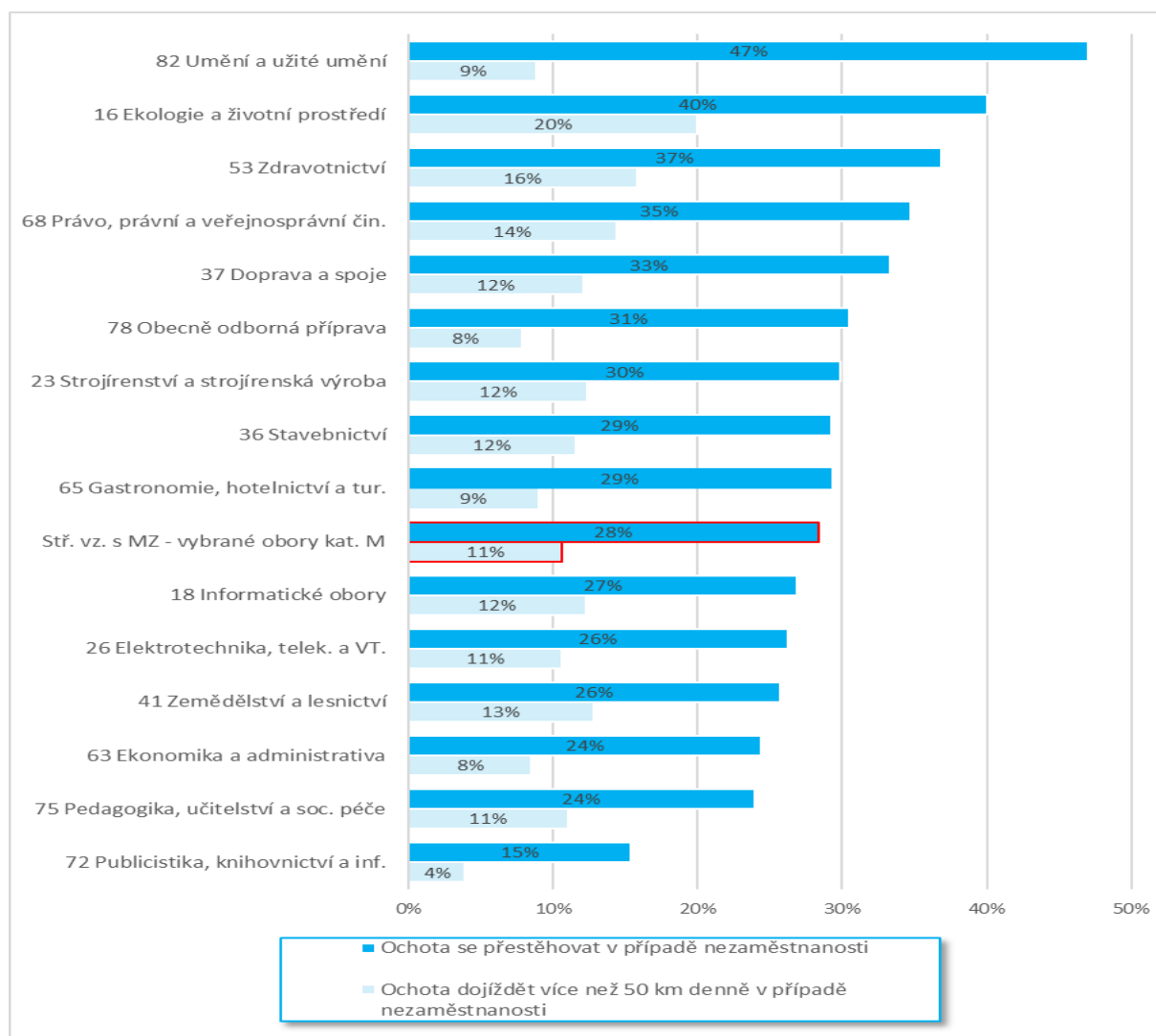
Kromě otázky zaměřené na řešení potíží při získání práce v oboru (ve kterém chce žák pracovat) a v místě bydliště, jsme zjišťovali i ochotu k mobilitě obecně, při řešení situace nezaměstnanosti a nemožnosti získat zaměstnání obecně.

Největší ochotu stěhovat se v případě nezaměstnanosti a problémů se získáním zaměstnání projevili žáci opět **uměleckých oborů** (47 % odpovědělo „rozhodně ano“) a **ekologických oborů** (40 %), dále žáci ze skupin **Zdravotnictví** (37 %), **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** (35 %), **Doprava a spoje** (33 %) a **Obecně odborná příprava** (31 %). Ve skupinách **gastronomických, stavebních a strojírenských oborů** se procento budoucích absolventů, kteří uvedli, že by byli rozhodně ochotni se za prací přestěhovat, se pohybuje kolem 30 %. Nižší ochotu řešit případnou nezaměstnanost stěhováním za prací uváděli budoucí absolventi ekonomických a pedagogických a sociálních oborů (24 %), což může být dáno poměrně hustou sítí potenciálních zaměstnavatelů těchto žáků, tedy firem, škol i různých sociálních zařízení.

¹⁶ Odpověď „rozhodně ano“.

Ochotu dojíždět za prací v případě nezaměstnanosti a problémů se získáním zaměstnání v místě bydliště více než 50 km projevilo celkově asi 11 % žáků a rozdíly mezi obory nejsou příliš významné. Výrazně nejnížší ochotu pak uvedli žáci ze skupiny Publicistika, knihovnictví a informatika (4 %).

Obr. 4.11: Ochota se přestěhovat nebo dojíždět denně více než 50 km za prací v případě nezaměstnanosti absolventa – vybrané sk. oborů kategorie M (v % odpovědí rozhodně ano)

4.9 ABSOLVENTI MATURITNÍCH OBORŮ – CELKOVÉ POROVNÁNÍ

Z grafu, který porovnává, jak absolventi vybraných skupin maturitních oborů hodnotí **celkovou úroveň vzdělání a zároveň i možnosti uplatnění na trhu práce**, vyplývá, že kladně posuzují oba aspekty zejména budoucí absolventi ve skupinách **Zdravotnictví, Právo, právní a veřejnosprávní činnost a Stavebnictví**.

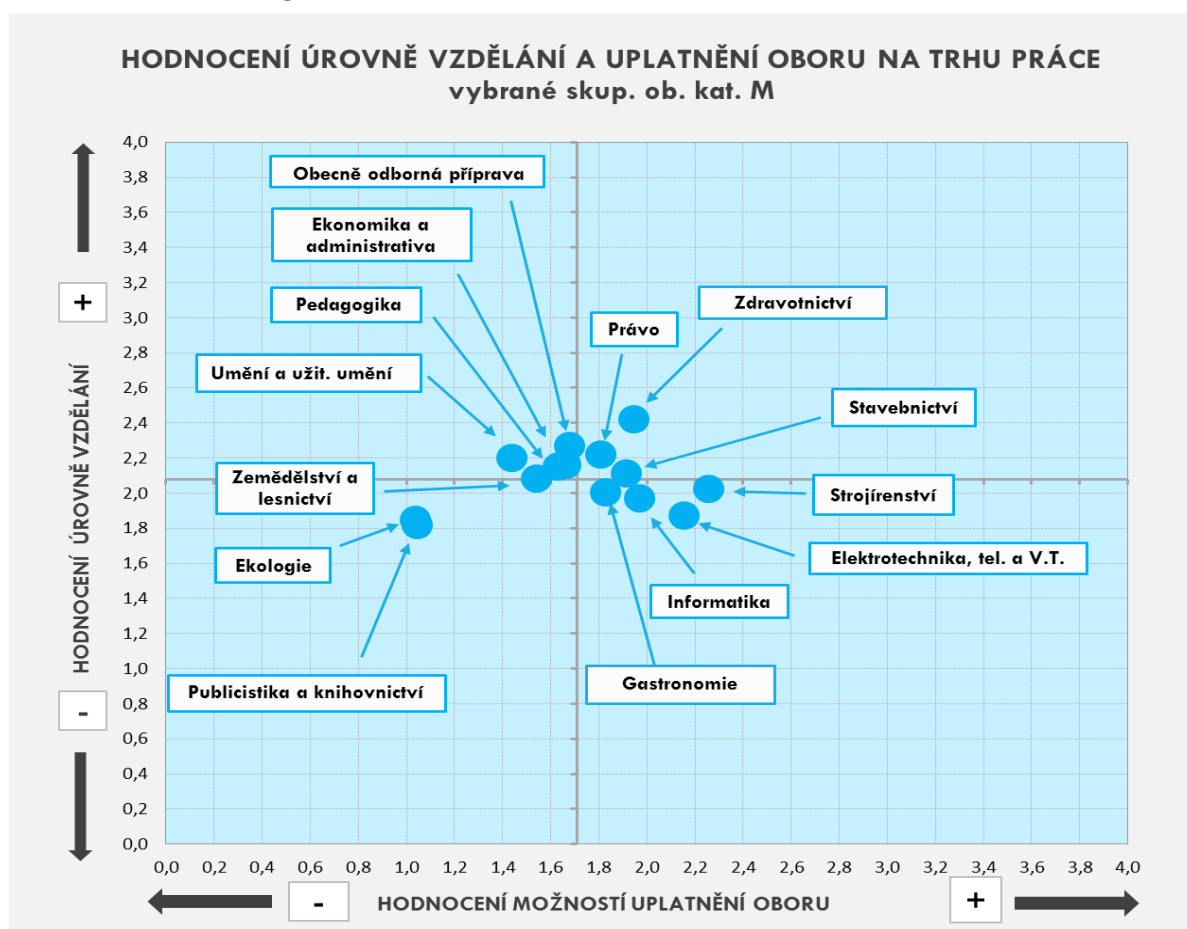
Pozitivní hodnocení úrovně vzdělání, ovšem mírnou skepsi ohledně možností uplatnění oboru na trhu práce, najdeme ve skupinách oborů **Obecně odborná příprava, Ekonomika a administrativa a Pedagogika, učitelství a sociální péče, Umění a užité umění a Zemědělství a lesnictví**.

Žáci strojírenských, elektrotechnických a inženýrských oborů hodnotí dobře možnost uplatnění na trhu práce, ale úroveň vzdělání je podle jejich názoru slabší. Možnosti uplatnění velmi mírně nad průměrem pak uvádějí i žáci gastronomických oborů.

Ve skupinách **Ekologie a životní prostředí a Publicistika, knihovnictví a informatika** hodnotí žáci mírně podprůměrně jak úroveň vzdělání, tak i možnosti pracovního uplatnění oboru.

Obr. 4.12: Porovnání hodnocení úrovně vzdělání a možnosti uplatnění na trhu práce – vybrané sk. maturitních oborů kategorie M ¹⁷

Druhým aspektem, na který jsme se podrobněji zaměřili, je porovnání zájmu pracovat v oboru a tzv. míry identifikace s oborem, tedy procenta budoucích absolventů, kteří by při opakované volbě znovu studovali stejný obor. Jde tedy o vzájemné porovnání vztahu k oboru ve smyslu spokojenosti se studiem tohoto oboru a úmyslu v něm následně pracovat.

Z obrázku je zřejmé, že žáci ve skupinách oborů Stavebnictví, Pedagogika, učitelství a sociální péče, Zemědělství a lesnictví, Strojírenství a strojírenská výroba a Umění a užité umění by si nadprůměrně často zvolili znovu svůj obor (vysoká míra identifikace s oborem) a zároveň mají po ukončení střední školy značný zájem v absolvovaném oboru skutečně pracovat.

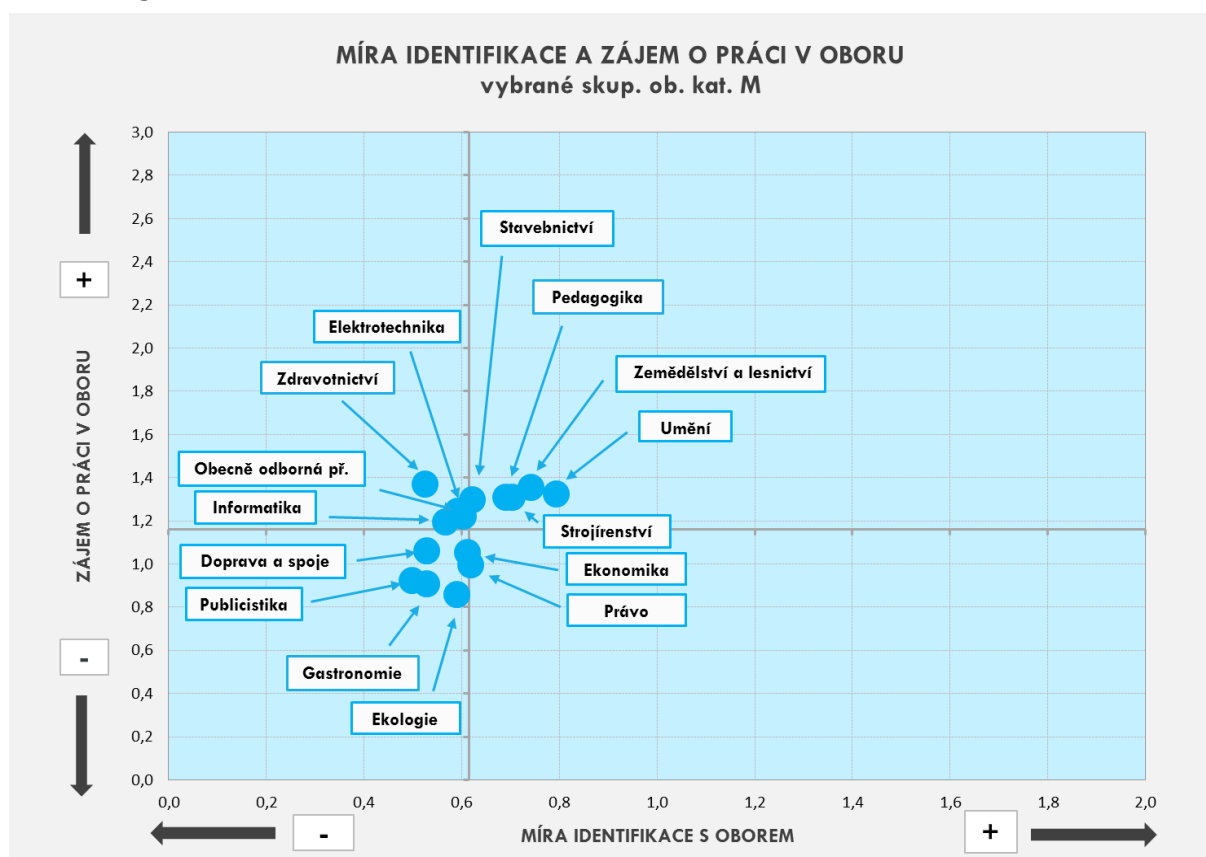
Žáci ze skupin Informatické obory, Obecně odborná příprava, Zdravotnictví a Elektrotechnika, telekomunikační a VT projevují mírně nadprůměrný zájem o práci v oboru, ale jejich míra identifikace s oborem se pohybuje v oblasti průměru nebo mírně pod průměrem.

Podprůměrný zájem o práci v oboru a zároveň nižší identifikaci s oborem najdeme ve skupinách Doprava a spoje, Publicistika, knihovnictví a informatika, Gastronomie, hotelnictví a turismus a Ekologie a životní prostředí.

Obory Ekonomika a administrativa a Právo, právní a veřejnosprávní činnost jsou z hlediska míry identifikace s oborem na úrovni průměru, zájem o uplatnění v oboru je ovšem lehce pod průměrem.

¹⁷ Z důvodu větší přehlednosti jsou názvy skupin oborů uváděny ve zkrácené podobě.

Obr. 4.13: Porovnání míry identifikace s oborem a zájmu pracovat v oboru – vybrané sk. maturitních oborů kategorie M¹⁸

Shrňme-li nejdůležitější výsledky podle vybraných skupin maturitních oborů, pak ve skupině **Ekologie a životní prostředí** je celkové hodnocení úrovně vzdělání spíše pod průměrem. Poměrně dobře jsou hodnoceny získané odborné teoretické i praktické dovednosti, většinou ostatních kompetencí je ale hodnocena hůře. Míra identifikace s oborem je na úrovni průměru, stejný obor by si vybralo asi 59 % žáků. Důvodem, proč by žáci zvolili jiný obor, je především nízká úroveň přípravy v oboru a obtížné hledání zaměstnání. Přibližně jen asi pětina žáků předpokládá, že se uplatní přímo v oboru, zhruba 48 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Nejčastějším důvodem je ztráta zájmu o obor a nedostatek pracovních příležitostí v tomto oboru.

Ve skupině **Informatických oborů** je celkové hodnocení úrovně vzdělání mírně pod průměrem, pod průměrem je i hodnocení odborných teoretických a praktických dovedností a znalostí. Velmi dobré je vzhledem k oborovému zaměření v rámci sledovaných skupin nejlepší – hodnocení dovednosti práce na PC. Znovu by si tento obor vybralo 57 % žáků, což se neliší významně od průměru (61 %). Důvodem, proč by si žáci raději vybrali jiný obor studia, je nejčastěji nízká úroveň přípravy v oboru, zájem o více praktickou výuku a ztráta zájmu o obor. Zájem o pracovní uplatnění v oboru odpovídá zhruba průměru – 40 % chce pracovat přímo v oboru a 39 % v příbuzném oboru. Důvodem plánovaného odchodu mimo obor je zejména ztráta zájmu o obor, nikoli situace na trhu práce.

Ve skupině oborů **Strojírenství a strojírenská výroba** se hodnocení celkové úrovně vzdělání i většiny kompetencí neliší od průměru, velmi dobrá je podle názoru žáků úroveň práce na PC a rovněž teoretické znalosti a schopnost řešit problémy. Stejný obor by znovu studovalo 70 % žáků, tedy více než průměr. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu preference více praktické výuky a ztráty zájmu o obor. Zájem

¹⁸ Z důvodu větší přehlednosti jsou názvy skupin oborů uváděny ve zkrácené podobě.

o práci v oboru je vysoký – asi 52 % předpokládá, že se uplatní v oboru a 28 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor.

Ve skupině **Elektrotechnika a telekomunikační a VT** je celkové hodnocení studia pod průměrem, velmi slabé je hodnocení odborných praktických znalostí. Stejný obor by studovalo asi 59 % žáků, což se příliš neliší od průměru. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu preference více praktické výuky a ztráty zájmu o obor. Zájem o práci v oboru je poměrně vysoký – asi 43 % předpokládá, že se uplatní v oboru a 39 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor.

Ve skupině **Stavebnictví** je celkové hodnocení kolem průměru, velmi dobře jsou hodnoceny především teoretické odborné znalosti, práce na PC a schopnost řešit problémy. Stejný obor by studovalo asi 62 % žáků, což se příliš neliší od průměru. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu preference více praktické výuky a ztráty zájmu o obor. Zájem o práci v oboru je vysoký – asi 49 % předpokládá, že se uplatní v oboru a 32 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor.

Ve skupině **Doprava a spoje** je celkové hodnocení vzdělání výrazně pod průměrem, jako slabé jsou hodnoceny i odborné teoretické i praktické dovednosti. Stejný obor by studovalo asi 53 % žáků, což je méně než průměr. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu preference více praktické výuky, ztráty zájmu o obor a nízké úrovně přípravy. Zájem o práci v oboru je nízký – jen 41 % předpokládá, že se uplatní v oboru a 24 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor nebo skutečnost, že obor není dostatečně perspektivní.

Ve skupině **Zemědělství a lesnictví** je celkové hodnocení úrovně vzdělání v porovnání s ostatními skupinami na úrovni průměru, jako slabší je hodnocena schopnost pracovat na PC. Stejný obor by znovu studovalo 74 % žáků, tedy více než průměr. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu preference více praktické výuky a ztráty zájmu o obor, dále nízké úrovně přípravy v oboru a nízkých platů. Zájem o práci v oboru je vysoký – asi 51 % se chce uplatnit v oboru, a 34 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem zájmu o práci v jiném oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor a nedostatek pracovních míst.

Ve skupině **Zdravotnictví** je celkové hodnocení úrovně vzdělání i získaných kompetencí velmi pozitivní. Stejný obor by studovalo asi 53 % žáků, což je méně než průměr. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu nízkých platů v oboru. Zájem o práci v oboru je vysoký – asi 42 % předpokládá, že se uplatní v oboru a 53 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor.

Ve skupině **Ekonomika a administrativa** žáci pozitivně hodnotí jak celkovou úroveň vzdělání, tak i všeobecné a odborné znalosti a dovednosti a rovněž i úroveň cizího jazyka a práci na PC. Stejný obor by studovalo asi 61 % žáků, což odpovídá průměru. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu preference více praktické výuky a ztráty zájmu o obor. Zájem o práci v oboru je spíše nižší – asi 33 % předpokládá, že se uplatní v oboru a 38 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor a nedostatek pracovních míst.

Ve skupině **Gastronomie, hotelnictví a turismus** je hodnocení úrovně vzdělání na úrovni průměru, a to i všeobecné a odborné znalosti. Poměrně dobře je hodnocena úroveň cizího jazyka, naopak slabší je úroveň práce na PC. Stejný obor by studovalo asi 53 % žáků, což je méně než průměr. Dominantním důvodem, proč by si žáci zvolili jiný obor, je ztráta zájmu o obor a nízké platy. Zájem o práci v oboru je nízký – asi 24 % předpokládá, že se uplatní v oboru a 42 % si chce hledat práci v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor, nízké platy a špatné pracovní podmínky.

Ve skupině **Právo, právní a veřejnosprávní činnost** je velmi dobře hodnocena celková úroveň vzdělání, cizí jazyk i řada tzv. měkkých dovedností, zejména komunikačních, slabší je úroveň práce na PC. Stejný obor by studovalo asi 61 % žáků, což zhruba odpovídá průměru. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu preference více praktické výuky a ztráty zájmu o obor. Zájem o práci v oboru je nižší – jen asi 22 % předpokládá, že se uplatní v oboru, vysoké procento (55 %) ale předpokládá uplatnění v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor.

Ve skupině **Publicistika, knihovnictví a informatika** je celkové hodnocení v rámci našeho vzorku slabší, dobře je hodnocen cizí jazyk a práce na PC, ostatní sledované kompetence jsou spíše pod průměrem. Stejný obor by studovalo asi 50 % žáků, což je v rámci sledovaných skupin oborů nejméně. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu obtížného hledání zaměstnání v oboru, nízkých platů a neperspektivnosti oboru. Zájem o práci v oboru je nižší – jen asi 23 % předpokládá, že se uplatní v oboru, vysoké procento (46 %) ale předpokládá uplatnění v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor a nedostatek pracovních míst a nízké platy.

Ve skupině **Pedagogika, učitelství a sociální péče** je celkové hodnocení úrovně vzdělání na úrovni průměru, velmi dobře jsou hodnoceny odborné praktické dovednosti, které zpravidla patří ke slabším, a dále schopnost řešit problémy, slabší je naopak práce na PC. Stejný obor by studovalo asi 69 % žáků, což převyšuje průměr. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu nízkých platů a ztráty zájmu o obor. Zájem o práci v oboru je vysoký – asi 47 % se chce uplatnit v oboru, 37 % se chce uplatnit v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor a nízké platy.

Ve skupině **Umění a užité umění** je celkové hodnocení mírně nad průměrem, velmi dobře jsou hodnoceny odborné teoretické a praktické znalosti a dovednosti i měkké kompetence. Stejný obor by studovalo asi 79 % žáků, což je v rámci sledovaných skupin nejvíce. Žáci by si zvolili jiný obor nejčastěji z důvodu obtížného hledání zaměstnání v oboru. Zájem o práci v oboru je vysoký - asi 44 % předpokládá, že se uplatní v oboru a 44 % chce pracovat v příbuzném oboru. Důvodem odchodu za prací do jiného oboru je nejčastěji ztráta zájmu o obor.

5. ZÁVĚRY

Publikace prezentuje část analýz z dotazníkového šetření žáků posledních ročníků středních odborných škol z roku 2015. Zaměřila se na porovnání vybraných skupin oborů z hlediska kariérového rozhodování žáků, spokojenosti se zvolenou školou i oborem a na jejich další studijní a pracovní plány po ukončení střední školy. Hlavním záměrem bylo ukázat podrobnější difference mezi vybranými skupinami oborů, identifikovat jejich základní charakteristiky a vymežit „slabé“ a „silné“ stránky.

Publikace navazuje na předchozí analýzu, která zahrnovala souhrnné porovnání maturitní a učební úrovně jako celku (kategorie M a H) a byla vydána v NÚV v roce 2015. Kromě toho byla data zpracována i ve formě jednotlivých charakteristik vybraných skupin oborů (Trhlíková, 2016)

Výsledky analýz ukázaly značné rozdíly mezi vybranými skupinami oborů, a to jak z hlediska motivace žáků k jejich studiu, tak jejich vztahu k oboru, hodnocení studia a ochoty pracovat v oboru. Podívejme se na některá základní zjištění.

- Jednou z oblastí, na které se analýza zaměřila, byla **motivace žáků pro výběr oboru**. Nejsilnější motivací představuje zpravidla zájem o obor, další motivační faktory spočívají v uplatnění na trhu práce (snadné získání zaměstnání, dobré platové podmínky, zájem zaměstnavatelů v místě bydliště). Dále můžeme vymežit obory, které si volí žáci spíše jako náhradní po nepřijetí na školu nebo při slabším prospěchu. Volba těchto oborů rovněž častěji probíhá na základě doporučení rodičů a poradců. V rámci sledovaných učebních oborů byl zájem o obor nejsilnějším motivačním prvkem v učebních oborech strojírenských a stavebních, o něco méně pak v elektrotechnických. Silnou motivací pro výběr technických oborů je i očekávání snadného uplatnění na trhu práce a finančního ohodnocení. Žáci při svém rozhodování berou v úvahu i zájem zaměstnavatelů v místě bydliště nebo v regionu. Nově se nezanedbatelnou motivací v technických oborech stává i stipendium nebo jiná podpora, naopak žáci si tyto obory zpravidla nevolí jako náhradní obory ani z důvodu špatného prospěchu. Zájem o obor byl dominantní motivací i v případě budoucích žáků Osobních a provozních služeb. Na rozdíl od technických oborů zde ovšem očekávání dobrého pracovního uplatnění ani vysokého finančního ohodnocení nehraje velkou roli. Obor Obchod si žáci zvolili nejčastěji z důvodu blízkosti školy, zároveň je tento obor pro žáky poměrně často náhradní volbou, v případě nepřijetí do jiného oboru.
- Ve skupině maturitních oborů je zájem o obor obecně nejčastější motivací, nejvíce si obor z důvodu zájmu zvolili žáci informatických a zdravotnických oborů a rovněž žáci ve skupině Právo, právní

a veřejnosprávní činnost. Snadné uplatnění na trhu práce motivovalo - podobně jako u vyučených - především žáky technických oborů (strojírenství, stavebnictví, elektrotechnika, informatika), dále pak zdravotních oborů a opět žáky ve skupině Právo, právní a veřejnosprávní činnost. V uvedených oborech, s výjimkou zdravotnických oborů, bylo významnou motivací také očekávání dobrého finančního ohodnocení.

- Další podstatnou otázkou je **spokojenost žáků a absolventů se zvoleným oborem, tzv. míra identifikace s oborem**. Znovu by si stejný obor nejčastěji zvolili vyučení ve skupině Osobní a provozní služby (necelých 70 %). Nadprůměrně často jsou s volbou oboru spokojeni i žáci technických oborů – strojírenství, stavebnictví a elektrotechnika. Absolvovaný obor by si dále zvolila asi polovina žáků zemědělských oborů a necelá polovina žáků ze skupiny Potravinářství a Gastronomie, hotelnictví a turismus. Ve skupině Obchod je ve srovnání s předchozími skupinami spokojenost s oborem velmi nízká, stejný obor by si vybrala jen necelá třetina z nich.

Podíváme-li se na situaci v maturitních oborech, pak míra identifikace s oborem se zde pohybuje v rozmezí 50 až 79 %. Stejný obor by si znovu zvolilo více než 70 % žáků uměleckých, zemědělských a strojírenských oborů a více než 60 % žáků pedagogických a stavebních oborů a žáků ze skupiny Právo, právní a veřejnosprávní činnost a Ekonomika a administrativa. Naopak nižší míru identifikace s oborem najdeme u žáků publicistických oborů, zdravotnických, dopravních a gastronomických, kde se pohybuje mezi 50–53 %.

- Důležitou otázkou je hodnocení celkové úrovně vzdělání a možnosti uplatnění na trhu práce. Velmi kladně posuzují oba aspekty, tedy jak svoji připravenost, tak i situaci na trhu práce zejména budoucí absolventi učebních technických oborů ve skupinách Strojírenství a strojírenská výroba, Elektrotechnika, telekomunikační a VT a Stavebnictví, dále pak i vyučení ve skupině Gastronomie, hotelnictví a turismus. Ke skupinám, které hodnotí vcelku pozitivně získanou úroveň vzdělání, ovšem v otázce možnosti získat zaměstnání v oboru jsou více skeptičtí, patří Potravinářství, Obchod a Osobní a provozní služby. Ve skupině Zemědělství a lesnictví pak budoucí učni hodnotí mírně pod průměrem jak celkovou úroveň dosaženého vzdělání, tak i možnost uplatnění oboru na pracovním trhu.

Ve skupině maturitních oborů (kategorie M) hodnotí úroveň vzdělání i možnosti pracovního uplatnění nadprůměrně pozitivně žáci ve skupinách oborů Zdravotnictví, Právo, právní a veřejnosprávní činnost a Stavebnictví. Poměrně kladné hodnocení získaného vzdělání, ovšem mírnou skepsi ohledně možností uplatnění oboru na trhu práce, najdeme ve skupinách Obecně odborná příprava, Ekonomika a administrativa, Pedagogika, učitelství a sociální péče, Umění a užité umění a rovněž Zemědělství a lesnictví. Žáci strojírenských, elektrotechnických a informatických oborů hodnotí dobře možnost uplatnění na trhu práce, ovšem úroveň vzdělání je podle jejich názoru slabší. Možnosti uplatnění velmi mírně nad průměrem pak uvádějí i žáci gastronomických oborů. Žáci ve skupinách Ekologie a životní prostředí a Publicistika, knihovnictví a informatika hodnotí mírně podprůměrně jak dosaženou úroveň vzdělání, tak i možnosti pracovního uplatnění těchto oborů.

- Velmi podstatnou otázkou je **zájem budoucích absolventů pracovat v oboru**. Ve svém nebo příbuzném oboru si chce najít práci kolem 85 % vyučených ve skupinách Osobní a provozní služby, Stavebnictví a Strojírenství a strojírenská výroba. Dále pak necelých 70 % absolventů elektrotechnických oborů. Naopak relativně nižší zájem pracovat v oboru mají žáci ze skupin Gastronomie, hotelnictví a turismus, Potravinářství, Obchod a Zemědělství a lesnictví. Z nich si chce asi 38 až 43 % najít práci mimo obor.

Z maturitních oborů si chtějí najít práci v oboru nebo v příbuzném oboru nejčastěji žáci zdravotnických a uměleckých oborů (95 %, resp. 88 %). V oboru nebo příbuzném oboru chce dále pracovat kolem 85 % žáků zemědělských oborů a oborů Pedagogika, učitelství a sociální péče. Nadprůměrně často se chtějí uplatnit v oboru nebo příbuzném oboru i žáci technických oborů (kolem 80 %). Naopak mimo obor chce odejít přibližně třetina žáků z publicistických, ekologických, gastronomických a dopravních oborů.

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

Descy, Pascaline – Tessaring, Manfred: The value of learning. Evaluation and impact of education and training. Third report on vocational training research in Europe. Synthesis report. Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities 2005, s. 258-262. (Cedefop Reference series; Sv. 61) ISBN 92-896-0336-4. Zpravodaj - odborné vzdělávání v zahraničí, XVI II, 4/2007, NÚV. Praha 2007. Dostupné na: <http://www.nuov.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2007/Zp0704a.pdf>

Hannan, D. F. a kol.: *The Effect of national institutional differences on education/training to work transition in Europe: a comparative research project (CATEWE) under the DG12 TSER programme (2000)*. Zpravodaj, Odborné vzdělávání v zahraničí. Praha: NUOV, 2003.

Koucký, J., Zelenka, M.: *Uplatnění absolventů vysokých škol na trhu práce*. Praha: UK Pedagogická fakulta Středisko vzdělávací politiky, 2009.

Kuchař, P., Vojtěch, J., Kleňha, D.: *Přechod absolventů středních škol do terciárního vzdělávání – 2013*. Praha: NÚV, 2014.

Pikálková, S., Vojtěch, V., Kleňha, D.: *Úspěšnost absolventů středních škol ve vysokoškolském studiu, předčasné odchody ze vzdělávání*, NÚV, Praha: 2014.

Trhlíková, J.: *Přechod absolventů středních škol na trh práce - srovnání situace absolventů učebních a maturitních oborů*. Praha: NÚV. 2014.

Trhlíková, J.: *Přechod absolventů středních škol – I. etapa. Srovnání situace absolventů učebních a maturitních oborů*. Praha: NÚV. 2015.

Trhlíková, J.: *Přechod absolventů středních škol – I. etapa. Charakteristika vybraných skupin učebních a maturitních oborů*. Praha: NÚV. 2016.

Úlovec, M.: *Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2015*. Praha: NÚV, 2015.

Vojtěch, J., Paterová, P.: *Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a krajích ČR a postavení mladých na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii*, Praha: NÚV, 2016.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 545/2014 ze dne 15. května 2014, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 577/98, o organizaci výběrového šetření pracovních sil ve Společenství. Úř. věst. L163, 29. 5. 2014, s. 10-14.

Dostupné na:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1450691769892&uri=CELEX:32014R0545>

Zpravodaj, Odborné vzdělávání v zahraničí. XVI II, 3/2007. Praha: NÚV. 2007. Dostupné na <http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2007/Zp0703a.pdf>

Analýza systémů odborného vzdělávání v Evropě a ve světě. NUV. Dostupné na http://www.nuv.cz/uploads/POSPOLU/Studie_dualni_systemy_FIN.pdf
www.infoabsolvent.cz

Příloha - seznam kategorií středoškolského vzdělání

Pro přehlednost uvádíme v následujícím textu podrobný seznam kategorií, včetně těch, které v publikaci nejsou samostatně analyzovány:

Středoškolské vzdělání – bez výučního listu a maturity
<ul style="list-style-type: none">
Kategorie J – Střední nebo střední odborné vzdělání bez maturity i výučního listu <p>Jde o střední odborné (profesní) vzdělání, které je ukončeno závěrečnou zkouškou. Absolventi získají vysvědčení (ne výuční list ani maturitu). Délka vzdělání je 2 roky.</p>
<ul style="list-style-type: none">
Kategorie C – Praktická škola <p>Jde o obory vzdělání pro žáky s těžšími a kombinovanými formami zdravotního postižení. Příprava je neprofesní, zaměřená na poskytování základních dovedností pro život, absolventi získají vysvědčení (ne výuční list). Délka vzdělání je 1 nebo 2 roky.</p>
Středoškolské vzdělání – s výučním listem
<ul style="list-style-type: none">
Kategorie H – Střední odborné vzdělání s výučním listem <p>Jde o profesní přípravu v tradičních učebních oborech středních odborných učilišť. Absolventi získají výuční list a mohou pokračovat v nástavbovém studiu k získání maturity. Délka vzdělání je 3 roky.</p>
<ul style="list-style-type: none">
Kategorie E – Nižší střední odborné vzdělání s výučním listem <p>Jde o odborné (profesní) vzdělání v oborech s nižšími nároky na všeobecnou a odbornou přípravu. Absolventi získají výuční list a jsou připraveni pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání. Po absolvování je velmi problematické pokračovat v nástavbovém studiu k získání maturitní zkoušky. Doba přípravy je 2 nebo častěji 3 roky.</p>
Středoškolské vzdělání – s maturitou
<ul style="list-style-type: none">
Kategorie M – Úplné střední odborné vzdělání s maturitou (bez vyučení) <p>Jde o vzdělávání s profesním charakterem, které připravuje žáky pro střední odborné činnosti a nižší řídicí funkce. Absolventi získají maturitní vysvědčení a mohou pokračovat ve vysokoškolském nebo vyšším odborném vzdělávání. Délka studia je 4 roky.</p>
<ul style="list-style-type: none">
L/O – Úplné střední odborné vzdělání s maturitou a odborným výcvikem <p>Jde o střední vzdělání s profesním charakterem, které připravuje žáky pro náročná dělnická povolání a nižší řídicí funkce. Významnou součástí studia je odborný výcvik. Absolventi proto získají maturitní vysvědčení a mohou pokračovat ve vysokoškolském nebo vyšším odborném vzdělávání. Délka studia je 4 roky.</p>
<ul style="list-style-type: none">
K – Úplné střední všeobecné vzdělání (na gymnáziu) <p>Příprava má všeobecný neprofesní charakter. Absolventi získají maturitu a jsou připraveni pro vysokoškolské nebo vyšší odborné vzdělávání. Existují tři varianty studia: 4leté, 6leté a 8leté.</p>
Středoškolské vzdělání – konzervatoře
<ul style="list-style-type: none">
P – Vyšší odborné vzdělání v konzervatoři <p>Jedná se o studium v uměleckých oborech. Absolventi získají vysvědčení o absolutoriu v konzervatoři a diplom absolventa konzervatoře, za jménem pak mohou uvádět označení DiS. („diplomovaný specialista“). Vzdělání lze ukončit i maturitní zkouškou. Délka většiny oborů trvá 6 let a jsou určeny žákům po splnění povinné školní docházky. Výjimku tvoří obor Tanec, který trvá 8 let a je určen žákům po 5. ročníku základní školy.</p>
<ul style="list-style-type: none">
L5 – Úplné střední odborné vzdělání s vyučením i maturitou – nástavbové studium <p>Jde o střední vzdělání s maturitní zkouškou, které je určeno výhradně pro vyučené v tříletých učebních oborech. Návaznost oborů (tj. jaký nástavbový obor navazuje na jaký obor vyučení) přitom stanovuje vládní nařízení. Absolventi získají maturitní vysvědčení a mohou pokračovat ve vysokoškolském nebo vyšším odborném vzdělávání. Studium trvá v denní formě 2 roky.</p>

Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce

Vítáme Vás v informačním systému ISA+, který Vám nabízí pomoc při hledání vzdělávací a profesní dráhy. Najdete zde všechny školy a obory vzdělávání, informace k přechodu na trh práce i do dalšího vzdělávání. Při výběru povolání Vám pomůže i Profí test nebo prezentace pracovních činností. Velkým přínosem je ISA+ pro žáky se zdravotním postižením i pro ty, kteří mají studijní problémy.

KAM NA ŠKOLU obory, školy a profese

[Výběr podle oboru](#)
[Výběr podle školy](#)
[Výběr podle povolání](#)
[Výběr podle videa](#)
[Výběr podle obrázků](#)
[Profitest](#)

ABSOLVENTI ŠKOL A TRH PRÁCE

[Vzdělávání a volba oboru](#)
[Využití vzdělání](#)
[Požadavky zaměstnavatelů](#)
[Nezaměstnanost](#)
[Zaměstnanost](#)
[Publikace](#)

BEZ BARIÉR až na trh práce

[Volba školy pro žáky se ZP](#)
[Absolventi se ZP a trh práce](#)
[Předčasné odchody ze vzdělávání](#)
[Statistické přehledy](#)

JAK NA TO rady a doporučení

[Jsem na základce](#)
[Jsem na střední](#)
[Jsem už dospělý](#)
[Jsem poradce](#)

Výrazně inovovaný informační systém ISA+ pomáhá **žákům základních škol** při volbě oboru vzdělání a výběru střední školy, **žákům středních škol** při rozhodování o pokračování ve vzdělávání a při přechodu na trh práce, **výchovným-kariérovým poradcům a učitelům** při poskytování kariérového poradenství a výuce témat Úvodu do světa práce, **managementu škol** při úpravách vlastní vzdělávací nabídky a tvorbě školních vzdělávacích programů.

VÝZNAMNÉ MOŽNOSTI SYSTÉMU:

- možnost **výběru oborů i školních vzdělávacích programů (ŠVP)**,
- **nové videoukázky** – představují práci v technických profesích i přípravu na ně,
- **profitest** – pomůže žákům základních škol při výběru oblasti vzdělávání,
- **výběr podle obrázků** – poskytuje snadnější orientaci ve vzdělávací nabídce SŠ,
- **bez bariér až na trh práce** – nová sekce věnovaná problematice žáků se zdravotním postižením a tématu předčasných odchodů ze vzdělávání,
- **jak na to - rady a doporučení** – různé užitečné informace pro uživatele systému,
- **syntetické stránky** – obsahují soubor informací ke každé skupině oborů,
- **filtry vzdělávací nabídky** – podle zdravotního postižení, vzdálenosti od bydliště, formy studia, zřizovatele, ŠVP,
- **fulltextové vyhledávání** – najde na ISA+ odkazy související se zadaným výrazem.

O inovaci a obsah systému ISA+ se stará Národní ústav pro vzdělávání v rámci udržitelnosti projektu **Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy (VIP Kariéra II - KP)**.